

URTX

L A CULTURA: **ANÀLISI COMPARATIU ENTRE LA SEGARRA I L'URGELL**

Jaume Espinagosa Marsà

LA CULTURA: ANÀLISI COMPARATIU

ENTRE LA SEGARRA I L'URGELL^o

Jaume Espinagosa Marsà
Director del Museu Comarcal de l'Urgell (Tàrrrega)

1. LA CULTURA COM A BÉ SOCIAL	4. PUBLICACIONS
1.1. Apunt introductori sobre la cultura catalana a la fi del segle XX	4.1. L'edició de llibres i miscel·lànies d'estudis
1.2. Els pressupostos de cultura de les administracions locals	4.2. La premsa local i comarcal
2. EL PATRIMONI CULTURAL	5. CULTURA I TURISME
2.1. El patrimoni històrico-artístic	5.1. La ruta del Cister
2.2. El patrimoni documental	5.2. La ruta dels castells
2.3. Infraestructures culturals	5.3. Empreses turístiques i el turisme rural
2.4. La creació artística	6. EL CONSUM CULTURAL A LES NOSTRES COMARQUES I AL NOSTRE PAÍS
2.5. La cultura popular	7. OPINIONS QUALIFICADES SOBRE EL MÓN CULTURAL DE LA SEGARRA I L'URGELL
3. LES ACTIVITATS CULTURALS	8. CONCLUSIONS
3.1. Les entitats culturals de l'Urgell i la Segarra	9. EPÍLEG
3.2. L'agenda cultural mensual de la comarca de l'Urgell i l'agenda cultural de la Segarra	10. AGRAÏMENTS
3.3. El teatre entra en escena	
3.4. La presència dels concerts de música clàssica a la Segarra i l'Urgell	
3.5. Rock, pop, jazz i companyia al camp i a la ciutat	

CINQUANTÈ ANIVERSARI DE LA DECLARCIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

"Tothom té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruitar de les arts i a participar en el progrés científic i en els beneficis que en resulten.

»Tothom té dret a la protecció dels interessos morals i materials que li corresponen per raó de les produccions científiques, literàries o artístiques de què és autor".

(Declaració Universal dels Drets Humans. Aprovada i proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia 10 de desembre de 1948)

"Tot infant té dret al descans i al lleure i a participar en les activitats recreatives i culturals pròpies de la seva edat".

(Resolució 94/III del Parlament de Catalunya sobre els Drets de la Infància)

1. LA CULTURA COM A BÉ SOCIAL

1.1. Apunt introductori sobre la cultura catalana a la fi del segle XX

La cultura catalana, i per tant la cultura de les comarques de l'Urgell i la Segarra, es troba en una cruïlla històrica prou complexa de cara al seu esdevenidor del segle XXI. Les qüestions a resoldre sorgeixen a diferents nivells; per un costat tenim una herència històrica gens favorable per al desenvolupament integral de la nostra cultura, fruit de les prohibicions i la repressió durant els anys de la dictadura franquista. Només a partir de l'etapa democràtica endegada l'any 1977 Catalunya va poder desenvolupar en llibertat i progressivament la cultura pròpia que la defineix com una nació europea. Tot amb tot, les mancances que arrosseguem encara perduren en alguns camps tan emblemàtics com contemporanis; per exemple, el de la producció cinematogràfica. D'altra banda, la revolució informàtica i telemàtica en ple procés expansiu des dels anys vuitanta, però que es troba tot just en el seu estat inicial, i la

mundialització cultural són reptes apassionants, alhora que provocadors d'una desorientació força generalitzada en aquesta societat nostra on encara conviuen generacions amb una formació intel·lectual marcada per la galàxia Gutenberg i les noves generacions filles intel·lectuals de la galàxia Macluhan. A aquestes alçades del segle XX, diversos filòsofs i historiadors de prestigi comenten que "el segle de la llum", en paraules de l'escriptor Pep Coll, ja ha donat a nivell cultural i artístic tot el que podia donar. Segons l'historiador Josep Fontana: "En els vint anys que van de la fi de la primera guerra mundial al començament de la segona es van realitzar, sobre la base dels elements aportats per les avantguardes del començament de segle, les transformacions essencials de la literatura i de l'art del segle XX. Tot el que vindria després, des de la fi de la segona guerra mundial, seria poca cosa més que desenvolupaments o reaccions respecte d'aquest gran moment creatiu que havia donat l'arquitectura de Gropius, Frank Lloyd Wright o Mies van der Rohe; la pintura de Picasso o de Matisse; la música de Schoenberg, Bartok o Stravinsky, i les obres literàries de Proust, Kafka, Joyce, Lawrence, Rilke, Eliot, Faulkner o Enza Pound. Res del que s'ha produït en els cinquanta anys posteriors no té la mateixa força innovadora. L'art ha seguit utilitzant els llenguatges elaborats al començament del segle XX, sense crear-ne de nous. Els anys del període entre les dues guerres mundials han estat una de les poques vegades en la història en què els escriptors i els artistes han cregut que podien ajudar a canviar el món i han utilitzat el seu art per a construir obres d'una ambició extraordinària, adreçades per primera vegada directament al gran públic, que d'alguna manera serien aquelles catedrals que volien construir els homes de la Bauhaus. La diferència fonamental entre aquestes obres i les del renaixement i del barroc, o amb les de l'art públic del romanticisme, consistia en el fet que no eren d'encàrrec, destinades a crear consciència en favor de l'ordre establert –glorificacions de la religió, dels prínceps i els governs, de l'ordre social o dels mites de la història nacional–, sinó que criticaven aquest ordre establert i cridaven al combat per un món diferent, millor i més equitatiu".¹

Ja que ja hem deixat anotat que ens trobem en uns temps de canvis qualitatius sense precedents i d'una manera accelerada i, a més a més, ens movem en uns terrenys prou inexplorats, volem donar una nota d'esperança, per a la societat catalana, en paraules del sociòleg Salvador Giner: "Molts catalans se senten avui entre el neguit i l'esperança. Se senten neguitosos perquè saben que algunes de les coses que estimen o veneren corren un cert perill. Se senten esperançats perquè molts

corrents de la modernitat avançada sembla que poden enriquir la nostra vida cívica, el benestar dels nostres conciutadans i la creativitat del nostre poble. Només la seva extraordinària capacitat per romandre, per dir-ho així, fidel a ell mateix, farà que l'esdevenidor trobi el país inevitablement distint però encara clarament català. Si això s'esdevé podrem dir que haurem assolit la mena de futur del qual només gaudiran societats com ara la nostra, àgils, emprenedores, alhora tradicionalistes i abocades a la mudança i la innovació. Tal vegada el nostre tarannà ens permetrà de continuar sent el que som i el que caldrà ser sense deixar de ser, del tot, el que hem estat".²

Tenint ben presents les argumentacions precedents, anirem acotant el nostre camp d'actuació. Per començar s'imposen dues qüestions bàsiques: de què parlem quan parlem de cultura? I de què parlem quan parlem de cultura catalana?

Per començar, i sense entrar en disquisicions filosòfiques, ens quedem amb una definició de cultura de tipus antropològic que ens va prou bé per a la nostra època contemporània; no gensmenys, hem trobat aquesta definició als vigents diccionaris de la llengua catalana i en estudis historiogràfics. Fent-ne una versió híbrida definirem la cultura com el "conjunt de coneixements i tradicions (literaris, històric-socials i científics) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat que són transmesos per aprenentatge i no per herència biològica".³

A aquesta definició prou civilitzada i complent del concepte de cultura li voldríem afegir un contrapunt crític, si més no, a tall de reflexió individual. Segons el filòsof Walter

Instantània de l'exposició de la ponència sobre l'estat de la cultura a la Segarra i l'Urgell.

(Fotografia: Carles Domingo)

Benjamin, "Els béns culturals que podem abraçar amb la mirada tenen, tots i cada un d'ells, un origen en el qual no podem pensar sense horror. Deuen la seva existència no solament a l'esforç dels grans genis que els han creat, sinó també a la servitud anònima dels seus contemporanis. No hi ha document de cultura que no sigui al seu torn un document de barbàrie".⁴

No ens podem oblidar tampoc que una cultura, i més en el món actual, ha d'estar perfectament inserida dins el teixit social on neix i on desenvolupa la seva actuació; així ens ho explica Ferran Mascarell a l'article "Una societat amb més cultura": "La cultura ha d'estar en el cor del projecte de societat. Perquè és un benefici per a la nació com a col·lectivitat, com a element bàsic d'identitat i de cohesió social. Per aquesta raó, cal ambicionar un nou futur per a la cultura. Només un projecte cultural més implicat en els grans reptes socials del futur podrà exigir, amb possibilitats de reeixir, que el fet cultural ocupi un lloc central en la vida de les comunitats. I viceversa, només els països que creguin fermament en la importància d'una cultura ambiciosa i qualificada disposaran de les capacitats per fer front a les complexitats socials i econòmiques del segle que ve".⁵

Quant a la cultura catalana, començarem dient que si estem d'acord que el fet cultural és bàsic per a qualsevulla societat, en el cas català l'assumpte pren dimensions de primer ordre. El professor Salvador Giner al prefaci del llibre titulat *Cultura, educació i ciència* que es troba dins l'obra col·lectiva *La societat catalana*, dirigida pel mateix Giner, constata la importància decisiva de la cultura per al nostre país: "La cultura és una de les dimensions cabdals de tota societat. Hi ha societats per a les quals la cultura, per damunt de l'economia o la política, n'és el tret definidor fonamental, allò que les fa distintes de tota la resta. Aquest és, sens dubte, el cas de Catalunya.

» El que finalment, però, fa dels catalans el que són com a poble és avui, clarament, la seva cultura, de la qual sobresurt, naturalment, la seva llengua. El que s'esdevingui de la cultura catalana s'esdevindrà del país.

» La sort de la cultura catalana és, doncs, fonamental per a la nostra comunitat.

» Si és veritat el que hem dit sobre la primacia de la cultura al país, és també prou clar que el nostre esdevenidor no solament passa per la nostra cultura, sinó que és el de la nostra cultura".⁶

Es sabut que històricament parlant la identitat nacional de Catalunya va indissolublement lligada a la cultura catalana i que el nostre futur com a poble amb una personalitat política pròpia i definida ha d'anar de la mà d'aquesta cultura on l'idioma català és un dels seus com-

ponents consubstancials, si més no, en una sèrie de sectors culturals bàsics: el literari, el del patrimoni, l'audiovisual, la música, l'alta cultura, la cultura popular i la tradicional i la cultura de masses. El present escrit dissertarà sobre la cultura catalana, es a dir, l'escripta o bé pensada en llengua catalana –un altre tema seria la cultura o les cultures fetes a Catalunya; aquest és un debat distint–. Per a reblar el clau que en el cas català la cultura va de la mà del catalanisme polític, deixem la paraula a la professora Montserrat Guibernau: "A Catalunya, parlar de nacionalisme és parlar de cultura, ja que l'element bàsic de la consciència nacional prové de l'experiència de compartir una cultura comuna que inclou la llengua, els símbols, els mites i les "formes" de la societat en qüestió. El component cultural de la identitat nacional és alhora inseparable del component polític que troba expressió en les institucions, el territori i la pertinença a una comunitat nacional reconeguda com a tal. A Catalunya, en referir-nos a la cultura, el primer que cal esmentar és la seva situació precària després de quaranta anys de confinament a l'esfera privada. És per això que en aquest àmbit el fet més significatiu de la transició democràtica a Catalunya fou l'inici de la gestió cultural per part de la Generalitat de Catalunya. Ara, per primera vegada des dels anys de la Segona República, Catalunya comptava amb un seguit d'institucions dissenyades per recuperar i estimular el desplegament de la cultura catalana des dels seus aspectes tradicionals i populars fins a les manifestacions d'alta cultura en el camp de les lletres i les arts".⁷

Som a les portes del segle XXI, i cada dia que passa ens trobem més integrats, de grat o per força, en l'anomenada "societat xarxa". Una societat on sembla que no hi hagi cap altra opció que integrar-s'hi si hom no vol quedar despenjat o marginat d'aquest embrionari, però amb una potencialitat i rapidesa de creixement excepcionals, procés històric que ens menarà cap a una estructura col·lectiva amb perfils força uniformitzadors i on el fet cultural *in extenso* impregnarà com mai les relacions humanes. Per al sociòleg Manuel Castells, "*Estamos entrando en un nuevo estadio en el que la cultura hace referencia directa a la cultura, una vez dominada la naturaleza hasta el punto de que ésta se revive ("preserva") de modo artificial como una forma cultural: de hecho, éste es el significado del movimiento ecologista, reconstruir la naturaleza como una forma cultural ideal. Debido a la convergencia de la evolución histórica y el cambio tecnológico, hemos entrado en un modelo puramente cultural de interacción y organización sociales. Por ello, la información es el ingrediente clave de nuestra organización social, y los flujos de mensajes e imágenes de unas redes a otras*

*constituye la fibra básica de nuestra estructura social. No quiere decirse que la historia haya acabado en una feliz reconciliación de la humanidad consigo misma. De hecho, es casi lo contrario: la historia sólo está comenzando, si por ella entendemos el momento en que, tras milenios de batalla prehistórica con la naturaleza, primero para sobrevivir, luego para conquistarla, nuestra especie ha alcanzado el grado de conocimiento y organización social que nos permitirá vivir en un mundo predominantemente social. Es el comienzo de una nueva existencia y, en efecto, de una nueva era, la de la información, marcada por la autonomía de la cultura frente a las bases materiales de nuestra existencia. Pero no es necesariamente un momento de regocijo porque, solos al fin en nuestro mundo humano, habremos de mirarnos en el espejo de la realidad histórica. Y quizás no nos guste lo que veamos”.*⁸

Val a dir que a hores d'ara aquesta societat de la comunicació i cultura globals ja està trobant resistències des de distintes posicions identitàries col·lectives i des de postures personals, segurament elitistes, en el sentit que cal una bona preparació per a fer front a la “màquina”. Per a Anthoni Giddens, “*uno de los rasgos distintivos de la modernidad [societat actual] es la interconexión creciente entre los dos extremos de la extensionalidad y la intencionalidad: las influencias globalizadoras, por una parte, y las disposiciones personales, por la otra [...] Cuanto más pierden su dominio las tradiciones y la vida diaria se reconstituye en virtud de la interacción dialéctica de lo local y lo global, más se ven forzados los individuos a negociar su elección de tipo de vida entre una diversidad de opciones [...] La planificación de la vida organizada de forma reflexiva [...] se convierte en el rasgo central de la estructuración de la identidad propia*”.⁹ Nogensmenys, i des d'una posició lúcidament crítica, i per tant, desmitificadora, el sociòleg Salvador Cardús ens vol “[...] dir que l'indiscutible paradís de la globalització també porta el seu propi infern de la dependència i de la superficialitat cultural. O, per ser més exacte: a uns els porta el paradís i als altres l'infern, com sempre. De manera que, sense que això signifiqui la fi del món –però sí la fi d'un món determinat–, ara ja veiem que la globalització tampoc no portarà l'emancipació del localisme ni l'accés general a una comprensió intel·ligent del món, sinó una fragmentació radical de l'experiència personal, la inintel·ligibilitat de tota cultura que encara tingui vocació universal i el refugi, amb els peus cansats de tant veure el *món mundial* que diu aquell, en la conversa càlida amb els de la pròpia colla d'amics, els únics amb qui encara compartirem quatre complicitats, viscudes com el nostre món de veritat.

»Sí, ja se que tot plegat no és un decorat tan diferent del que sempre hi ha hagut al fons de l'escenari social, i que en qualsevol cas no es pot dir que aquest sigui pitjor que els anteriors. Però d'això protesto: que tot sigui tan igual!”¹⁰

Per cloure aquest primer apartat fet de retalls, esperem que prou suggestius i interessants malgrat la seva llargària, unes reflexions del professor Ermengol Puig, que des d'uns posicionaments de pensament obert ens empenyen cap a una visió harmonitzadora de la cultura local amb la globalització, a més de bandejar arrelats prejudicis sobre la cultura de masses. Diu Puig: “La cultura actual és globalitzadora i ho és en el sentit que la cultura, en aquests moments, disposa d'una universalització de l'espai, del temps, de la informació, etc. com no havia disposat mai. És inútil pretendre aturar aquesta onada expansiva o posar-hi murs i condicionants. Vull fer avinent que amb aquesta afirmació no m'arreglero pas a l'eslògan de “campi qui pugui”. Això seria d'un liberalisme primari i salvatge que no practico en absolut. Com a humans som limitats, però podem ser reflexius, i per aquesta qualitat intrínseca necessitem referents per ubicar-nos i orientar-nos. Tinc el convenciment, per tant, que allò autènticament universal i globalitzador es construeix a partir d'allò local, d'allò propi i immediat, però sense els murs ni els entrebancs fiscalitzadors i de curta volada característics de passades mentalitats endògenes i tribals. El que no es reguli per aquestes pautes obertes sols podrà aspirar a ser una barreja diluïda i impersonal, mai una realitat universal. Globalitzar és harmonitzar allò particular sense traves ni fronteres amb la dinàmica global que avui existeix”. Quant a la cultura de masses, diu Ermengol Puig: “La cultura de masses és el producte més genuí i complex de l'era industrial i de la comunicació. És basa en el lleure i és filla de la barreja i de la superació de vells postulats, com els de poble i ciutat.

»La cultura de masses, a qui els instal·lats en postures romàntiques li retreuen una manca de tradició i a qui els intel·lectuals lletraferits li imputen una manca de certa sofisticació, és un continent d'aparença desballestada però el seu volum és esfereïdor i no para de créixer. La irrupció de la cultura de masses no fa desaparèixer la cultura popular ni la urbana per la sobrevaloració d'una cultura industrial. La cultura de masses no és més que les maneres de viure que han anat conformant les noves classes populars i en les quals els nous mitjans de comunicació han desenvolupat un important paper articulador. Aquesta cultura funciona com un gran mercat de consum que tendeix a l'estandarització. El fet diferencial res-

pecte al passat és que l'espai cultural comú entre les classes socials és ara incomparablement més gran i important. El rastre d'aquesta cultura l'hem d'anar a cercar a l'inici de les ciutats industrials del segle XIX, però en l'actualitat ja s'ha instal·lat plenament en tot el món occidental i com a fenomen es troba perfectament homologat i tipificat. Em sembla que és un fet irreversible, o millor encara, una conquesta històrica. Les difoses i anònimes masses industrialitzades, per entendre, veure, sentir i expressar el món que els ha tocat viure, a partir de velles tradicions n'han creat de noves. Les masses han sotmès els seus hàbits a les noves exigències industrials. En el fons, la cultura de masses no és més que una actualització d'arguments formulats en situacions històriques anteriors. L'impressionant potencial de la comunicació sens dubte és estimulador de la creativitat, encara que s'ha de reconèixer que, com qualsevol altre llenguatge passat, el seu poder 'destructiu' o desestabilitzador és altíssim".¹¹

En un futur es veurà com acaba la lluita entre la societat xarxa i el poder de la identitat. De moment la resposta és en el vent, però hi ha signes que ens permeten pensar en un esdevenidor molt més plural i matisat i no tan globalment uniformitzat. En aquest mateix escrit donarem, més endavant, algun exemple prou significatiu.

1.2. Els pressupostos de cultura de les administracions locals

La primera constatació que hom pot fer sobre les activitats i actuacions dins el sector cultural dels nostres pobles, viles i ciutats, d'ençà l'etapa de democràcia municipal encetada l'any 1979 és la d'un desvetllament generalitzat de cara a la recuperació de tradicions i festes mig oblidades, la consolidació dels grups dedicats a la cultura popular des de posicions resistents i a cops de clandestinitat, i una creixent preocupació a favor de la restauració del nostre patrimoni històric, artístic, arquitectònic i documental. Els primers ajuntaments democràtics van obrir les portes al fet que els ciutadans es retrobessin amb la seva pròpia cultura i que l'idioma català, circumscrit a l'esfera familiar i de relació veïnal, assolís el reconeixement públic i oficial que mai havia d'haver perdut. Amb la descoberta cada vegada més generalitzada de la història cultural catalana, a uns nivells molt elementals, però no menys importants, i la proliferació de treballs sobre el passat dels nostres pobles, s'assolia alhora una progressiva autoestima col·lectiva, absolutament necessària per a endegar un seguit de reivindicacions encaminades a millorar les condicions de l'existència diària als municipis

catalans, i per tant als municipis segarrares i urgellencs.

Una altra constatació prou evident és que on s'han notat més les millores ens serveis urbanístics i equipaments culturals que s'han realitzat els últims quinze anys ha estat en primer lloc a les capitals de comarca (Cervera i Tàrrrega), a les principals viles d'aquestes contrades (Agramunt, Bellpuig, Guissona, Torà) i també en viles amb una història notabilíssima (Guimerà, Verdú, Vallbona de les Monges, Florejacs, les Pallargues, Tarroja...). En altres parts d'aquest escrit s'aniran esmentant algunes realitzacions més cabdals. Endemés, si ens fixem en esparses xifres estadístiques, aquestes ens indiquen que la inversió cultural per càpita en els municipis de menys de vint mil habitants –aquí hi entren tots els de la Segarra i l'Urgell– és superiors a la mitjana de la resta dels ajuntaments catalans. La mitjana serà superior, però les megaxifres per a bastir equipaments i infraestructures preeminentes difícilment arriben a unes comarques amb un pes demogràfic baixíssim, tot i el seu esplendorós llegat patrimonial, molt d'ell cada dia més deixat de la mà de Déu. Veiem els diners que teòricament ens corresponen de mitjana a cada ciutadà en concepte de despesa consolidada en cultura als municipis de menys de vint mil habitants: els anys 1994 i 1995, 6.464 pessetes; als municipis de vint a cinquanta mil habitants, 5.609 ptes./hab.; als municipis de cinquanta mil a cent mil habitants, 3.119 ptes./hab.; en els de més de cent mil, 4.489 ptes./hab. La mitjana catalana és de 5.063 ptes./hab.¹² Paral·lelament, a aquestes xifres que inverteixen els ajuntaments cal afegir-hi els diners que destinen en projectes culturals les administracions superiors: la Generalitat de Catalunya i les diputacions provincials. El Departament de Cultura de la Generalitat: 3.036 ptes./ha. l'any 1993; 3.233 ptes./hab. l'any 1994 i 2.849 ptes./hab. l'any 1995. Les diputacions provincials: 575 ptes./hab. l'any 1993; 735 ptes./hab. l'any 1994 i 919 ptes./hab. l'any 1995.¹³ A títol d'informació complementària esmentarem que el pressupost del Departament de Cultura experimentà un increment notable després de l'atzucac del 1995: dels 19.440 milions de pessetes s'arribà al màxim històric del 1997 amb 29.349 milions. El pressupost del 1998 fou de 28.649,5 milions i les previsions pressupostàries per al 1999 són de 30.792 milions.¹³ Tot i l'augment dels diners destinats a cultura, les necessitats reals sempre superen les previsions i a les nostres comarques hi ha urgències històriques que clamen al cel, però és com si prediquéssim en el desert.

Nosaltres som del parer que, tot i l'aparença positiva de les xifres que hem apuntat, les grans inversions en equipaments i macroacti-

vitats culturals és fan a la metròpoli barcelonina, seguida a una distància inigualable per les quatre capitals territorials, Girona, Lleida i Tarragona. Malauradament, aquesta situació no direm que és irreversible, encara que n'estem convençuts que ho és, si més no, en uns terminis raonables de temps. Qui sap si en un altre tombant històric les coses es podrien escriure d'un altra manera molt més favorable als nostres interessos.

Dit el que hem dit, tot seguit exposarem una sèrie de xifres per tal de copsar la sensibilitat i la preocupació de les nostres administracions més properes (ajuntaments i consells comarcals) en les qüestions culturals, ja que mal podem reclamar, quan ens convingui, que les administracions més allunyades siguin més generoses i es preocupin més dels nostres projectes culturals si els ajuntaments i consells comarcals hi mostren una apatia o menyspreu feridors. Tampoc seria res d'estrany que des de la llunyania hom mostrés més sensibilitat i disponibilitat econòmica per temes culturals locals. Ara bé, sempre s'està en millor disposició d'exigir quelcom si un mateix comença per aplicar-se la lliçó i donar bon exemple, dins de les disponibilitats econòmiques que cada organisme té, segons els seu grau de responsabilitat dins l'escalafó administratiu.

Anem al gra. Quines són les xifres econòmiques que alguns ajuntaments i els consells comarcals de la Segarra i l'Urgell destinen a la cultura? Començarem pels números més clars i complets de què disposem: els de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrrrega.

Dos aclariments sobre la partida d'inversions en infraestructures dels anys 1994 i 1998. Hi ha dues obres concretes que van fer augmentar notablement el pressupost. Ens referim als trenta-un milions de pessetes destinats a l'acabament de la biblioteca i als nou milions per a la reconversió de l'espai del mercat en una àmplia sala cultural polivalent.

D'aquest pressupost cultural targarí hem de destacar que representa entre el 9 i el 10% del pressupost municipal general, sense incloure bona part del pressupost de la Fira del Teatre al Carrer, que sobrepassa de llarg els cent milions de pessetes i en la qual la Generalitat fa l'aportació econòmica decisiva. Deixem, de moment però, la Fira de Teatre i el Museu Comarcal, ambdós organismes autònoms de l'Ajuntament de Tàrrrega i que gestionen el seu propi pressupost.

De les activitats organitzades des de la Regidoria de Cultura cal destacar les festes populars, incloses les festes majors, amb uns pressupostos que han passat dels vora nou milions de pessetes als dotze milions; la temporada de representacions teatrals ha passat dels més de dos milions als més de set milions i mig de pessetes; els concerts de música han passat dels tres milions als prop de cinc milions i mig; les publicacions pròpies tenen un pressupost que oscil·la entre un milió i mig i els dos milions de pessetes. Un cas excepcional ha estat l'edició de la *Història gràfica de Tàrrrega*, que suposà una despesa extraordinària de dotze milions de pessetes. A les diverses entitats culturals targarines s'hi destinen entre dos milions i dos milions i mig de pessetes en concepte de subvencions anuals; a actes culturals diversos (conferències, exposicions, presentacions de llibres, gravacions en vídeo, cicle de cinema al carrer...) s'hi desti-

Evolució del pressupost de cultura targarí (1994 -1998)¹⁵					
Principals partides globalitzades					
	1994	1995	1996	1997	1998
Personal	6.947.690p	5.016.288p	21.147.054p	21.438.057p	20.418.108p
Manteniment edificis	4.040.000p	6.894.992p	6.086.750p	5.460.000p	5.757.995p
Partides autogestionades	27.253.000p	28.384.513p	26.325.000p	34.806.500p	35.488.100p
Inversions infraestructures	35.834.542p	1.450.000p	4.441.485p	5.100.000p	14.609.296p
Fira Teatre al Carrer	11.000.000p	11.300.000p	12.000.000p	16.400.000p	18.162.982p
Museu Comarcal	8.000.000p	13.810.549p	14.283.000p	15.928.000p	16.428.000p
TOTAL	93.075.690p	66.856.542p	84.283.329p	99.132.512p	110.864.481p

nen entre un milió i mig i dos milions de pesetes. Sempre parlem dels anys 1994 fins al 1998. Els pressupost municipal de cultura resta estructurat en un total de seixanta-cinc partides diferents amb la seva corresponent assignació econòmica. A finals d'any els tècnics de la Regidoria de Cultura elaboren una memòria. Tot el que hem exposat i d'altres exemples que sortiran en diferents apartats d'aquesta ponència ens permeten afirmar que la Regidoria de Cultura tarraquina té una estructura de funcionament professionalitzada, la qual cosa li permet la programació acurada i el seguiment continuat de les activitats culturals, a més de les feines de gestió, administratives i de manteniment dels edificis on desenvolupa la seva tasca. Hi treballen un tècnic, un administratiu i un auxiliar administratiu a mitja jornada. Des de Tàrrrega, mal ens està de dir-ho, pensem que aquest organigrama es perfectament exportable i adaptable a d'altres ciutats de característiques similars, simplement perquè ha demostrat la seva eficàcia. Pel que sabem en el cas de Cervera, la Regidoria de Cultura no gaudeix d'un esquema, si més no pressupostari, tan estructurat; tot amb tot, sí que hi ha dues tècniques a la Regidoria de Cultura cerverina, i una voluntat política que les coses millorin.

Cultura amb personal tècnic específic. A la capital de la Segarra, una des les tècniques treballa al Centre Municipal de Cultura i l'altra és una de les bibliotecàries. A Tàrrrega, la biblioteca central compta amb una bibliotecària, dues auxiliars de biblioteca i un conserge a mitja jornada, a la Fira de Teatre al Carrer hi ha un tècnic i una administrativa —a part del personal eventual que es contracta mesos abans de la fira i uns altres que es lloguen durant els dies de la fira— i al museu hi treballen dos tècnics, un conserge i un vigilant a mitja jornada. Som del parer que tota població que vulgui protagonitzar actes culturals d'una qualitat i projecció notòries ha de tenir una estructura professionalitzada en sectors significatius del seu entramat cultural i en el seu organigrama administratiu dedicat a la cultura. Quedi clar que amb el que acabem d'escriure no neguem i molt menys menysvalorem aquells actes culturals que, organitzats des d'un generós i abnegat voluntarisme i amateurisme, han assolit un prestigi, una continuïtat i una projecció abastament reconeguts. Altrament seria com tirar-nos pedres a les nostres teulades culturals. Més endavant n'esmentarem prou exemples.

Continuem amb un altre complet bloc de xifres sobre les despeses en serveis culturals. Les del Consell Comarcal de l'Urgell des del 1991 fins al 1998.¹⁶

Tant a Cervera com a Tàrrrega hi ha organismes autònoms assignats a la Regidoria de

**Entrada principal
de Cal Perelló
de Tàrrrega.**

Seu del Museu
Comarcal de l'Urgell.
(Fotografia: Jesús
Vilamajó. Arxiu
fotogràfic del Museu
Comarcal de l'Urgell)

Despeses en serveis culturals del Consell Comarcal de l'Urgell, des del 1991 fins al 1998.

CONCEPTE	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Recursos humans		3.975.748p	2.156.248p	2.156.256p	2.231.725p	2.505.166p	2.505.166p	2.572.097p
Servei del català	992.266p	1.041.678p	582.123p	953.892p	2.105.350p	955.076p	1.310.740p	
Cursos català adults	1.701.183p	1.612.000p						
Serveis de turisme	10.256.936p	9.652.000p	8.049.121p	5.201.377p	8.823.912p	1.721.832p	3.586.629p	1.716.074p
Arxiu Comarcal Tàrrrega	899.499p	589.877p	621.720p	1.252.806p	1.250.000p	1.312.500p	1.354.500p	1.382.944p
Museu Comarcal Urgell		954.589p	948.600p	989.571p	1.032.122p	1.076.503p	1.076.503p	1.098.033p
Nits amb música	1.567.000p	1.390.000p	1.785.000p	1.030.000p	2.630.000p	835.000p		
Música als castells	984.445p	1.838.070p	1.045.000p	729.857p	691.700p		38.744p	
Activitats culturals	2.891.291p	4.149.675p	3.642.500p	4.141.475p	3.385.575p	3.121.192p	3.264.400p	3.600.000p
Concerts de Nadal		420.000p	350.000p	550.000p	480.000p	330.000p		80.000p
Actes any Companys	2.943.620p							
Ermida St. Miquel Verdú	5.996.135p							
Ermida del Pedregal i plaça	5.241.660p							
Porta. Església Anglesola		601.952p						
Campanar Vallsanta			335.551p					
Ermida St. Miquel Puigverd			5.131.885p					
Retaule Roser Agramunt			1.756.465p					
Retaule S. Anna Anglesola			653.130p					
Retaule del Socors Agramunt			870.427p					
Ermida de la Bovera			1.500.000p					
Ermida del Roser Vilagrassa			5.348.948p					
Història gràfica Urgell				11.506.725p				
Església de Claravalls				11.469.524p				
Campanar esgl. Sta. M. Montma.				10.718.674p				
Església de Maldà				16.847.313p				
Castell de Maldà				736.281p	2.531.332p			7.957.605p
Castell de Ciutadilla				771.476p				8.312.115p
Campanar església Altet				5.777.000p				
Camp. església Puigverd					581.000p			
Església dels Omells					16.630.944p			
Expo. pergamins Arxiu					2.503.806p			
Inst. reg. monument Companys						187.340p		
Expo. Àngel Guimerà						400.000p		
Serveis joventut						2.242.000p	2.132.000p	2.010.000p
Obres Museu Comarcal				25.000.000p				
Senyalització turística medi rural								4.077.734p
Trofeus								609.116p
TOTAL	33.474.035p	26.225.589p	34.776.718p	99.832.227p	45.877.466p	14.686.609p	20.268.682	33.915.716p

De l'evolució del pressupost de cultura del Consell Comarcal de l'Urgell des del 1991 fins al 1998 cal destacar les partides milionàries destinades a la restauració del patrimoni històrico-arquitectònic de la comarca –bàsicament diferents ermites, en un primer moment, i a partir de l'any 1994 s'endegà la restauració dels castells de Ciutadilla i Maldà amb la corresponent signatura dels convenis de cessió i creació dels respectius patronats públics–, unes actuacions sense precedents en el nostre malmès patrimoni arquitectònic. La inversió de l'any 1994 al Museu Comarcal de l'Urgell va servir per al muntatge de les sales d'arqueologia i per a l'acabament de la restauració de les pintures de les sales nobles per, d'aquesta manera, poder obrir definitivament el museu.

Per cloure aquest apartat dedicat a les partides pressupostàries de l'Urgell exposarem breument les xifres de les regidories de cultura de les viles d'Agramunt i Bellpuig.

Pressupost de cultura de l'Ajuntament d'Agramunt. Any 1998.¹⁷

Personal.....	2.000.000p
Festes (Festa Major, Carnestoltes, festes populars)	12.000.000p
Fira del Torró (activitats diverses).....	8.750.000p
Activitats culturals.....	2.000.000p
TOTAL.....	26.750.000P

El pressupost de l'any 1998 de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Bellpuig ha estat de quinze milions de pessetes. Val a dir que la vila de Bellpuig gaudeix d'activitats culturals programades escalonadament durant tots els mesos de l'any. Cal destacar com a esdeveniments que singularitzen Bellpuig la Festa dels Dolors, amb la tradicional i populosa processó, i el Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular. Nogensmenys, durant la Diada Nacional de Catalunya, es realitza cada any el lliurament dels Premis Estel i Boira, adreçats a fer un reconeixement d'aquelles persones, entitats i institucions que s'han destacat durant l'any per alguna acció positiva en favor de la llengua i cultura catalanes, i de les persones que hi han posat entrebancs.¹⁸

Canviem de comarca. Exposem els números dels pressupostos de la Regidoria de Cultura de la ciutat de Cervera.

Principals partides globalitzades¹⁹

CONCEPTES	1997	1998
Personal	5.574.272p	6.201.835p
Manteniment edificis	190.111p	3.164.142p
Llum i telèfon	2.892.982p	4.325.300p
Partides autogestionades	4.049.912p	4.202.482p
Inversions en infraestructures	25.268.027p	1.501.137p
Aquelarre-98		15.249.680p
Centre Municipal de Cultura	2.250.000p	3.000.000p
Patronat Municipal Duran i Sanpere		3.700.000p
Subvencions entitats culturals	3.026.000p	2.162.000p
Festes populars	22.163.261p	14.501.951p
TOTAL	65.416.570p	58.020.525P

Tal com nosaltres entenem el funcionament de l'activitat cultural generada des de les administracions locals, ens atrevim a dir que el Centre Municipal de Cultura hauria d'assumir la totalitat de la gestió de les activitats culturals i festives de la ciutat. Creiem que hi ha la capacitat organitzativa suficient és una entitat integradora de voluntats, ha demostrat a bastament el seu professionalisme i si no s'organitzen més actes de ben segur és per manca d'un major pressupost i potser seria necessari més personal. Evidentment en l'àmbit museístic és imprescindible reforçar el Patronat Duran i Sanpere, un cop signat el conveni l'any 1997 i destinats vint-i-cinc milions de pessetes, de cara a la posta en marxa i l'obertura del Museu Duran i Sanpere, una de les fites ineludibles de la cultura cerverina.

Xifres pressupostàries de l'any 1998 del Consell Comarcal de la Segarra.

Personal	8.400.000p
Direcció i administració general. Publicacions del consell	2.825.000p
Promoció i difusió de la cultura. Biblioteca Comarcal	4.448.362p
Promoció i difusió de béns i activitats culturals. Total	3.956.279p
- Suport a l'edició bibliogràfica.....	525.000p
- Cicle de música als castells i conjunts històrics.....	375.000p
- Activitats culturals i festes populars de la Segarra...	705.000p
- Cursets de sardanes.....	100.000p
- Participació en fires.....	565.000p
- Servei comarcal del català de la Segarra.....	901.279p
- Programa de festes de Nadal.....	740.000p
- Creació fons documental i fotogràfic comarcal.....	25.000p
- Cooperació en la recuperació del patrimoni cultural...	20.000p
Anàlisi i divulgació del fons de l'arxiu, AHCC	1.454.000p
Programa de promoció i foment del turisme. Oficina turisme	3.625.800p
TOTAL	24.709.441p

En aquest pressupost hi trobem a faltar una partida significativa destinada a la restauració, per exemple, d'algun dels magnífics castells de la Segarra, com el de les Sitges, el de Concabella o el de Montcortès. Tornem a repetir que la qüestió dels castells segarrencs és una prioritat nacional catalana; ara bé, des d'aquí s'ha de fer tot el possible perquè els de dalt ens escoltin i, sobretot, actuïn. Creiem que les quantitats simbòliques destinades a la creació d'un fons documental i fotogràfic i a la cooperació en la recuperació del patrimoni cultural responen a l'obertura d'aquestes partides de cara a rebre subvencions d'altres administracions.

2. EL PATRIMONI CULTURAL

2.3. El patrimoni històrico-artístic

A la Segarra i l'Urgell la història ens acompanya, la tenim al nostre costat durant l'activitat quotidiana que tots desenvolupem. Molts no se n'adonen, no en són conscients, d'altres pensen que tot allò vell no té cap mena d'interès, fins i tot és una nosa, com a molt serveix perquè quatre badocs una mica llunàtics hi perdin el seu temps i, el que és pitjor, el facin perdre a d'altra gent que va per feina i no està per aquesta mena de romanços. Sigui com sigui, els temps pretèrits ens han deixat una notable herència patrimonial, segurament massa atrotinada, que necessita uns inabastables pressupostos dels nostres ajuntaments i con-

sells comarcals de cara al manteniment i la restauració, si més no, d'alguns monuments emblemàtics. Per si no en tinguéssim prou amb el que acabem d'exposar, aquestes terres tenen un pes demogràfic baixíssim i això no ajuda gens ni mica que les administracions aboquin els diners necessaris per a rehabilitar diversos edificis excepcionals. No negarem que s'han restaurat o s'estan restaurant monuments importants, però la feina que queda per fer és gegantina. Hi ha casos pou coneguts i punyents com els de distints castells, tant a la Segarra com a l'Urgell, però sobretot, a la Segarra, que hom no arriba a capir com no han estat restaurats i, el que és més greu, no tinguin un termini raonable de temps per a realitzar-hi les obres per a la seva conservació integral. Castells com els predits de les Sitges, el de Moncortès o el de Concabella haurien d'ésser l'admiració de Catalunya per la seva restauració modèlica i la seva reutilització en benefici de la nostra societat, i en aquest sentit ens fem ressò de la notícia, publicada al diari *Segre* a mitjans de desembre del 1998, de la restauració del castell de l'Aranyó per part del seu propietari. També és cert que a l'altre costat de la balança hi podem esmentar les feines de restauració del monestir de Vallbona de les Monges, que esperem que els dos-cents noranta-vuit milions que s'hi invertiran a partir del 1999 serveixin per a treure del damunt nostre "l'espasa de Damocles" en la problemàtica del cimbori de l'església de Santa Maria que s'aguanta miraculosament. Més realitats posi-

tives: la nova empena restauradora als castells de Ciutadilla i Maldà, duta terme pel Consell Comarcal de l'Urgell amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Ilerdencs i amb suport econòmic europeu; les adquisicions, pels respectius ajuntaments, dels castells de Tàrraga i Verdú; la paradigmàtica actuació de l'Ajuntament de Guimerà i l'IEI en el passeig arqueològic a la zona alta de la vila medieval; les excavacions continuades a la vil·la romana de Ileso (Guissona), malgrat algunes reticències populars i administratives; o bé la restauració del santuari del Sant Dubte d'Ivorra, edifici barroc del segle XVII, que estava en un estat ruïnós i que gràcies a la iniciativa popular i amb el suport del Bisbat de Solsona i la Diputació de Lleida s'està recuperant espectacularment. També cal fer esment de la important obra de restauració que s'està duent a terme a l'antic Teatre Goya de Bellpuig i la construcció del nou Casal d'Agramunt. Així mateix, cal esmentar l'agredolça sensació que produeix que "gràcies" que ha caigut una part de la façana de l'edifici universitari de Cervera, les institucions per fi s'han decidit a realitzar unes inversions milionàries per salvaguardar aquest patrimoni monumental inigualable en aquestes terres. No ens oblidem tampoc de la feina callada i constant que duen a terme entitats com l'Associació del Patrimoni Artístic i Cultural de Torà a favor de la conservació del llegat històric i artístic del municipi.

Tot i l'aclaparament que ens ve al damunt en tractar de la restauració del nostre patrimoni històric, artístic i cultural, no tenim més alternativa que la de lluitar i treballar per a la seva preservació, com va dir Albert Camus: "No és la lluita el que ens obliga ser artistes, sinó l'art el que ens obliga a ser lluitadors".

A les comarques de la Segarra i l'Urgell hi ha persones, hi ha col·lectius, hi ha institucions, hi ha associacions que treballen i es preocupen per la conservació pràctica del nostre patrimoni històric. S'han organitzat jornades d'estudi sobre el patrimoni; s'estan duent a terme projectes de recerca i d'inventari d'aquest llegat arquitectònic i artístic; la premsa comarcal i local en publica reportatges i en dona notícies tot sovint, que arriben algun cop a la premsa nacional. Per experiència pròpia, som conscients que costa Déu i ajuda conscienciar una majoria social a favor de les inversions en projectes culturals d'aquesta mena. Als qui estem ficats, per professió o bé per vocació, en aquestes, mai millor dit, històries, només tenim tres objectius molt clars, i manllevo les paraules de Guillem Viladot: "treballar, treballar i treballar". El possible i desitjable èxit en la recuperació de l'herència artística d'aquestes contrades seria en bona part també el nostre triomf social.

Parlem abreujadament d'alguns projectes que s'estan duent a terme, que ja tenen una certa trajectòria i que es projecten cap al futur.

L'any 1994, a la Fundació Jordi Cases i Llebot, d'Hostafrancs, sorgí la idea de realitzar un inventari del patrimoni arquitectònic, arqueològic i artístic de la Segarra. Aquest agosarat projecte cultural, dirigit per l'historiador Jordi Oliva, té com a objectiu general, "confeccionar, de forma exhaustiva, la relació de béns patrimonials de la comarca que, pel seu interès arqueològic, arquitectònic o artístic esdevinguin susceptibles d'algun tipus de protecció. El nostre criteri, en aquest sentit ha estat ampli, des de les peces, edificis o jaciments més emblemàtics de la comarca fins a l'oblidada, però no menys interessant, arquitectura popular. L'exhaustivitat del projecte ha anat, també, a la recerca d'aquells béns que, per circumstàncies diverses –com per exemple, a causa de la guerra civil de 1936-39–, es troben format part de col·leccions de museus o de particulars". El finançament d'aquesta recerca va a càrrec de la Fundació Jordi Cases i Llebot en un vuitanta per cent; l'altre vint per cent l'aporten l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i el Comissionat per a Universitats i Recerca (CIRIT) de la Generalitat de Catalunya. En aquesta tasca de recerca (tant documental com de treball de camp) hi participen, a més del director del projecte, quatre historiadors més, un arqueòleg i, naturalment, diversos col·laboradors a cada poble. L'estat actual de la recerca és el següent: s'han finalitzat els municipis de Torrefeta i Florejacs (250 béns inventariats amb 16 nuclis de població tractats individualment i un fons de 774 diapositives); de Sanaüja (95 béns inventariats amb el nucli de població tractat individualment i un fons de 390 diapositives); de Torà, amb l'Aguda i l'antic terme de Llanera (250 béns inventariats amb nou nuclis de població tractats individualment i un fons de 700 diapositives). El proper municipi en perspectiva és el de Biosca. Una primera conclusió prou preocupant és que el 35% dels béns documentats fins ara es troben en estat ruïnós. Aquest treball exemplar i sacrificat hauria de veure's emparat, no vampiritzat, des del món institucional per tal de poder-ne accelerar l'acabament i publicar-ne els resultats. A la Segarra i l'Urgell, i probablement a la resta de comarques de la demarcació de Lleida, és un fet si no únic, excepcional, que des d'una fundació privada es tiri endavant una empresa d'aquesta transcendència cultural i social.²⁰ Fem que la taca d'oli s'escampi.

A l'Urgell els dies 25, 26 i 27 d'octubre de 1996 es van dur a terme a Tàrraga unes jornades d'estudi sobre "Història i Patrimoni de l'Urgell", organitzades pel Museu Comarcal de l'Urgell i

l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga. S'hi presentaren i debateren deu ponències i onze comunicacions, a càrrec de vint-i-vuit investigadors, i hi assistiren unes dues-centes persones. Pensem que una repassada a les principals conclusions que s'adoptaren en les esmentades jornades ens pot ser prou útil de cara a copsar quines són les prioritats en la conservació i la reutilització del patrimoni històric-cultural urgellenc. Les conclusions a què s'arribà foren: " Pel que fa al patrimoni arqueològic, si bé cal un projecte a llarg termini d'estudi dels jaciments de més interès científic de la comarca, ara per ara el que cal és treure partit dels jaciments que amb una inversió mínima poden ser habilitats per la seva visita i incloure'ls dins de rutes d'interès cultural i natural.

»Per tal d'evitar les contínues agressions als jaciments arqueològics de la nostra comarca, és fonamental una conscienciació col·lectiva i que tots els ajuntaments tinguin les fitxes d'inventari dels jaciments del municipi. També, el Consell Comarcal de l'Urgell per tal que pugui realitzar un control efectiu d'aquests jaciments i fer complir la llei de patrimoni cultural.

»En relació al patrimoni documental, cal dir que s'ha realitzat una tasca molt important de classificació i conservació a l'AHCT, però que actualment són necessaris més recursos humans i més infraestructura. Com a propostes més urgents cal localitzar, inventariar i investigar la documentació que es troba en mans privades, i col·laborar amb els arxius eclesiàstics. S'ha de microfilm el fons documental de l'Urgell que es troba fora de la comarca. Cal que les entitats culturals i socials es conscienciïn que els seus arxius on millor es podran preservar és a l'arxiu comarcal. També hem d'estimular la recerca i la investigació a través de beques per a la realització d'estudis, i la possible creació d'un premi comarcal a la recerca.

»La ponència sobre patrimoni industrial va significar un primer cop d'atenció sobre aquest llegat històric, massa descuidat i poc conegut per les administracions i el gran públic. És necessari que hom en faci l'inventari per tal d'establir-ne el valor de cara al millor coneixement de l'evolució del món del treball i de l'economia de l'Urgell.

»Una proposta més concreta és la preservació de tots aquells elements d'arqueologia industrial que no impliquin massa despeses econòmiques. Exemples del que diem són les grues i altres infraestructures ferroviàries de les estacions d'Anglesola, Bellpuig i Tàrraga, els molinets que funcionen per extreure aigua dels pous, les xemeneies industrials i determinats molins de les conques dels rius Corb, Ondara i Sió. En un altre nivell situaríem la conservació i reutilització d'edificis industrials emblemàtics, com l'antiga farinera Balcells de Tàrraga o l'edifici de la bòvila Tristany de Belianes, entre d'altres.

»Es valora la fotografia com a document històric i científic imprescindible per a la realització d'estudis dins el camp de la humanística.

»L'Urgell té un gran patrimoni monumental. Amb la reutilització dels edificis com a equipaments culturals o socials, bé de cara a l'agroturisme o al turisme cultural i industrial, podrem intentar l'assoliment de l'objectiu de la seva preservació.

»La restauració i la conservació del patrimoni històric han estat i continuen essent considerades com una càrrega prou feixuga per a les diferents Administracions. Com a proposta de futur, cal promoure el desenvolupament de projectes que convertissin el patrimoni en un recurs i en una possible font d'ingrès. Amb l'esclat del turisme rural i cultural, aquests es converteixen en una alternativa econòmica cada vegada més viable a la nostra comarca. Sense oblidar, però, que les Administracions tenen l'obligació legal de vetllar per la protecció del patrimoni històric, cultural i natural.

»Les actuacions sobre el patrimoni han de basar-se en una sèrie de paràmetres:

»Reivindicació, per part dels tècnics de les diferents disciplines, d'un estudi i una documentació previs davant les intervencions en el patrimoni històric i artístic, a fi d'establir-ne una valoració i evitar certes actuacions que atemptin contra la seva integritat.

»Reivindicació del paper que els tècnics en patrimoni han de tenir a l'hora de realitzar estudis, plans de conservació i de gestió del nostre patrimoni. Necessitat de més diàleg entre polítics i tècnics. Vindicació del valor de criteris tècnics davant de certes decisions polítiques.

» A l'hora de prendre decisions relacionades amb la conservació d'elements patrimonials en mal estat, cal tenir uns criteris molt clars per a poder ser selectius. Que les actuacions sobre el patrimoni tinguin un caràcter integral i continuat.

»Per altra part es constata la necessitat de:

»Conscienciar i educar la gent de la comarca per poder crear interès afectiu i intel·lectual en relació amb l'entorn patrimonial.

»Utilitzar el patrimoni com a element que s'ha de viure i conèixer mitjançant una experiència directa i atractiva.

»Crear empreses privades o mixtes de gestió patrimonial.

» Confeccionar per part d'experts itineraris i rutes (a peu, en cotxe o en bicicleta) a través de l'Urgell i zones d'interès properes per tal de donar a conèixer i rendibilitzar el nostre llegat cultural i natural. Equipar aquest itineraris amb la corresponent senyalització a les principals vies de comunicació (carreteres i autovies).

»Divulgar els articles de les diferents lleis que protegeixen el patrimoni i sancionen els atemptats contra aquest.

»Realitzar progressivament un inventari fotogràfic global de la comarca.

»En relació al patrimoni pictòric, fer especial incidència en la conservació i restauració de les pintures murals que es troben en diferents edificis de la nostra comarca (esglésies, edificis civils i fàbriques), sota el criteri dels especialistes.

»Catalogar les esteles funeràries discoïdals com a element molt ric del patrimoni de l'Urgell per tal de poder-les protegir. També cal inventariar i protegir elements o edificis tradicionals com les masies o les cabanes de tros.

»Promocionar i difondre l'art i els artistes de l'Urgell.

»Elaborar un catàleg de les obres artístiques més representatives de la comarca.

»Redactar, sota la direcció del Museu Comarcal, un programa didàctic de cara al coneixement i la difusió del patrimoni artístic de l'Urgell.

»Establir un ordre de prioritats de cara a una intervenció immediata en aquells monuments que estiguin en perill imminent d'enderrocament, totalment o parcial, de la seva estructura, o que es trobin en estat de ruïna.

»Proposta de creació d'una associació que agrupés les inquietuds de la societat de la comarca sensible vers els temes de patrimoni, entesos d'una manera genèrica, oberta i global. Aquesta associació podria ser un grup d'opinió que vetllés per les necessitats i prioritats del conjunt patrimonial de l'Urgell i amb capacitat d'influir sobre les institucions de govern del territori, alhora que aportés suggeriments per tal de finançar projectes culturals, i d'aquesta manera es convertís *de facto* en un pont de diàleg entre la societat i l'Administració".²¹

Vegem a continuació quins són els números globals del patrimoni històric de la Segarra i l'Urgell, per tal de fer-nos una idea del seu gran volum:

ELEMENTS PATRIMONIALS ²²	SEGARRA	URGELL
Jaciments arqueològics	105	181
Béns culturals d'interès nacional (BIC)	81	43
Desglossament dels BIC Castells, torres i fortificacions	64	23
Esglésies i monestirs	10	11
Conjunts monumentals	3	1
Edificis civils	4	4
Elements arquitectònics	-	3
Places	-	1

Com es pot comprovar, aquí no hi ha comptabilitzats ni els elements del patrimoni artístic, ni els del patrimoni documental, ni els del patrimoni industrial. Tot amb tot, el fet evident és que la riquesa patrimonial de les nostres comarques és directament proporcional a la pobresa dels recursos que s'hi haurien d'esmerçar per tenir un mínim d'esperança en la seva preservació per a les generacions futures.

De quina manera actuen les administracions públiques a favor de la salvaguarda del patrimoni cultural de la Segarra i l'Urgell?

A començaments dels anys vuitanta, amb la creació, per part del Departament de Cultura de la Generalitat, de la Xarxa de Museus Locals i Comarcals de Catalunya, semblava que es volia estructurar en l'àmbit català un sistema efectiu que des d'una implantació de museus arreu de les comarques pogués actuar ràpidament i des de la proximitat, quan el patrimoni històric d'una zona concreta patís una agressió puntual o calguessin fer estudis o feines de manteniment i informació sobre l'estat dels béns culturals d'una comarca determinada. En tots aquests supòsits, el museu comarcal havia de ser l'instrument adequat de cara a una primera, si més no, actuació d'urgència. Amb l'aprovació de la Llei de Museus de l'any 1990, desaparegué la xarxa i cada museu s'espavila pel seu cantó, actua segons les seves possibilitats i sense cap mena de coordinació museística superior.

Des del Museu Comarcal de l'Urgell, organisme autònom administratiu de l'Ajuntament de Tàrrrega, es realitza un treball de seguiment, estudi i conservació del patrimoni històric artístic del municipi targarí, amb el suport logístic i tècnic del Servei de Museus, del Servei d'Arqueologia i dels Serveis Territorials de Cultura a Lleida, bàsicament en els casos d'excavacions arqueològiques d'urgència i en qüestions relacionades amb el funcionament del museu. En l'àmbit territorial col·laborem, quan s'escau, amb el Consell Comarcal de l'Urgell.

És evident que des dels museus locals i comarcals no es resolen, ni de lluny, les diverses problemàtiques que té el patrimoni històric i cultural de les nostres comarques. Malgrat tot, són una eina útil de cara a donar un primer toc d'alerta i a sensibilitzar les administracions i la ciutadania a favor del llegat que ens han deixat els avantpassats d'aquestes terres. A les comarques de les dimensions demogràfiques i del nivell de pressupostos de l'Urgell i la Segarra és imprescindible i necessària l'actuació conjunta entre l'Administració i els ciutadans perquè siguin efectives les ac-

tuacions de salvaguarda i reutilització dels edificis històrics. O bé ajuntem esforços, o bé no ens en sortirem. Tenim eines per actuar; fem que siguin el més eficients possible. A tall d'exemples, podem esmentar les restauracions de diverses ermites i esglésies a l'Urgell, per part del Consell Comarcal, i l'endegament de les restauracions dels castells de Ciutadilla i Guimerà. Les inversions del Consell Comarcal de l'Urgell en aquestes restauracions han estat entre els anys 1991 i 1998 de 21.308.809 pessetes destinades als esmentats castells, i de 69.349.342 pessetes per a les ermites i esglésies. Unes xifres respectables i molt benvingudes, però ni molt menys definitives pel volum de feina que queda per fer, i de manera força urgent.

2.2. El patrimoni documental

Una de les actuacions més reeixides, realitzada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha estat la creació de la Xarxa d'Arxius Històrics Comarcals de la Generalitat a començaments de la dècada dels vuitanta. A la Segarra i l'Urgell, l'any 1982 se signaren els convenis de creació, entre el Departament de Cultura i la Paeria de Cervera i l'Ajuntament de Tàrraga, dels respectius arxius històrics i comarcals de Cervera i Tàrraga.

L'any 1986 s'inaugurà el de Tàrraga, en un edifici de nova planta, i des de l'any 1988 el de Cervera restà instal·lat a la planta baixa de l'antiga Universitat.

Amb l'entrada en funcionament d'aquests arxius comarcals la custòdia i conservació del patrimoni documental segarrenc i urgellenc ha fet un salt quantitatiu i qualitatiu sense precedents en aquestes terres. Tota la documentació històrica i administrativa dels ajuntaments

capital de comarca i d'una sèrie d'ajuntaments de la Segarra i de l'Urgell, a més d'una important documentació notarial, del registre i judicial en el cas cerverí, i també de diversos fons personals i d'institucions, i diversos arxius fotogràfics, etc. gaudeixen de l'aixopluc i dels serveis d'aquests arxius.

Els arxius ja funcionen, però, sempre hi ha un però, els manca personal i a vegades espai per a continuar essent tant o més eficients en el futur immediat. També falta que diversos fons municipals passin als arxius comarcals, com mana la llei d'arxius. Tot i ser lloable el treball de salvaguarda dels documents que fan alguns ajuntaments, creiem que és insuficient a l'hora de poder consultar aquests fons per part dels historiadors. A les nostres terres l'ideal són els arxius comarcals. Només dos exemples prou coneguts: sense aquests arxius, ni a Cervera hi hauria el fons de l'historiador Agustí Duran i Sanpere, ni a Tàrraga hi hauria el fons personal i del llinatge de l'escriptor Manuel de Pedrolo.

2.3. Infraestructures culturals

Les inversions milionàries que des de les diverses Administracions s'han fet en equipaments culturals com els arxius, les biblioteques i els museus comarcals han tingut una repercussió directa en la progressiva popularització d'unes infraestructures que per definició, i més en comarques de característiques semblants a les de la Segarra i l'Urgell, només pot mantenir l'erari públic.

Hem comentat algunes de les tasques que desenvolupen els arxius i museus. Ara exposarem algunes xifres per tal de veure el servei que aquests equipaments, conjuntament amb les biblioteques, aporten a la societat amb què estan vinculats.

ANYS	Arxiu Històric Comarcal Cervera ²³ NOMBRE DE CONSULTES *	Arxiu Històric Comarcal Tàrraga ²⁴ NOMBRE DE CONSULTES
1995	714	221
1996	724	199
1997	668	247

* A títol explicatiu la diferència tan notable del nombre de consultes entre un arxiu i l'altre s'explica en bona mesura per l'existència a Cervera de l'arxiu notarial tant de la Segarra com de l'Urgell i aquest fet repercuteix en l'augment de les consultes.

Estadística de visitants als museus:²⁵

LOCALITATS	1994	1995	1996	1997	1998
AGRAMUNT*	—	5.395	6.235	5.582	9.563
CERVERA**	—	723	736	1.393	
TÀRREGA***	2.450	9.094	12.487	10.838	13.561

* Les dades de públic es refereixen a l'Espai Guinovart.

** El museu només resta obert els mesos d'estiu.

*** El museu es va obrir al públic el dia 22 d'octubre de 1994.

Estadística d'usuaris de diferents biblioteques de la Segarra i l'Urgell. Any 1996:²⁶

Localitats	Població atesa	Documents prestats	Usuaris biblioteca	Usuaris préstec
Belianes	564	197	485	196
Guissona	2.915	10.835	13.571	4.659
Agramunt	4.893	3.079	5.618	
Bellpuig	4.010	2.573	4.317	
Cervera	7.418	17.742	27.574	6.497
Tàrrrega	11.656	22.736	41.110	10.979

Estadística d'usuaris de l'any 1997:

Localitats	Població atesa	Documents prestats	Usuaris biblioteca	Usuaris préstec
Cervera	7.418	17.202	24.353	6.518
Tàrrrega	11.656	24.991	43.846	12.147

Només quan els arxius, biblioteques i museus comarcals assoleixin plenament dues funcions bàsiques, com són, per un costat, la dignificació i salvaguarda del nostre patrimoni cultural i, per l'altre, que la nostra gent els faci realment seus, els utilitzi quotidianament, aleshores estarem en disposició d'afirmar que els dits equipaments són rendibles socialment. Nogensmenys, amb la justificació de la seva utilitat social haurem assolit augmentar la qualitat de vida dels ciutadans de la Segarra i l'Urgell i ens agradaria creure que també s'hauria produït un canvi positiu en el nivell de l'autoestima col·lectiva.

Un altre equipament cultural utilitzat habitualment, en aquest cas a Tàrrrega, és el Teatre Ateneu –propietat de l'entitat privada Societat Ateneu, però gestionat per l'ajuntament de la ciutat que, a més, hi inverteix econòmicament de cara a la millora de la sala–. A títol d'exemple, durant l'any 1997 s'hi realitzaren una cinquantena d'actes culturals, entre representacions teatrals i concerts de música, amb l'assistència d'uns quinze mil espectadors. Val a dir que no hi hem comptabilitzat ni les diverses representacions de la Fira de Teatre al Carrer, ni els assaigs sovintejats que hi realitzen tant els alumnes del Conservatori Municipal de Música, ni la Benèfica Agrupació Teatral, ni els dansaires de l'Esbart Albada, ni el mercat mensual de la Secció de Filatèlia, Numismàtica i Col·leccionisme del Centre Cultural de Tàrrrega.

Hem volgut esmentar el cas de l'Ateneu de Tàrrrega per constatar un fet tan evident com sovint menystingut. Si existeixen espais on desenvolupar dignament una activitat cultural, aquell espai, en condicions normals, s'utilitza i té una rendibilitat per a aquella població. També s'ha donat el cas contrari si les entitats culturals d'una vila reivindiquen locals per a fer-hi actes públics, o bé per a poder reunir-se i treballar. Tenim el convenciment que en molts

casos els ajuntaments es veuran en l'obligació de facilitar els espais reclamats.

La força de l'activitat cultural en aquestes terres ha d'anar en les dues direccions, des de les entitats privades a l'Administració, i de l'Administració cap a les entitats. S'han de sumar esforços, cal ser complementaris. Malgastem energies culturals i econòmiques quan ens repetim i ens disgreguem en capelletes marginals. Les disputes sobre petites misèries humanes només porten a l'esterilitat. Tampoc es poden acceptar tuteles paternalistes de ningú. Som pocs, tenim mitjans econòmics reduïts, hem de ser capaços de fer tots els esforços perquè la col·laboració franca i entre iguals funcioni. En cas contrari, a les nostres comarques la dispersió i el minifundisme cultural és en el millor dels casos una activitat cultural minoritària o la simple, pura i lenta mort per asfíxia.

Per acabar aquest apartat sobre infraestructures, cal felicitar-nos que a Agramunt pugem gaudir de dos edificis culturalment emblemàtics i amb una projecció continuada en l'àmbit català, gràcies al prestigi de la trajectòria professional dels artistes que els han creat. Naturalment, ens referim a l'Espai Guinovart, un centre d'art contemporani, tant per l'obra de Josep Guinovart com per les exposicions d'artistes més joves i innovadors que s'hi programen, i també parlem de Lo pardal del polifacètic escriptor Guillem Viladot. A més a més, a Bellpuig hi trobem la Fundació Jaume Perraló, un escultor excepcional amb una obra ingent. Hom pot pensar que aquests tres centres generadors i mostradors d'obres artístiques són un luxe per a aquestes contrades. Nosaltres som del parer que són una conseqüència lògica d'unes terres amb una història artística i patrimonial tan rica i densa com habitualment desconeguda pels grans divulgadors culturals.

Tenim persones capacitades, tenim voluntat, estimem aquesta terra. Que la manca d'uns centenars de milions no ens faci perdre l'esperança en un futur culturalment sempre millorable.

2.4. La creació artística

Un dels actius més valuosos que conservem a les comarques de la plana de Lleida, en la vessant de la creació plàstica, és la continuïtat de l'anomenada, pel crític d'art Josep Miquel Garcia, "escola targarina de pintura". Des dels germans Antoni i Ramon Alsina Amils, de finals del segle XIX, continuant amb Evarist Baciana, Àngel Oliveras, Francesc Marsà, Josep Balcells, Magí Serés, dels anys trenta, les posteriors incorporacions de Jaume Minguell i Lluís Trepà fins arribar a Francesc Rufes, Montse Sabi, Benjamí Tous, Josep Minguell, Domènec Serra i Jordi Colilles, entre d'altres, la pintura contemporània ha tingut una notable i permanent carta de presentació a casa nostra. L'Escola d'Arts i Oficis de Tàrraga ha estat un centre fonamental per a la formació i arrelament de les belles arts a la capital de l'Urgell i amb projecció a les comarques de Ponent.

I acabem de comentar la importància dels centres d'art com l'Espai Guinovart i Lo pardal a Agramunt, i la Fundació Perelló a Bellpuig. Gràcies a la qualitat artística i a la divulgació mediàtica d'aquest artistes, el món cultural del nostre país ha de girar, de tant en tant, la vista cap a terra endins. Un fet que hem de valorar justament, sobretot quan pensem en l'aclaparadora macrocefàlia barcelonina i en les excel·lents exposicions d'art del segle XX que s'estan programant els darrers anys des del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida.

També en aquests anys noranta que ja esgotem a les Pallargues s'han endegat unes reunions d'artistes i literàries i un concurs de pintura. Aquesta ha estat una iniciativa engrescadora que dona lloc que als nostres pobles es participi d'un debat artístic, que molts creuen reservat per a altres cercles culturals de localitats més populoses. Grups d'artistes joves, com Artdeki d'Agramunt poden presentar els seus treballs i mantenir un diàleg franc amb un Josep Guinovart, un Lluís Trepà o un Guillem Viladot. Per una altra banda, aquestes reunions tenen la virtut de passejar-se per diferents indrets de la Segarra i l'Urgell, són nòmades per definició. Trepitgen el terreny, observen, parlen, aprenen i aporten coneixements. Interactuen amb les persones i la seva circumstància. Són un batec necessari de vida intel·lectual per a tots nosaltres.

2.5. La cultura popular

L'associacionisme cultural i l'organització d'activitats de cultura popular i tradicional ha estat una de les característiques més manifestes i constants de la societat catalana del segle XX. Als pobles, viles i ciutats de la Segarra i l'Urgell bon nombre d'entitats han mantingut encesa la flama dels costums i tradicions festives i culturals que han nascut gràcies a iniciatives individuals o de grups d'afecionats. Les colles sardanistes, els esbarts, les corals, els centres culturals o els grups excursionistes han estat els vertaders protagonistes d'haver mantingut fins avui dia una riquesa cultural i associativa que a l'ensens de proporcionar entreteniment i formació a les persones han estat un element socialment vertebrador.

Tant la Segarra com l'Urgell ens proporcionen bons models d'aquest associacionisme i cultura populars. Tot seguit n'esmentarem alguns dels més paradigmàtics.

■ La passió de Cervera. Aquesta representació teatral i religiosa remunta els seus orígens a finals del segle XIV quan a l'església parroquial de Santa Maria es representava de manera popular un misteri de la passió. En la seva versió actual ja s'han fet seixanta temporades i s'han sobrepassat les cinc-centes representacions. En els treballs de muntatge i en les actuacions teatrals hi participen tres-centes persones, des les quals dues-centes són actors i figurants. S'escenifiquen trenta-cinc quadres. Anualment es programen nou representacions, des de començaments de març fins al primer dia de maig. Es fan tantes representacions en català com en castellà. El seu ressò mediàtic inclou els àmbits català, aragonès i fins a Navarra. L'any 2000 se superarà el milió d'espectadors. El pressupost gira al voltant dels vint milions de pessetes.

La gestió de La passió de Cervera resta en mans d'un patronat privat i és una entitat sense ànim de lucre i declarada d'utilitat pública. Les representacions es duen a terme al Gran Teatre de la Passió, un edifici construït a mitjans dels anys seixanta, i compta amb un aforament de dues mil butaques. La passió de Cervera és per la seva magnificència i continuïtat el millor exponent de l'empenta de la cultura popular a les terres de Ponent.²⁷

■ La processó dels Dolors de Bellpuig té els seus orígens al segle XVIII. En el decurs del temps ha esdevingut un acte religiós i popular molt arrelat i viscut a la vila ducal urgellenca i mitificat pels bellpugencs fora vila. Els priors i les prioras han estat tradicionalment els encarregats de sufragar les despeses de la celebració. La processó té lloc el divendres anterior.

or al Divendres Sant i s'hi arrepleguen més de cinc mil espectadors.²⁸

■ La festa de Sant Magí de Cervera s'enfila en el temps medieval o potser d'època moderna. La celebració té com a objectiu el repartiment de l'aigua miraculosa del santuari de Sant Martí de Brufaganya, a les terres tarragonines. El recorregut es feia tradicionalment amb mules i cavalls carregats d'argadells guarnits amb boix. Des del 1992 s'hi torna a anar a peu per tal de recórrer els antics camins de carro. El dia 18 d'agost l'aigua miraculosa arriba a Cervera i la comitiva va acompanyada d'una banda de música que toca dues havaneres tradicionals, pròpies de la diada. Un home vestit com el sant obre la marxa. L'endemà, i després de la missa, es reparteix l'aigua per tota la ciutat.²⁹

Com podem comprovar, moltes de les manifestacions festives tradicionals barregen les creences religioses amb la festa popular i participativa.

La nova etapa democràtica endegada el 1977 també suposà el sorgiment d'un conjunt de nous actes lúdics i manifestacions de cultura popular que cerquen la seva justificació en la història, la llegenda i el folklore del país. Paral·lelament es recuperen o revifen celebracions tan nostrades com el Carnestoltes, les fogueres de Sant Joan o els pessebres vivents. Farem un repàs de les que han tingut una ressonància i una assiduïtat més notòries.

■ L'Aquelarre de Cervera. L'Aquelarre es presentà públicament per primera vegada l'agost de 1978. Fou una iniciativa de l'Assemblea de Joves cerverina, editors de la revista Carreró de les Bruixes. Les inquietuds culturals i socials d'aquesta associació donaren resultats tan profitosos com la creació de la Isagoge, setmana cultural que precedeix la Festa Major i que encara perdura. Les circumstàncies els portaren a organitzar una festa al carreró de les Bruixes. Malgrat les dificultats que han sorgit en diferents edicions de l'Aquelarre, aquest ha perdurat fins a l'actualitat. L'any 1984 el grup teatral La matraca n'agafaria el relleu. El 1985 l'èxit desborda els organitzadors i l'Ajuntament anirà protagonitzant cada cop més la direcció d'aquest esdeveniment teatral i musical. Tot i els canvis produïts, pensem que l'esperit inicial, de recuperar la festa al carrer on la participació ciutadana fos la principal actora, no s'ha perdut i Cervera pot gaudir d'un espectacle innovador, potser feliçment un xic polèmic i d'acord amb els aires dels temps presents. El pressupost de l'Aquelarre oscil·la entre els deu i els dinou milions de pessetes.³⁰

■ El Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura

Popular de Bellpuig. S'instituí a finals dels vuitanta per l'ajuntament de la vila. Avalat per l'edició de les deu obres guanyadores és la gran aposta d'aquestes comarques per tal que els estudiosos d'arreu dels Països Catalans investiguin sobre les múltiples vessants de la cultura catalana.

■ El Concurs de Teatre Amateur de Tàrraga. Sota la direcció de la Benèfica Agrupació Teatral (BAT) s'han realitzat deu concursos de teatre amateur amb la participació de grups teatrals de nombrosos indrets dels Països Catalans. L'any 1997 BAT va rebre cinquanta-quatre propostes per a venir a Tàrraga. Finalment se'n van seleccionar vuit. L'assistència de públic és prou notable si les representacions es fan el dissabte a la nit en lloc del diumenge a la tarda. Les obres es representen al Teatre Ateneu.

■ La Festa del Segar i el Batre de la Fuliola va néixer l'any 1980 com una de les iniciatives més reeixides de la commemoració de l'onzè centenari de la Carta de Població de la Fuliola. Al voltant d'activitats lúdiques, gastronòmiques i pictòriques, els visitants descobreixen o rememoren la duresa i la singularitat dels vells treballs agrícoles de la sega i la recol·lecta dels cereals als trossos i a les eres dels pobles urgellencs i segarrencs. Tota una lliçó d'antropologia social per a les futures generacions.

Dins d'aquesta mateixa tradició de conjuminar el treball agrícola tradicional amb la festa actual, podem esmentar la Festa del Vi i la Verema de Verdú que un grup d'entusiastes verdunins promogueren l'any 1990.³¹ I el mes de novembre de 1998 a Belianes han organitzat la primera Festa de l'Oli amb la restauració d'un antic molí de la vila.

A Anglesola la Societat de Sant Antoni Abat va recuperar, l'any 1984, els Tres Tombs típics, amb carruatges de tota mena i cavalleries. Actualment estan considerats com uns dels cinc millors Tres Tombs de Catalunya.

Hem vist tot un símbol d'aquests temps moderns: els treballs tradicionals convertits en un espectacle turístic.

Com un exemple de festa aglutinadora de les creences religioses de la nostra societat, de la bellesa del patrimoni monumental propi i de la recreació dels antics oficis, avui dia en bona part desapareguts, tenim l'immillorable Pessebre Vivent de Sant Guim de la Plana on hi participen tres-centes cinquanta persones, mentre que els habitants del poble són poc més de dos-cents.³²

Confiem que la febrada dels mercats, ja siguin medievals o romans, a Anglesola, Guimerà o

Guissona, no provoqui una epidèmia mortífera per a unes iniciatives que, si es realitzen en un marc adequat i es té cura de la qualitat dels paradistes i de les actuacions culturals i d'esbarjo que s'hi puguin desenvolupar, poden ser un original reclam per als visitants.

Tot i els canvis que es produeixen en aquesta societat de finals de mil·lenni, les celebracions de caire tradicional amb una bona component participativa mantenen l'interès. Parlem dels Tres Tombs de Sant Antoni, el Carnestoltes –amb la insòlita derivació del Brut i la Bruta o la Llardera de la vila de Torà–, les fogueres de Sant Joan –amb la portada de la flama del Canigó per la Penya Pedal de Bellpuig– i les diverses representacions teatrals dels *Pastorets* durant els dies del Nadal en distintes localitats de l'Urgell i la Segarra.

L'any 1993 s'aprovà la Llei per al Foment i la Protecció de la Cultura Popular i de l'Associacionisme Cultural. Fruit d'aquesta nova llei es va crear el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana i el Consell de Cultura Popular.³³

Des del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional del Departament de Cultura s'ha donat suport a l'edició de sis estudis sobre diversos aspectes dels costums i tradicions de la Segarra i l'Urgell. I des de la Fonoteca de Música Tradicional Catalana de l'esmentat centre, s'han elaborat, des del 1985 fins al 1998, nou treballs de recerca sobre cançons tradicionals. És evident que els pressupostos públics incideixen de manera efectiva en la divulgació i l'interès que cada dia més persones tenen en temes de cultura tradicional. Que la gent jove s'integri en colles sardanistes, en cobles, corals i orfeons, esbarts dansaires o en el món casteller ha suposat una alenada renovadora en uns col·lectius que, massa sovint, tenen seriosos problemes de continuïtat de difícil solució.

Per acabar aquesta part, publiquem el nombre d'entitats –colles sardanistes, esbarts, corals, orfeons, cobles, diables, geganters, grallers i grups d'havaneres– que es dediquen a la promoció dels costums i tradicions populars d'aquestes comarques

LA SEGARRA 16

CERVERA	6
GUISSONA	4
SANAÜJA	5
TORÀ	1

L'URGELL 55

AGRAMUNT	12
ANGLESOLA	7
BELIANES	2

BELLPUIG	10
CASTELLSERÀ	2
LA FULIOLA	5
PREIXANA	1
ROCAFORT	1
TÀRREGA	9
TORNABOUS	2
VALLBONA DE LES MONGES	2
VERDÚ	2

3. LES ACTIVITATS CULTURALS

3.1. Les entitats culturals de l'Urgell i la Segarra

Un dels barems que podem utilitzar a l'hora de denominar un col·lectiu concret com a societat estructurada és, indubtablement, la quantificació i la qualificació de les seves entitats culturals i cíviques, a més a més d'analitzar el nombre i l'interès de les seves actuacions públiques i examinar l'estructura interna que les gestiona. L'ideal seria el que acabem d'exposar. Les nostres possibilitats en aquesta ponència són molt més modestes. En primer terme, només exposarem el nombre d'entitats culturals i cíviques que hi ha en distintes poblacions de l'Urgell i la Segarra i tot seguit comentarem l'*Agenda cultural mensual de la comarca de l'Urgell* i l'*Agenda cultural de la Segarra*.

TAULA D'ENTITATS DE LA COMARCA DE L'URGELL

Poblacions	Entitats culturals	Associacions de veïns	Total
Agramunt	18	—	18
Anglesola	12	—	12
Belianes	7	1	8
Bellver d'Ossó	1	—	1
Bellpuig	27	2	29
Castellserà	6	—	6
Guimerà	2	—	2
La Fuliola	4	—	4
Maldà	1	—	2
Els Omells de Na Gaia	1	—	1
Ossó de Si	1	—	1
Preixana	5	—	5
Sant Martí de Maldà	14	—	14
Tàrrega	42	19	61
Tornabous	3	—	3
Verdú	10	—	10
Vilagrassa	3	—	3
TOTAL	158	23	181

**TAULA D'ENTITATS
DE LA COMARCA DE LA SEGARRA**

Poblacions	Entitats culturals	Associacions de veïns	Total
Biosca	2	—	2
Cervera	31	7	38
Guissona	8	—	8
Hostafrancs	1	—	1
Ivorra	1	—	1
Les Oluges	1	—	1
Les Pallargues	1	—	1
Sanaüja	5	—	5
Sant Guim de Freixenet	2	—	2
Sant Guim de la Plana	1	—	1
Sant Ramon	1	—	1
Torà	1	—	1
Torrefeta	1	—	1
TOTAL	56	7	63

3.2. L'Agenda cultural mensual de la comarca de l'Urgell i l'Agenda cultural de la Segarra

A començaments de l'any 1992 la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga edità el primer número d'una agenda cultural amb periodicitat mensual. La idea fou proposada per l'aleshores tècnic d'aquesta regidoria, Jordi Serés. La proposta va fer forat. El novembre de 1995, el regidor de cultura de Tàrraga, Joan Lluís Tous, endegà la publicació de *L'Agenda ciutadana de Tàrraga*, també amb una periodicitat mensual i incloent-hi diferents notícies de caire cultural. Se'n feia un tiratge de mil exemplars. Més endavant, el maig de 1996 des de l'empresa Central de Disseny Tàrraga es va publicar *l'Agenda de festes de l'Urgell*, amb periodicitat trimestral. I amb aquestes, arribem al mes de març de 1998, quan una confluència d'interessos, entre la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga, el Consell Comarcal de l'Urgell i Central de Disseny Tàrraga, dona com a resultat l'edició de *l'Agenda cultural mensual de la comarca de l'Urgell*.³⁴

L'Agenda Cultural de l'Urgell té un format periòdic i les informacions s'estructuren en quatre pàgines. Les dues primeres, dedicades a notícies sobre els esdeveniments més sobresortints que es realitzaran durant el mes en qüestió a la comarca. I a les dues últimes pàgines hi trobem el calendari dels actes culturals i festius programats, un apartat d'exposicions i, fins al mes de desembre del 1998, un calendari de competicions esportives. Degut a la manca d'espai se suprimí l'apartat esportiu i només s'esmentaran els actes esportius més interessants.

Aquesta agenda té un tiratge de 12.600 exemplars i un pressupost anual d'uns tres milions sis-cents mil pessetes.

TAULA DE L'AGENDA CULTURAL DE L'URGELL - 1998*

Mesos	Nombre d'actes culturals i cursos	Exposicions	Notícies comentades
Març	58	6	12
Abril	53	6	18
Maig	89	13	13
Juny	61	9	13
Juliol	71	11	11
Agost	74	8	6
Setembre	129**	9	4
Octubre	67	18	15
Novembre	63	13	14
Desembre	92	14	19
TOTAL	757	97	125

*Dades d'elaboració pròpia, a partir de la consulta de *l'Agenda Cultural de l'Urgell*

** No s'inclouen les representacions de la Fira de Teatre al Carrer.

TAULA DE L'AGENDA CULTURAL DE LA SEGARRA - 1998*

Mesos	Nombre d'actes culturals	Informacions diverses
Desembre 97	51	10
Gener	21	
Febrer	3	
Març	25	14
Abril	22	
Maig	28	
Juny	9	11
Juliol	24	
Agost	60	
Setembre	26	

*Porta el calendari de les excursions
·Horaris, cursos especialitzats i alguna notícia comentada

Una primera constatació que podem treure en referència al nombre d'entitats culturals que hi ha, tant a l'Urgell com a la Segarra, és la diversitat d'interessos que porten les persones a associar-se per poder desenvolupar en equip les seves afeccions culturals i lúdiques. Amb tot, tenen una rellevància significativa les associacions on els objectius van encaminats al conreu, gaudi i promoció de la cultura popular: colles sardanistes, orfeons, corals i cobles,

esbarts, teatre d'aficionats, centres culturals, ateneus, grups per a la recerca de tradicions, excursionistes, grups d'havaneres...

La seva implantació en el territori és, en bastants casos, manifestament millorable.

No podem valorar ni el grau de funcionament, ni la qualitat de les activitats d'aquestes associacions. El que sí ens atrevim a afirmar, a benefici d'inventari, és que una de les causes determinants de mancances en el funcionament d'una hipotètica entitat estan més relacionades amb dificultats econòmiques que amb la disponibilitat del voluntarisme i d'implicació dels seus associats.

De ben segur que si en cadascuna de les localitats on existeixen entitats culturals aquestes deixessin de funcionar, la qualitat de la vida diària baixaria significativament. Si més no, molts ciutadans se'n doldrien.

Dedicar-se altruïstament a embellir, entretenir i donar eines de cultura als nostres conciutadans és una de les feines més gratificants que podem acomplir les persones. A tall d'exemple, que el Centre Municipal de Cultura de Cervera o el Centre Cultural de Tàrraga programin actuacions d'un nivell intel·lectual contrastat, a més a més d'altres actes més populars, és just i necessari, mai un luxe, ni molt menys una excentricitat de quatre il·luminats. Ni Cervera, ni Tàrraga, ni Agramunt, ni Bellpuig, ni Guissona, ni Sanaüja, ni Sant Martí, etc. es poden permetre l'error que el seu teixit associatiu es malmeti. Grans i petits, o petits i grans, ens hi juguem el futur com a societat en totes i cadascuna de les nostres viles i ciutats. I amb el sobreentès que hem de ser especialment sensibles a afavorir el caliu cultural dels nuclis més petits o mitjans que en diversos casos ens han demostrat una empena cultural programant unes activitats o mantenint publicacions dignes, que deixen a alguns en evidència. Parlem de les trobades d'artistes i literàries de les Pallargues i de la revista *L'espurna* de Sant Martí de Maldà. Dos referents clars d'afirmació de ser i voler estar.

Quant a les agendes culturals, són una excel·lent eina de divulgació generalitzada –la de l'Urgell arriba pràcticament a totes les llars, mes a mes consolida la seva utilitat per als urgellencs i els ajuntaments s'han adonat de la seva vàlua com un servei públic de primer ordre, la qual cosa ha provocat algun atac de gelosia i de protagonisme mal entès–. De totes totes, la comarca de la Segarra hauria de reconvertir la seva agenda trimestral en mensual. L'estructura molt més atomitzada dels nuclis de població segarrencs, malgrat les dificultats de repartiment porta a porta, també

faria possible l'atenció. Si es deixen de banda protagonismes, egoïsmes i localismes reduccionistes, i es treballa en benefici de tothom, l'agenda cultural pot ajudar a fer comarca. Serà un agitador cultural comunicatiu i positivament igualador, i això és bo per als qui es consideren pel damunt d'altri i per als qui no s'acaben de creure la importància del seu treball cultural. Dels que es volen passar de llestos i dels aprofitats, sense comentar-los.

3.3. El teatre entra en escena

· La Fira de Teatre al Carrer de Tàrraga inaugurarà la seva exitosa trajectòria el setembre de 1981, dins la programació de la Festa Major de Sant Eloi. La felicitat coincidència d'interessos entre el primer consistori de la nova etapa democràtica presidida per l'alcalde Eugeni Nadal, i el grup teatral Els Comediants, materialitzà una idea que amb el pas dels anys s'ha convertit en el millor ambaixador de la puixança cultural targarina. Les divuit edicions de la Fira de Teatre al Carrer han situat Tàrraga en el mapa teatral de Catalunya, l'Estat espanyol i Europa. La cada dia major presència de grups professionals europeus, àdhuc americans, confirma l'encert d'una empresa cultural que està beneficiant econòmicament diversos sectors mercantils de la ciutat i comarca. La majoritària aportació econòmica del Departament de Cultura de la Generalitat ha possibilitat la continuïtat de la Fira de Teatre i l'ha convertida en una cita ineludible, tant per a grups consolidats com per a noves propostes teatrals i, cada cop més, per a un major nombre de programadors. El seu pressupost supera amb escreix els cent vint-i-cinc milions de pessetes. L'any 1998 s'han programat 257 representacions teatrals en quatre dies, i a la divuitena Fira de teatre hi participarem 107 companyies. La xifra dels visitants supera els cent mil, sense precedents en la història cultural targarina. Tot amb tot, el gran repte a assolir és la construcció d'un nou teatre-auditori per a la ciutat.

· La temporada estable de teatre tardor-hivern a l'Ateneu de Tàrraga.

Les representacions teatrals a la capital de l'Urgell no s'acaben ni amb el Concurs de Teatre Amateur, ni amb la programació de teatre infantil de la Fundació Xarxa, ni amb la Fira de Teatre al Carrer. Des de l'any 1995 s'està programant una temporada estable d'octubre a febrer amb cinc obres de gran èxit a la cartellera barcelonina. L'èxit de públic i els bons resultats econòmics augmenten temporada rere temporada.

Vegeu-ne algunes xifres prou explícites:³⁵

TEMPORADA	1996-97	1997-98	Diferència
Assistència públic*	2.654	2.936	+ 282
Abonaments	84	185	+ 101
Despeses	5.599.855	5.226.065	-337.790
Ingressos taquilla	3.666.600	4.027.300	+359.700
Ingressos subvencions	765.000	807.000	+42.000
Aportació municipal per butaca ocupada	426.6	114.4	-331.9

*La capacitat del Teatre Ateneu és de 654 butaques.

Els números de què disposem de la temporada teatral 1998-99 confirmen les expectatives optimistes que ja prengueren cos la temporada anterior. Així veiem que l'assistència de públic, en les quatre primeres representacions que s'han fet de tres obres de teatre diferents, ha estat de 2.307 espectadors. El nombre d'abonaments és de 277. La cultura teatral està prenent carta de naturalesa a Tàrrrega i comarca.

3.4. La presència dels concerts de música clàssica a la Segarra i l'Urgell

La introducció de l'ensenyament obligatori de la música a les nostres escoles i instituts, i la creació dels conservatoris i de les escoles municipals de música en diverses viles i ciutats de la Segarra i l'Urgell han contribuït, sense cap mena de dubte, a una culturització musical generalitzada mai vista per aquestes rodalies. Bé és cert que partíem d'un panorama on la música era la parenta pobra, millor dit, la parenta rica, i s'impartia dins de cercles reduïts i sovint poc assequibles per a bona part de la gent. L'única cultura musical de caire més popular la proporcionaven les cobles, les bandes municipals, les corals i els orfeons, i amb sort, algun professor particular.

En el món musical de la Segarra i l'Urgell la ciutat de Cervera s'ha guanyat un prestigi reconegut arreu de Catalunya, a partir de l'empenta que es donà a l'ensenyament sistemàtic de la música. Segons informacions facilitades per Narcís Saladrigues, director del Conservatori Municipal de Música de Cervera, "A partir de 1961 s'inicià un camí de sensibilització musical [a Cervera] que, amb la creació de la Coral Infantil (1970), la Coral Lacetània (1973), la reorganització del cor mixt per a *les Completes* (1974), la Coral Ginesta (1977), el Cor Koddals (1991), la música a l'escola pública amb la col·laboració de l'Ajuntament i l'Associació de Pares d'Alumnes (1978), i la crea-

ció de l'Escola de Música (1980), la qual obtingué el reconeixement com a conservatori l'any 1984, provocà un canvi substancial en la valoració de la música i situà Cervera en un lloc capdavanter en l'ensenyament i la projecció musicals".

Des del 1982 s'organitza anualment el curs internacional de música "Càtedra Emili Pujol", amb la participació de reconeguts professors especialistes nacionals i internacionals. Paral·lelament, també s'han celebrat divuit edicions del Festival de Música d'Estiu. L'any 1990 el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya l'avaluava com un dels més importants del país. L'any 1982 cal considerar-lo l'any de gràcia per a la música a Cervera, ja que també es va fundar oficialment l'Associació d'Amics de la Música, una de les entitats culturals amb més empena de la capital de la Segarra. Actualment compta amb tres-cents cinquanta associats. L'Associació d'Amics de la Música és coorganitzadora del Festival d'Estiu, conjuntament amb la Càtedra Emili Pujol; a més, organitza els cicles de concerts de primavera, tardor i Nadal, amb un total de vint concerts anuals. Tota aquesta engrescadora activitat musical provocà que l'Ajuntament cerverí habilités l'antiga església de Sant Ignasi com a auditori.³⁶

La trajectòria musical del Conservatori Municipal de Música de Tàrrrega, s'endegà a mitjans anys seixanta com a Escola Municipal de Música. L'any 1986 passaria a ser considerat com a Conservatori Elemental. La seva tasca s'ha vist recompensada pel sorgiment de grups o solistes que s'han professionalitzat en l'exigent món de la música clàssica. Actualment dins de l'Escola Municipal de Música hi trobem una orquestra de cambra, una orquestra infantil de cambra i el conjunt de vent. Nogensmenys, el Curs d'Estiu de Tàrrrega, que s'inicià l'any 1993, organitzat pel Conservatori Municipal, es consolida en la seva sisena edició com una oferta de qualitat al servei d'estudiants de música d'arreu de l'Estat. Des del seu començament ha comptat amb reputats professors de fama internacional que han aportat els seus coneixements i han creat una major inquietud musical entre l'alumnat.

La tradicional vocació musical de la ciutat, amb el veterà Orfeó Nova Tàrrrega o la Cobla Tàrrrega, i l'empenta de nous grups com el Cor de Cambra Euterpe, posen de manifest públicament el compromís actiu de la societat targarina a favor de la música clàssica.

Una fita cridanera dels darrers anys, en l'àmbit musical targarí, ha estat l'estrena de la Missa de rèquiem de Ramon Carnicer –el compositor més important de la primera meitat del

segle XIX a l'Estat espanyol—, el 20 de desembre de 1997 a l'església parroquial de Santa Maria de l'Alba de Tàrrega. L'èxit assolit va fer que es presentés aquest concert a l'Auditori Enric Granados de Lleida el 6 de març de 1998, amb un notable èxit per la qualitat de la partitura i dels intèrprets. La interpretació anà a càrrec de la Coral Ramon Carnicer, dirigida per Carlos Manuel Molina.

El treball diari dels esmentats conservatoris de música, conjuntament amb els de les escoles de música d'Agramunt, Bellpuig, Guissona, Sant Guim i altres, està donant els seus resultats en la composició i traça interpretativa de les formacions musicals de les nostres comarques. Només a molt llarg termini podrem jutjar una obra docent endegada de manera reglada i amb uns objectius formatius clars tot just no fa encara dues dècades. Temps al temps, per als impacients que ja voldrien genials compositors i intèrprets passejant-se per aquests rodals.

Per cloure aquest apartat, glossarem una proposta que mitjançant els consells comarcals, amb la col·laboració dels ajuntaments respectius, ha omplert de música clàssica els estius dels castells i places de l'Aranyó, Bellpuig, Florejacs, Montclar, les Pallargues i Verdú. Aquest agermanament entre els castells i la música clàssica ha servit alhora per a reforçar el coneixement de l'excepcional patrimoni arquitectònic que tenim, tant a la Segarra com a l'Urgell.

3.5. Rock, pop, jazz i companyia al camp i a la ciutat

La música popular lògicament té una presència sovintejada a les nostres vides, ja sigui durant les festes majors de les viles segarrenques i urgellenques, o bé a través de la programació de concerts o festivals. En comentarem alguns de significatius.

L'any 1993 es celebrà a Tàrrega el primer Festival de Jazz, Blues i Nous Corrents. Una idea sorgida del propietari de la sala La Central, Josep M. Viola, i que comptà amb el suport de la Regidoria de Cultura de la ciutat. La vocació dels cinc certàmens oferts ha estat portar, a la capital urgellenca, els millors conjunts i intèrprets del jazz fet a Catalunya, a més d'afamats músics americans i europeus. En general, la proposta ha funcionat força bé entre el públic afeccionat al jazz, blues, soul, funky i flamenc, tota una mostra de les avantguardes musicals i de les noves fusions entre aquestes.

Les quatre edicions celebrades, entre 1994 i 1997, del concurs de música popular i roquera Salta a la Fama! han servit per a donar una

oportunitat artística de presentar-se en públic i en directe, a través de la ràdio, a més de cent-cinquanta conjunts musicals d'arreu de Catalunya, amb incursions al País Valencià i Osca. Salta a la Fama!, l'organitza el Centre de Joven de Tàrrega i va començar al programa *L'hora jove* de l'emissora municipal La Veu de Tàrrega.³⁷

Una de les aventures musicals més arriscades dels anys noranta, a la Segarra, ha estat la Nit del Rock d'Hostafrancs, durant la Festa Major d'agost. L'any 1991 va sorgir d'un grup de joves del poble un revulsiu de cara a donar nova vida a la festa més assenyalada del poble. Hom proposà contractar grups punters del pop i el rock català i d'aquesta manera donar un tomb espectacular a una situació de decadència festiva. L'èxit de l'invent va propiciar la creació de l'Associació de Joves d'Hostafrancs. La Nit del Rock congrega a Hostafrancs entre quatre i cinc mil joves, tot un èxit, diríem que mai vist en un poble de poc més de cent habitants. A més a més, el superàvit de la festa permet a l'Associació de Joves l'organització d'altres activitats de caire cultural i lúdic. Tota una troballa.³⁸

4. PUBLICACIONS

4.1. L'edició de llibres i miscel·lànies d'estudis

A les acaballes del segle XX hom ja ha qualificat aquest segle com el "segle de la imatge", o bé el "segle de la comunicació visual". Tot i més, quan a les darreres dues dècades els mitjans audiovisuals han sofert una transformació progressivament revolucionària, noves terminologies com televisió digital, televisió per cable, Internet, comunicacions per xarxa, correu electrònic... Tot plegat fa dels telèfons i els faxes uns aparells gairebé prehistòrics. Malgrat tot, les generacions actuals encara estem, i esperem poder continuar estant, immersos en la cultura llibresca, anomenada despectivament d'aquesta manera per alguns il·letrats ridículs.

A les comarques de la Segarra i l'Urgell l'edició bibliogràfica continua obrint-se camí enmig de dificultats econòmiques i oblidada per la gran massa. Vegem algunes xifres aproximatives sobre l'edició de llibres des de l'any 1994 fins al 1998:

LA SEGARRA	TOTAL: 25
Centre Municipal de Cultura de Cervera	11
Centre Associat UNED de Cervera	10
Altres	4

L'URGELL	TOTAL: 37
Ajuntament de Tàrrega	15
Consell Comarcal de l'Urgell	2
Museu Comarcal Urgell / Arxiu Comarcal Tàrrega	9
Associació d'Amics de la Plana d'Urgell	7
Revista <i>Sió</i> d'Agramunt	2
Parròquia de Tàrrega	1
Altres	3

D'aquesta tria editorial és especialment significativa la publicació de treballs d'investigació historiogràfica com per exemple les revistes que publiquen articles de recerca i d'assaig i diversos llibres. N'esmentarem alguns de paradigmàtics:

- *Miscel·lània Cerverina*, que des de l'any 1983 ha publicat onze números. Editada pel Centre Municipal de Cultura de Cervera.
- *Palestra Universitària*, que des de l'any 1986 ha publicat deu números. Editada pel Centre UNED de Cervera.
- *URTX. Revista cultural de l'Urgell*, que des de l'any 1989 ha publicat onze números. Editada pel Museu Comarcal de l'Urgell i l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega.
- *URC. Monografies literàries de Ponent*, que des de l'any 1989 han publicaren cinc números conjuntament els ajuntaments de Lleida i Tàrrega.
- Joaquim Prats: *La Universitat de Cervera i el reformisme borbònic*, Lleida, 1993. Pagès editors. Col·lecció Seminari. Sèrie Catalònia.
- Enric Tello: *Cervera i la Segarra al segle XVIII*, Lleida, 1995. Pagès editors. Col·lecció Seminari. Sèrie Catalònia.
- Josep M. Planes i Closa: *Demografia i societat de Tàrrega i de l'Urgell durant l'Antic Règim*, Agramunt, 1995. Edita l'autor amb el suport del Museu Comarcal de l'Urgell, l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega i l'Associació d'Amics de la Plana d'Urgell de Bellpuig.
- Josep Vallverdú i Joan Duch: *Guimerà: pedra i llum*. Fundació Roger de Belfort, 1996.
- *Història gràfica de l'Urgell*, Consell Comarcal de l'Urgell, 1993.
- *Història gràfica de Tàrrega. El segle de la modernització (1890-1997)*, Ajuntament de Tàrrega, 1997.
- La col·lecció Natan de la Regidoria de Cultu-

ra de l'Ajuntament de Tàrrega que des de l'any 1994 ha publicat dotze llibres sobre investigació de temàtica humanística i filològica i sobre creació literària.

- També l'any 1994 l'Ajuntament de Tàrrega editava el primer estudi fruit de la creació de la Beca Manuel de Pedrolo Ciutat de Tàrrega per fomentar la recerca literària i filològica sobre l'obra de l'escriptor. Una iniciativa intel·ligent que té com a objectiu cabdal la creació d'un centre d'estudis pedrolians a Tàrrega.

4.2. La premsa local i comarcal

Tant a la Segarra com a l'Urgell la premsa local i comarcal gaudeix d'una tradició històrica i una qualitat periodística més que lloable, i el que és igualment transcendent: la seva empena actual, que li permet sortir regularment cada setmana, cada quinze dies o bé mensualment. Ara i aquí no ens podem entretenir a fer-ne l'evolució. Qui vulgui ampliar coneixements pot consultar l'obra de Josep M. Llobet *Bibliografia cerverina 1633-1978*, i el catàleg *La premsa local a la comarca de l'Urgell 1898-1994*.

Actualment a la Segarra i a l'Urgell surten al carrer les següents revistes i periòdics:³⁹

la Segarra		
Nom de la publicació	Tiratge	Periodicitat
<i>La Veu de la Segarra</i> (Cervera)	400	Setmanal
<i>La Veu de Torreflor</i>	350	Trimestral
<i>Segarra Actualitat</i> (Cervera)	1.200	Mensual
<i>Segarra Setmanal</i> (Suplement del Segre)	1.500	Setmanal
<i>Coses Nostres</i> (Plans de Sió)	—	—
<i>La Marinada</i> (Montornès de Segarra)	—	—
l'Urgell		
Nom de la publicació	Tiratge	Periodicitat
<i>Nova Tàrrega</i>	1.500	Setmanal
<i>El Pregoner d'Urgell</i> (Bellpuig)	1.000	Quinzenal
<i>Sió</i> (Agramunt)	1.100	Mensual
<i>La Fulla</i> (la Fuliola)	300	Bimestral
<i>L'Espurna</i> (Sant Martí de Maldà)	325	Trimestral

A partir del mes de maig de 1998 el Centre Cultural de Tàrrega ha editat cada dos mesos la revista *Culturàlia* amb articles i notícies, evidentment, de temàtica cultural. De cara al 1999

es preveu una edició mensual amb un tiratge de mil cinc-cents exemplars. També el prop passat mes d'octubre sortia el quinzenal *Crònica de Ponent*, un periòdic de notícies i nombrosa publicitat immobiliària. Se'n distribueixen quinze mil exemplars gratuïtament per les viles i ciutats de l'Urgell i la Segarra. A mitjans del mes de gener de 1999 va sortir un suplement setmanal del diari *Segre* dedicat a les comarques de la Segarra i l'Urgell.

Aquestes notícies positives les podem complementar amb informació sobre la constitució del Consorci Local i Comarcal de Comunicació (CLCC), el prop passat dia 13 de novembre de 1998, a la seu de la Diputació de Lleida. L'esmentat consorci l'integren les diputacions de Girona, Lleida i Tarragona. El president de la comissió executiva és Josep Pont, alcalde de Bellpuig.

Els objectius del CLCC són:

- Ser un instrument al servei dels mitjans de comunicació locals i comarcals des de tots els àmbits de producció comunicativa.
- Generar serveis que ajudin a millorar les estructures informatives, de producció, d'implantació de noves tecnologies, de comercialització...
- Obrir un debat permanent amb totes les associacions i federacions que aglutinin la comunicació local i comarcal per tal d'establir línies de col·laboració i suport.
- Donar resposta davant del repte que representa la implantació de la societat de la informació.
- Dotar de serveis comunicatius l'administració local i comarcal amb criteris d'economia d'escala.
- Facilitar la presència del món local, amb veu pròpia, en el debat comunicatiu del país.
- Potenciar i difondre la catalanitat i la llengua catalana en tot el seu domini lingüístic.⁴⁰

Val a dir que la premsa local i comarcal de la Segarra i l'Urgell és un instrument de cultura i de normalització lingüística bàsic per a una població catalanoparlant pràcticament en la seva totalitat. Observeu les xifres d'aquesta taula:

Coneixement del català. Any 1996 ⁴¹

	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	No l'entén	Població de 2 anys i més
La Segarra	16.844	15.477	14.245	9.225	241	17.085
L'Urgell	29.353	27.627	26.373	19.259	360	29.713

Davant aquest panorama pràcticament catalanitzat, la premsa local i comarcal ha servit perquè la gent que no tenia costum o bé li era difícil llegir en la llengua pròpia s'hi anés habituant, a més de donar un segell de prestigi i autoestima per la llengua amb què hom parlava quotidianament, però que alhora d'escriure canviava al castellà. Nogensmenys, aquestes revistes ajuden a estructurar i vertebrar socialment la localitat on s'editen, a més de ser un vehicle de comunicació i de coneixement de la realitat més propera per a tots els veïns. Ens atrevim a qualificar-les d'eines imprescindibles per a tota vila que s'enorgulleixi de ser-ho i es vulgui mínimament culta i informada.

5. CULTURA I TURISME

5.1. La Ruta del Císter

L'any 1989 es posà en marxa la Ruta del Císter, una iniciativa de promoció turística i cultural comarcal dels Consells Comarcals de l'Alt Camp, de la Conca de Barberà i de l'Urgell. Aprofitant l'avinentsa de l'existència dels tres monestirs cistercencs més importants de Catalunya, Poblet, Santes Creus i Vallbona de les Monges, l'objectiu era promoure el turisme pels seixanta-cinc pobles d'aquestes contrades i d'aquesta manera es donava a conèixer sistemàticament la riquesa patrimonial de les tres comarques implicades en el projecte. Ha estat la iniciativa publicitària més important de la història de la comarca de l'Urgell. Val a dir que des del 1991 fins al 1998 s'han invertit en aquesta campanya per part del Consell Comarcal de l'Urgell uns quaranta-vuit milions de pessetes.

Vegem algunes xifres dels visitants:

ANYS	VISITANTS
1989	19.754
1990	24.544
1991	25.394
1992	26.332
1993	29.874
1994	30.837
1995	31.642
1996	27.232
1997	26.450
1998	26.630

5.2. La Ruta dels castells de la Segarra

Hom ha qualificat la comarca de la Segarra com la terra catalana que té més castells. Aquest fet, com veiem, té un gran valor històric i és atractiu turístic, i alhora una forta càrrega econòmica per als seus propietaris i de retruc per a les Administracions públiques que han de vetllar pel patrimoni monumental del país.

Des del Consell Comarcal de la Segarra s'han elaborat i editat deferents guies turístiques i culturals per tal de proposar itineraris que segueixin la ruta dels castells: el de Montcortès, el de l'Aranyó, el de les Pallargues, el castell molí de Ratera, el de Concabella, el de Florejacs, el de les Sitges i el de Castellmeià. És realment una veritable excursió a través d'un "túnel del temps" que ens porta a les èpoques medieval i moderna. Ara ja fa temps que toca, a més de promocionar, restaurar i preservar per al futur aquest patrimoni incomparable.

5.3. Empreses turístiques i el turisme rural

Aquest és un sector pràcticament per explotar i estructurar d'una manera eficient i productiva a les nostres comarques. Si bé és cert que existeix alguna empresa dedicada a l'explotació econòmica del turisme rural, l'oferta és molt puntual. No hi ha un gruix empresarial al darrere del sector turístic comarcal, potser perquè no hi ha un sector turístic organitzat, ni a la Segarra ni a l'Urgell. Algun dia potser es trencarà aquest cercle viciós. Pensem que aquest territori té suficients riqueses naturals i artístiques com per permetre el muntatge d'unes empreses turístiques que diversifiquin i amplifin les mínimes ofertes que avui se'ns proposen.

A l'Urgell hi ha dues petites empreses (L'Anglesolina a Anglesola i Pau Anton a Vallbona de les Monges) que proposen unes rutes d'agroturisme per la comarca, on, a més de poder fer recorreguts amb carro, a peu i en bicicleta, hom pot degustar la gastronomia típica del país i conèixer els indrets més singulars: el canal d'Urgell, el monestir de Vallbona, la vila medieval de Guimerà, els cantirers de Verdú... D'altra banda a través de la

Fundació Castells de Catalunya hom pot fer la ruta dels castells medievals de les comarques de l'Urgell, la Segarra i la Noguera.

Els cantirers de Verdú organitzen una visita als seus tallers i al castell i la vila verdunins.

A la Segarra, des de Cal Jaumet de la vila de Torà, s'organitza la ruta dels traginers i a diversos indrets medievals.

Una iniciativa força atractiva ens l'ofereix l'Escola de Natura Natur-Gaia dels Omells, en què es programen seminaris, tallers i itineraris relacionats amb el coneixement de l'entorn natural i amb la conservació de l'hàbitat.

Un instrument molt útil és la *Guia professional de la Ruta del Cister*, editada pels Consells Comarcals de l'Alt Camp, la Conca de Barberà i l'Urgell on es donen les informacions necessàries sobre serveis, oci i cultura, gastronomia, productes típics, itineraris i excursions que es troben en aquestes comarques cistercenques.

Des del Consell Comarcal de l'Urgell s'ha editat un espectacular llibret turístic on hi ha uns plànols amb la senyalització de diversos itineraris a peu i en bicicleta.

6. EL CONSUM CULTURAL A LES NOSTRES COMARQUES I AL NOSTRE PAÍS

La publicació d'estadístiques sobre consum de productes i actes culturals té un àmbit nacional i estatal. Les dades que trobem a nivell comarcal i local són molt sectorials (bàsicament cinema i música) o com a molt trobem xifres en alguna memòria d'activitats culturals realitzada per una regidoria de cultura. Tot amb tot, volem mostrar algunes d'aquestes xifres per tal de, si més no, fer-nos una lleugera idea d'allò que més interessa els catalans a l'hora de consumir productes i serveis de l'ampli món de la cultura.

A la Segarra i l'Urgell només coneixem les següents dades:

Llibreries i punts de venda de llibres (1993-1995)⁴²

	Llibreries			Punts de venda de llibres	
	1993	1994	1995	1994	1995
SEGARRA	-	-	-	12	11
URGELL	5	4	4	27	26

Sales de cinema en actiu (1993-1996)⁴³

	1993	1994	1995	1996
SEGARRA	1	1	1	1
URGELL	8	8	5	6

Espectadors de cinema (1993-1996)

	1993	1994	1995	1996
SEGARRA	17.602	19.901	19.542	16.365
URGELL	54.177	56.797	50.822	49.197

Recaptació de les sales de cinema (1993-1996)

	1993	1994	1995	1996
SEGARRA	8.590.000ptes.	10.094.000ptes.	10.064.000ptes.	9.158.000ptes.
URGELL	26.047.000ptes.	29.544.000ptes.	27.334.000ptes.	27.967.000ptes.

Algunes dades estadístiques en referència a la despesa mitjana anual de les llars a Espanya, els anys 1990-1991, sobre béns i serveis culturals i de lleure:⁴⁴

	Total milions ptes.	Espanya %	Per llar	Per persona
ESPANYA	1.326.636,1	100	117.417	34.463
CATALUNYA	301.394,3	22,7	166.870	51.023
MADRID	242.511,5	18,3	170.931	50.071
NAVARRA	20.429,1	1,5	139.960	39.961
PAIS BASC	76.473,8	5,8	125.205	36.333
Castella - La Manxa	41.134,1	3,1	80.263	24.330
EXTREMADURA	23.465,5	1,8	71.291	21.057

En quins productes i serveis culturals ens gastàvem, de mitjana anualment, més els diners els catalans els anys 1990 - 1991?

SUBGRUPS DE DESPESA	PER LLAR	PER PERSONA	Total en milions
Aparells de ràdio	3.912	1.196	7.066,3
Televisors, vídeos, jocs TV	12.688	3.880	22.916,4
Aparells de gravació i reproducció	2.018	617	3.645,0
Instrumentos musicals, material òptic	5.085	1.555	9.183,8
Discos, cintes, cassets, disquets	19.360	5.920	34.967,4
Jocs, joguines, col·leccionisme	15.108	4.620	27.288,4
Pel·lícules, articles fotogràfics	1.002	306	1.810,3
Llibres, diaris, periòdics, revistes	32.018	9.790	57.829,9
Cinema, teatre, concerts, ballet	10.582	3.236	19.113,1
Activitats recreatives i esportives	23.567	7.206	45.565,5

Evolució en equipaments culturals a la llar els anys 1985, 1991 i 1996. Les xifres dels diferents conceptes les donem en tants per cent.

CONCEPTES	1985	1991	1996
Aparell de ràdio	87,0	91,8	98,4
Televisor color	75,0	97,2	96,7
Vídeo	15,0	56,5	80,7
Màquina fotogràfica normal	56,0	65,1	78,4
Cadena estèreo / HI-FI	25,0	49,2	66,6
Disc compacte	-	17,7	60,6
Ordinador	5,8	17,8	38,6

Per cloure aquest seguit de taules estadístiques vegem algunes pràctiques culturals dels catalans. Compararem l'any 1991 amb l'any 1996. Les xifres les donem en tant per cent.

ACTIVITATS	1991	1996
Individu com a agent actiu		
Fotografia i vídeo	11,4	19,4
Arts plàstiques	11,0	15,5
Instrument musical	7,2	8,7
Esport	32,3	32,3
Individu com a assistent o espectador		
Cinema	33,3	46,4
Biblioteques	15,8	27,4
Museus	13,9	26,4
Concerts i recitals	22,2	24,0
Conferències i col·loquis	12,7	23,9
Teatre	13,7	17,6
Activitats realitzades a la llar		
Mirar la televisió	98,3	98,8
Escoltar música	77,2	87,0
Escoltar la ràdio	84,0	86,7
Lectura habitual de diaris	68,6	68,6
Mirar el vídeo	45,3	68,5
Lectura de llibres	54,4	63,5
Compra i lloguer		
Compra de llibres	37,7	53,0
Compra de gravació musical	36,6	46,1
Lloguer cintes vídeo	44,7	19,8
Altres		
Sortides socials	54,2	71,2
Viatges	36,2	35,2
No fer res	33,8	52,2

Vist que els quadres estadístics que acabem d'incloure ens donen una visió potser prou amable del consum cultural, ens atrevim a fer una descripció maximalista, caricaturesca i provocadora de la "realitat" cultural catalana: hom pot afirmar que la pràctica cultural més estesa entre els catalans és l'esport (32,3 %); això vol dir que un 67,7 % no en fa. A més a més, hi ha una pràcticament unanimitat a mirar la televisió. Un setanta per cent com a pràctica cultural fan sortides socials i a més de la meitat no els agrada fer res.

Si volem matisar una mica, podem dir que un 87% escolta música, un 63,5 % llegeix llibres, un 68,6% llegeix diaris, un 46,4% va al cinema i un 35,2% fa viatges.

7. CONCLUSIONS

Abans d'exposar les conclusions pròpiament dites, unes breus reflexions.

1. Ens interessa, com a ciutadans, com a societat, la cultura a la Segarra i l'Urgell?
2. Els diners invertits en propostes culturals, estan ben aprofitats?
3. La cultura és un bé de primera necessitat per a tots i cadascun de nosaltres?
4. Ens interessa l'anomenada alta cultura?
5. Estimem de veritat els nostres pobles?

6. Restaurar i conservar, o canviar?

7. Tenim un patrimoni històrico-arquitectònic excepcional. Fem tot el que legalment i moralment és necessari per tal de preservar-lo?

8. Ja podem començar a pensar, també a la Segarra i a l'Urgell, en la dialèctica entre una cultura identitària i una cultura integradora.

9. Que la cultura de l'espectacle no ens faci perdre la cultura de la reflexió.

10. Què entenem per cultura?

Deu elements positius de la cultura a la Segarra i a l'Urgell:

1. La Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega

2. La Passió de Cervera

3. Les infraestructures culturals i la conservació del patrimoni

4. El Pessebre vivent de Sant Guim de la Plana

5. La Ruta del Císter

6. El Premi Valeri Serra i Boldú

7. Les entitats culturals amateurs

8. Les revistes d'estudis i l'edició de llibres

9. El periodisme local

10. Les administracions sensibles a la cultura

Deu elements negatius de la cultura a la Segarra i a l'Urgell:

1. L'estat de precarietat de castells emblemàtics de la Segarra

2. La manca de sensibilitat cultural en diferents sectors socials

3. Les inversions insuficients en la rehabilitació del patrimoni cultural

4. La cultura de la competitivitat *versus* la cultura del pensament

5. La manca d'un inventari d'edificis a protegir i una legislació que ho faci complir

6. L'urbanisme destructiu i despersionalitzador

7. La inexistència de prioritats culturals globals

8. La cultureta de campanar

9. La poca cura en l'organització d'actes culturals

10. Per què no s'ha fet mai cap manifestació a favor de més oferta cultural de qualitat?

Esborrany provisional de conclusions

1. La gestió de les regidories de cultura dels ajuntaments i de les àrees de cultura dels consells comarcals necessiten unes estructures professionalitzades per a la bona administració i el seguiment continuat del projectes establerts pels organismes rectors. Nogensmenys, tant els arxius, com les biblioteques, com els museus comarcals els gestionen personal especialitzat i professionalitzat. Els pressupostos que es dediquen a cultura, a aquests nivells, necessiten d'uns organigrames professionals ben estructurats.

2. Els organismes autònoms administratius són una forma efectiva i pràctica de gestionar diferents serveis municipals: escoles de música, museus, fires...

3. Cal una política específica i continuada d'inversions econòmiques per a la restauració i posterior utilització social dels edificis històrics més significats de la Segarra i l'Urgell.

4. Un cop constatat que s'organitzen nombroses i distintes activitats culturals als nostres pobles, viles i ciutats, potser ja hauríem d'endegar l'etapa d'analitzar la qualitat d'aquestes activitats.

5. Actuacions culturals de qualitat es poden organitzar des de qualsevulla entitat amb un mínim d'infraestructura, bones idees, bons contactes i una voluntat de fer bé les coses.

6. Cal coordinar esforços humans i inversions econòmiques dins una política consensuada on s'estableixin unes prioritats assumides per una majoria suficient, si no hi pot haver unanimitat.

7. L'actuació cultural ha d'ésser un camp obert a la participació constructiva d'aquelles entitats i persones que vulguin aportar el seu treball en la realització de projectes que omplin de satisfacció la societat que les aculli.

8. Que la cultura no sigui un camp de batalla per a polítiques de baix nivell.

9. Que les institucions i entitats culturals de la Segarra i l'Urgell siguin capaces d'organitzar conjuntament projectes culturals ambiciosos.

10. La constància en les actuacions culturals ha d'ésser una pràctica quotidiana perfectament assumida, i no pas un objectiu encara per conquerir.

8. OPINIONS QUALIFICADES SOBRE EL MÓN CULTURAL DE LA SEGARRA I L'URGELL

Hem cregut interessant que un seguit de persones amb criteri i amb un nom propi dins del món cultural d'aquestes comarques exposés, a petició de qui signa el present treball, el seu parer sobre diferents aspectes de la cultura que es realitza a les comarques de l'Urgell i la Segarra. El resultat ha estat el que a continuació transcrivim. El petit esforç que hom faci en llegir aquests textos es veurà sobradament recompensat per l'interès de les distintes opinions expressades.

Notes per a una tesi sobre la cultura ponentina (la Segarra i l'Urgell), per Josep Borrell, director de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

D'entrada, sóc dels qui pensen que, en els darrers deu anys, totes les comarques han fet un salt quantitatiu i qualitatiu molt important tant en allò que considerem equipaments culturals com en el nivell d'organització de la societat civil (associacions, fundacions, patronats i altres entitats) per a la creació, planificació i difusió de projectes culturals. Si bé és cert que l'acció institucional dels ajuntaments, la Diputació, la Generalitat, etc., ha propiciat la creació i la gestió de biblioteques, museus, arxius (Tàrraga, Cervera, Mollerussa, Bellpuig...) i patronats (Fira de Teatre, Arqueològica de Guissona, Centre Municipal de Cultura de Cervera...), no ho és menys que, ja sigui des d'aquestes instàncies, ja sigui des de la iniciativa privada, s'han originat també bons productes editorials (la revista *URTX*), s'han constituït excel·lents equipaments (Espai Guinovart i Lo Pardal a Agramunt), se n'han dinamitzat d'antics (Casal de Cervera i la Passió) o han nascut noves iniciatives molt interessants des del punt de vista de la projecció popular (el premi Ciutat de Mollerussa de novel·la breu, el Teatre Estable de Ponent, la Fundació Pirelló de Bellpuig, la Fundació Cases Llebot, Lo Portalet de Vilagrassa, la Trobada d'Artistes de les Pallargues) i se n'han dimensionat d'altres (el premi Valeri Serra i Boldú de Bellpuig, l'Aquelarre de Cervera). No cal dir també l'interès per la descoberta, entre cultural i turístic-comercial, del patrimoni arquitectònic i el patrimoni natural (les rutes dels castells, per exemple).

Possiblement tot aquest increment quantitatiu i qualitatiu sigui, però, encara massa depen-

dent del suport econòmic institucional i pateixi d'una manca de visió de conjunt tant territorial com de l'orientació i objectius que cal donar a l'oferta cultural; així com de polítiques logístiques que analitzin els dèficits culturals i alhora facin prospeccions de futur i vehiculin cap a l'universal (la resta de Catalunya, Països Catalans...) tot allò que eclosiona individualment i col·lectiva en aquestes terres. Em pregunto, doncs, si tot plegat ha generat una política teatral, una política de promoció artística, una política editorial, una cultura a llarg termini i amb una densitat en el missatge capaç de posar en qüestió el model tradicional o simplement introduir-hi el pensament crític renovador. Aquestes qüestions, de fet, graviten a l'entorn de tota l'acció cultural que es fa a Ponent. En certa manera, potser, és una qüestió de lideratge o de centre de referència. Quin és el punt de referència cultural a Ponent, a la Segarra, a l'Urgell? La Universitat de Lleida? Vull dir, per exemple, si la Fira del Teatre de Tàrraga, a més de ser un mercat teatral i uns espais d'exhibició, ha estat capaç de generar a les comarques susdites vocacions teatrals d'actors i actrius, escoles o aules d'aprenentatge teatral o autors de textos. Igual que Sisco Prats muntà una editorial, Garsineu, a Tremp, com és que amb tota la moguda indicada anteriorment no apareix a Tàrraga, Cervera, Bellpuig, Mollerussa, una empresa editorial similar, més o menys especialitzada (teatre?). Polítiques culturals, lideratge i la recepció: s'ha ampliat el nombre de consumidors culturals en aquests indrets? És més exigent l'opinió dels receptors?.

Informe sobre la cultura a Tàrraga, per Josep M. Bosch Ignés, professor de l'IB Manuel de Pedrolo de Tàrraga.

No sabia com començar aquest escrit que sobre l'estat de la cultura a Tàrraga em demana l'amic Jaume Espinagosa, perquè de bon començament se m'acudeixen moltes idees, algunes contradictòries, i moltes inconsistentes per expressar formalment. Però com que no m'hi puc negar a causa de la magnífica labor que la institució del museu realitza a favor del patrimoni i de la cultura, m'atreveixo a despatxar els meus prejudicis i crec que ni passarà res si arribo a reunir algunes idees personals, que no tenen més valor que el de l'opinió simple d'un observador que s'ho mira de dins i de fora, i conrea l'interès per diferents disciplines en el camp de les lletres, les ciències i esporàdicament de l'art.

Tàrraga és sens dubte una ciutat culta, vaixell insígnia de la cultura del Ponent català, que ha creat un públic avesat a les manifestacions culturals des de començaments de segle, arran del corrent noucentista que s'escampà per

tot el país sota les consignes de civilitat, arbitrietat, dirigisme, classicisme, mediterraneïtat, catalanitat i perfecció formal, que entre totes es resumeixen en un esforç enorme per fer de Catalunya una nació amb una cultura sòlida, estesa a totes les capes socials i oberta al món. També es podria resumir aquesta influència noucentista pel gust de la feina ben feta, segons una frase que sempre ha fet fortuna entre dirigents i polítics, sense excloure els qui es responsabilitzen de la marxa del país avui dia.

Però en aquesta generalització cultural s'hi poden afegir molts matisos i molts tocs de color, alguns escaients i altres desafortunats, des del meu punt de vista. Potser el tarannà cultural d'una població s'ha d'observar en conjunt projectat sobre la societat que el fa seu, i en aquest sentit la societat targarina és culta, si bé individualment cadascú sabrà les dificultats que té per desempallegar-se de l'onada de mediocritat i alineació que molts estímuls culturals escampen a través de la televisió, el teatre, el cinema i la música juvenil. També cadascú sabrà el grau d'immersió en formes culturals forasteres a què es veu sotmès per aquestes estímuls esmentats i per altres. Sí que sabem que la cultura tradicional i els fonaments en què s'assenta la nostra cultura actual estan amenaçats per la interrupció de la transmissió entre generacions. El qui escriu ha rebut a casa seva, de petit, la tradició oral del Rector de Vallfogona, per exemple, i se sap les facècies de tan singular personatge a través de les rondalles explicades vora el foc, que és una manera de dir per expressar la dedicació que mares, pares i avis prodigaven als infants per transmetre la saba de les generacions. Crec que les contarelles del Rector de Vallfogona són un exemple de molts actius culturals dels nostres fonaments que han desaparegut en pocs anys. Us imagineu avui que algú pugui explicar acudits del famós mossèn a les deu de la nit, una vetllada de tardor, a la sala d'estar de casa, davant dels ulls esbata-nats dels menuts, adolescents, joves i altres primerencs espècimens? I una altra: crec que la canalla aviat deixarà d'interpretar la simbologia del simple pessebre de Nadal, amb la manca absoluta de coneixements de tradició religiosa que pateixen. I no em preocupa per la religió mateixa, sinó perquè la nostra cultura està assentada en bona part sobre aquells coneixements. Un jove sense uns mínims no pot interpretar un altíssim percentatge dels quadres del Museu del Prado.

Si de la generalització passem al cas concret, un informe sobre la cultura local potser ha de tractar de les lletres, de la música i de la pintura. No ho veig així perquè personalment gaudeixo un xic de la cultura anomenada "de ciències",

però intento interpretar l'esperit de l'encàrrec que se m'ha fet. Comencem per la pintura, que és gairebé l'art per antonomàsia a Tàrraga. L'afirmació que acabem de fer ja denota una greu mancança. La ceràmica, l'escultura i altres manifestacions plàstiques són rellevants a la nostra ciutat, però els pintors es prodiguen impúdicament, com si l'àmbit artístic fos el seu vedat. I així, tenim una nòmina de vitruosos del pinzell, la majoria dels quals no resistiria la sinceritat del nen del conte del rei que no portava vestit. El fet que Tàrraga hagi tingut aquest segle importants pintors, sembla que dóna dret a prodigar-se, potser emparats en la més que dubtosa necessitat de continuar empastifant teles i parets. Potser la majoria resistirà el pas del temps perquè un quadre no s'acostuma a llençar, i potser perquè els targarins retroalimenten el xovinisme local, però resistir el pas del temps a casa no és resistir el pas del temps cultural d'ampli abast.

Sobre la música no sé si podem fer res més que breus referències a alguna jove promesa sorgida de l'Escola de Música municipal, però poca cosa més. El mar de confusió dels grups juvenils que emeten sensacionals brogits no crec que sigui digne d'esment, a part que són efímers com un floc de neu. Els músics tradicionals, autors de goigs, himnes i altres èpics sons, a part de l'inclit Ramon Carnicer, sonen per la protecció local que mereixen, però no pas per res més.

Finalment, les lletres. És normal que amb dotze mil habitants no puguin sorgir gaires literats, però hem vist a casa Manuel de Pedrolo, i aquesta irreplicable sensació ens marca positivament per sempre. Després, les lletres quotidianes i les periòdiques no mostren altra cosa que el reflex d'una ciutat certament culta, com és Tàrraga, però sovint ens sotmeten a cures d'humilitat i ens fan notar que per més que vulguem no donem més, encara que Déu n'hi do. En l'apartat de lletres pateixo d'una deformació personal, que tinc com a professor de llengua i literatura. Els qui escriuen i publiquen a Tàrraga mereixen reconeixement, però crec que un escriptor hauria de tenir uns nivells mínims d'ortografia i sintaxi. Potser diran que no és important, que l'important és el que es diu, i no com es diu. Bé, això passa perquè pertanyem a una cultura migrada, perseguida i indigent. La cultura catalana és de categoria inferior comparada amb moltes altres, però us imagineu Achaga, Posadas, Martín Gaité, Marías, etc. amb faltes d'ortografia i construccions sintàctiques perverses? Suposo que no, perquè tenen respecte per la seva llengua i se'n preocupen. Salvant les distàncies, als escriptors locals els preocupa sobretot escriure el seu nom, i després ja vindrà el cos del llibre.

Estat de la qüestió de la cultura a l'Urgell, per Glòria Coma Torres, historiadora.

Aquesta és la tercera reflexió en la qual participo de dos anys ençà, sobre l'estat de la qüestió de la cultura a l'Urgell. Penso que això deu voler dir alguna cosa. Sens dubte, al llarg dels últims vint anys el panorama cultural a Catalunya, i en concret a la nostra comarca, ha canviat moltíssim. Des dels primers temps de l'activitat i la il·lusió per la renovada llibertat d'expressió, fins a la consolidació de les infraestructures culturals d'avui en dia, s'ha recorregut un llarg camí. Tot mirant enrere, hom té la sensació que durant aquest temps, s'anava constantment d'estrena o reestrena: es reestrenaven tradicions populars perdudes que els ajuntaments i altres administracions incorporaven als seus programes i als seus pressupostos (Carnestoltes, aplecs musicals...) o bé se n'estrenaven de noves (l'Aquelarre de Cervera, la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrega, la Festa del Segar i Batre de la Fuliola, la Fira del Torró d'Agramunt, la Festa del Vi i de la Verema de Verdú, el Mercat Medieval de Guimerà, els Tres Tombs d'Anglesola, etc.). D'altra banda s'estrenava també la il·lusió de l'escriure i l'investigar en català amb la creació de revistes de temàtica cultural; la formació de nous grups de recerca i investigació; la incorporació de treballs contemporanis de contingut nacional, social o polític, més enllà de l'erudisme localista; el sorgiment de noves entitats culturals; la promoció de grups de rock jove, etc, i al final, museus, arxius, biblioteques i espais d'art, deixaven d'ésser llocs marginals i s'estrenaven els dos edificis que haurien de configurar-se també, en la vessant humana, com a motors de dinamització cultural a l'Urgell.

El final dels anys noranta recull tota aquesta feina i sembla que després de tant estrenar s'imposa gaudir amb calma de l'obra creada. Potser també, des d'aquesta calma, cal pensar en la reflexió. Crec que avui, més que mai, la cultura és a l'abast de molta gent, no només quant a la participació en aspectes culturals programats de tota diversitat, sinó també amb la democratització dels espais de dinamització cultural, de les escoles i dels recursos existents per a la formació continuada. Crec, però, que cal establir un marc de debat constant, amb una actitud oberta i participativa, per tal de copsar noves inquietuds i nous camins. Cultura vol dir també educar per la sensibilitat. Potser ara, amb l'agenda cultural i els nous edificis culturals aixecats, cal donar una ullada a l'entorn més proper. Treballar, treballar, treballar, com deia en Guillem Viladot a les últimes trobades d'artistes de l'Urgell i la Segarra. Treballar amb una actitud oberta i dialogant sobre l'entorn natural i urbà i les accions que s'hi realitzen.

Situació cultural de la Segarra, per Blanca Cuñé Sala, directora del Centre Municipal de Cultura de Cervera.

Per parlar de la situació cultural de la Segarra, crec que s'ha de fer una aproximació a la realitat de diferents pobles, fer un seguiment de les diferents iniciatives, i de les persones que les duen a terme.

Generalitzant, sí que es pot dir que moltes de les iniciatives culturals que es donen en diferents pobles de la Segarra són fruit de la voluntat de persones que, d'una manera desinteressada, dediquen part del seu temps a tirar-les endavant i fer-les possibles. Algunes compten amb el suport institucional; altres, no.

Pel que fa a Cervera, l'activitat duta a terme des de la Regidoria de Cultura de la Paeria està, fins a cert punt, supeditada a l'assignació pressupostària anual. Però la cultura cerverina no es limita a les activitats sortides des de l'Ajuntament. Dins la societat cerverina cal parlar de més de quaranta entitats diferents que col·laboren, per l'interès dels seus membres, en l'àmbit cultural.

Un cas a part és el del Centre Municipal de Cultura de Cervera. Un organisme autònom, creat el desembre de 1989 i que econòmicament es nodreix bàsicament de fons municipals. Segons els seus estatuts, l'objectiu bàsic és promoure la cultura en un sentit ampli, i incentivar la investigació. Pretén ser alhora un centre d'estudis i un dinamitzador cultural. Aconseguir l'equilibri entre aquests dos grans objectius és la línia en què treballem.

Les persones que el formem estem integrades en diferents seccions de treball: Història i Patrimoni, Cultura Popular, Llengua i Literatura, Artdakí, Teatre i Audiovisuals i Ciències Naturals i la Salut. El nombre de seccions es pot ampliar si es considera adient, i així es va fer poc temps enrere, en què es creà la de Teatre i Audiovisuals.

Les iniciatives surten, bàsicament, de les seccions, però és el consell executiu, format per la junta directiva i els representants de les seccions, qui decideix quines són les accions que es faran durant l'any.

Evidentment, tot està lligat a la disponibilitat econòmica amb la qual es compta. A part de la partida provinent de la Paeria de Cervera, que és la de més quantia, és important esmentar, entre d'altres, la col·laboració de l'IEI i del Consell Comarcal de la Segarra.

És digna de menció l'activitat editorial. En els darrers deu anys, i gràcies als llibres editats

pel CMC, amb vint-i-cinc títols publicats, disset Butlletins del CMC, postals, etc. s'ha omplert un buit que existia en l'estudi i coneixement de Cervera i la Segarra.

Paral·lelament, es van programar cursos de la més variada temàtica: restauració de mobles, plantes, cuina, tastavins, vídeo, fotografia, història de Cervera, història de Catalunya, itineraris culturals... D'aquesta manera s'arriba a un segment de població al qual, possiblement, amb les publicacions no s'arribaria.

Darrerament el centre s'ha obert als més petits. Lligats amb esdeveniments importants de la ciutat, com pot ser l'Aquelarre o la Festa Major, s'han muntat tallers, en els quals els nens i les nenes s'han fet la seva disfressa, per participar després en les cercaviles infantils.

El calendari d'activitats del CMC preveu algun acte cada mes o mes i mig. Però cal esmentar l'esforç que es fa per l'Isagoge, setmana abans de la Festa Major de setembre, i la setmana de Sant Jordi. Durant aquestes dates l'oferta és diària i pensada per a infants i adults, i complementa un programa general, coordinat per la Paeria.

Tots intentem que el CMC sigui un referent dins la cultura certerina, obert a tothom i que respongui a les expectatives del màxim possible de persones.

Tàrrrega com a entitat cultural, per Joan Duch Mas, director del Col·legi Públic Àngel Guimerà de Tàrrrega.

Com a realitat cultural la ciutat té moltes mancances d'iniciatives i es deixa portar per les activitats organitzades a l'entorn de la cultura oficial. Si bé amb efectes oberts i participatius, es marquen les pautes, no s'obren línies de més esperit de creació i seguiment d'iniciatives populars.

L'Ateneu, que podria ser un centre d'interès i focus cultural, ha acabat com a entitat que encara guarda un fons social i sense saber posar al dia els seus propis objectius. Sortosament l'edifici s'ha millorat i conservat, gràcies al conveni signat amb l'ajuntament, i forma part de la xarxa de teatres públics on es representen bones obres teatrals i musicals.

Un fet important són les publicacions. Un setmanari, *Nova Tàrrrega*, millorable sens dubte per falta d'un més ampli nucli de col·laboradors. La revista *URTX*, important anuari que ha establert un bon nivell tant de participació com de continguts i de temaris.

Altres publicacions del Consell Comarcal de l'Urgell, de la Regidoria de Cultura o del Centre Cultural de Tàrrrega són aportacions puntuals i que reflecteixen les inquietuds dels seus portaveus. Si bé són de caràcter divulgatiu, formen part del suport de la cultura popular, lligades als interessos dels organismes oficials.

Universitaris. A Tàrrrega i comarca, només dins els camp universitari del professorat, hi ha un nombrós col·lectiu del món de l'ensenyament i altres professions liberals amb possibilitats d'oferir, a part de la seva feina professional, altres col·laboracions culturals. Malgrat tot, no mostren inquietuds per promoure actes de diverses vessants culturals per sacsejar l'ambient d'una ciutat.

Durant els darrers anys, l'Arxiu i el Museu són punts de referència en la recerca de propostes de treballs d'investigació i de consulta. Hi ha més necessitat de propostes participatives i de col·laboradors.

Les sales d'art han estat bones finestres obertes a totes les tendències i a tots els nivells. Cal dir que han complert un bon espai dins el món de les exposicions. Caldria una programació a diferents nivells d'exigències.

Si la Fira de Teatre de Tàrrrega és un focus de renovació de les activitats durant un dies, no deixa l'empremta per tot l'any. Malgrat totes les obres escollides i d'èxit que es representen durant el curs, no tenen l'assistència i el suport necessari a fi de tenir al dia una població amb implicacions teatrals. Caldrien més grups teatrals propis i fomentar aules i tallers de teatre entre la població infantil i juvenil. Sortosament la BAT és un nucli obert, participatiu i de dinamització cultural.

Hi ha un cert interès per les activitats esportives a l'entorn del pavelló poliesportiu municipal, del Club Natació i d'altres clubs que agrupen afeccionats del tennis, el ciclisme i altres. No es pot observar que el futbol sigui preferit amb un grau elevat. Fóra necessari presentar una visió més global i oberta a tothom. Molts clubs i poc nivell d'esportistes. Amb tot, sembla que hi ha, conjuntament, molts practicants i registrats, que no es reflecteixen en una Tàrrrega més dinàmica i esportiva.

Si l'ambient musical es pot mesurar pel nombre d'institucions i practicants, podem pensar en un cert nivell d'afeccionats que omplen les audicions. Amb tot, és el punt on es pot dir que hi ha massa capelletes. Caldria agrupar i potenciar a l'entorn de l'Escola de Música d'un orfeó i una orquestra de cambra tots els esforços musicals. Hi ha massa interrelació negativa entre tants afeccionats i practicants, entre

institucions i la cultura musical del poble. Massa capelletes musicals com a fet colpidor d'una necessitat de practicar i gaudir de l'atenció musical.

Potser el punt més positiu, des d'una visió global, és la important oferta escolar de tots els nivells d'ensenyament. Malgrat tot, aquesta riquesa educacional, espais i professorat, no es deixa sentir ni en l'assistència als actes culturals de Tàrrrega ni en l'aportació d'iniciatives.

Els tres tombs de Sant Antoni, el carnaval, l'aplec de Sant Eloi, la Festa Major... són molts esforços a vegades mal aconduïts, amb poca implicació real i de constant seguiment. Experimentar propostes partint de moviments associatius és positiu. Que hi hagi grups de persones que empenyin activitats al costat de les institucions municipals o comarcals és també encertat. Cal més coherència en les realitzacions de cada any i no deixar que aventures personals puguin canalitzar al seu aire un fet cultural popular.

Més coordinació entre entitats, clubs, centres culturals... Tàrrrega es mereix unes millors bases i impenta cultural.

La cultura a Tàrrrega, per Teresa Garcia Bosch, tècnica de cultura de l'Ajuntament de Tàrrrega.

Podem considerar que Tàrrrega és una ciutat bastant afavorida culturalment parlant. Sempre es pot millorar, però essent objectius hem de reconèixer que tenim infraestructures culturals no gens menyspreables pel nombre d'habitants que som (museu, biblioteca, arxiu, teatre, ràdio municipal). El pressupost públic dedicat a cultura a la nostra ciutat és acceptable i està força bé comparat amb altres poblacions de dimensions similars, la qual cosa no vol dir que aquesta sigui la situació ideal. Encara tenim certes mancances (auditori, espai polivalent, locals d'assaig, TV local, pavelló firal, etc.) i molts projectes que queden aturats principalment per manca de pressupost.

Però reflexionant sobre la situació cultural a la nostra ciutat m'adono que el patrimoni més ric que posseeix Tàrrrega és l'important moviment associatiu.

La societat targarina sempre ha gaudit d'una notable sensibilitat cultural com ho demostra el fet que ja al segle XVIII, tot just quan començà a desenvolupar-se la cultura des de l'àmbit civil, nasqué a Tàrrrega, l'any 1777, la Societat Econòmica d'Amics del País, una de les primeres associacions civils, no tant sols a Catalunya, sinó també a tot l'Estat.

Traslladant-nos a l'actualitat, aquest vitalisme cultural es tradueix en l'existència de més de noranta associacions. És a dir, trobem a Tàrrrega una societat suficientment preparada i predisposada a acollir i fer seves nombroses iniciatives culturals.

Aquest teixit associatiu i aquesta actitud oberta és una de les raons que explica la resposta tan altament participativa que van obtenir les primeres propostes culturals que varen sorgir amb l'arribada de la democràcia i la recuperació del carrer com a espai cultural viu (Fira de teatre al Carrer, Fira de l'Escultura al Carrer, el Carnestoltes, etc.).

Les darreres convencions internacionals sobre cultura [Conferència d'Estocolm de la UNESCO, 1998; Escenaris europeus per a la cultura del segle XXI del Consell d'Europa; Projecte relatiu a una declaració sobre els drets culturals del Grup de Fribourg en col·laboració amb la UNESCO i el Consell d'Europa] defensen el reconeixement públic dels moviments associatius civils, també anomenats "tercer sector", i els atorga l'important paper de mantenir l'equilibri entre el poder de l'administració pública, l'omnipresència de les empreses culturals multinacionals i les llibertats individuals. Per a aconseguir aquest objectiu s'assenyala la conveniència de dotar aquestes associacions dels fons necessaris, la qual cosa facilitarà el ressorgiment d'una pròspera societat civil.

Ateses les circumstàncies socioeconòmiques de Tàrrrega, ciutat eminentment de serveis, i l'important paper que ha jugat la cultura en la societat targarina, la nostra ciutat s'ha d'esforçar a fer de la cultura un dels principals motors de desenvolupament.

Avui dia una de les activitats que ha d'ajudar a aconseguir aquest objectiu és la Fira de Teatre al Carrer, i fent un exercici d'autocrítica hem de reconèixer que Tàrrrega no ha sabut aprofitar realment les oportunitats que ofereix aquest important i singular esdeveniment cultural. Les gairebé vint edicions d'aquest festival no han deixat a la ciutat cap equipament, ni infraestructura, ni formació que faciliti el poder dur a terme iniciatives culturals la resta de l'any. Aquest és un assumpte prou important com per merèixer l'atenció i l'estudi dels organismes decisoris de la ciutat i una qüestió suficientment important per a dedicar-hi més espai en un altre moment.

Cultura patrimonial a l'Urgell i la Segarra, per Gener Gonzalvo Bou, director de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega.

En l'anàlisi de la cultura de l'Urgell i la Segarra, restringiré els meus comentaris a l'aspecte patrimonial, que és el que millor conec.

És evident que des dels anys vuitanta ençà, les infraestructures culturals de les nostres comarques han avançat notablement, substituint les etapes voluntaristes anteriors. Ha estat un esforç fet tant des de la Generalitat de Catalunya, com també des dels ajuntaments i els consells comarcals. Així, en el camp del patrimoni documental, s'han creat els arxius comarcals de Cervera i Tàrrrega, que han concentrat nombrosos arxius municipals fins aleshores desatesos, i altres fons importants, com el patrimonial de la família Pedroló (Tàrrrega) o el fons personal d'A. Duran i Sanpere (Cervera), per posar uns pocs exemples. Igualment, el patrimoni bibliogràfic s'ha vist consolidat amb la creació de les modernes biblioteques comarcals de Cervera i Tàrrrega, que compleixen una funció social modèlica.

En el camp museístic, és notable l'impuls envers el patrimoni que ha representat el Museu Comarcal de l'Urgell, a Tàrrrega. Potser, però, aquest camp és encara una assignatura pendent a Cervera i la Segarra, que conserva un patrimoni artístic molt notable.

L'esforç dinamitzador d'aquests centres ha estat afavorit també pels ajuntaments, que han possibilitat la creació de nuclis de cultura importants, com el Centre Municipal de Cultura de Cervera, i a Tàrrrega, la proliferació de nombroses publicacions (la col·lecció Natan en seria un exemple).

Totes aquestes infraestructures han relançat la investigació històrica i han impulsat revistes especialitzades que ara ja tenen tradició: esmentem la revista *URTX*, a Tàrrrega i la *Miscel·lània Cerverina*. A més, des dels arxius i museus s'ha donat suport i sortida a monografies importants per al coneixement de la difusió del patrimoni històric (com a exemple, citem la difusió del patrimoni fotogràfic a Tàrrrega i l'Urgell, amb edicions d'històries gràfiques que han rebut el suport de l'Ajuntament de Tàrrrega i del Consell Comarcal de l'Urgell).

També s'han fet avenços en la recuperació del patrimoni monumental. S'han restaurat castells, cases nobles (la mateixa casa Duran i Sanpere de Cervera), la Ruta del Císter ha impulsat les restauracions –encara en curs– del monestir de Vallbona, o bé s'han recuperat monuments emblemàtics, com el Pilar d'Almenara o el castell de Guimerà, a més de

la proliferació de les excavacions arqueològiques.

Tanmateix, queda molt per fer. La situació i el control d'arxius eclesiàstics, d'empreses i de particulars són encara precaris. Ja hem apuntat la urgent necessitat que Cervera i la Segarra comptin amb un museu comarcal. A Tàrrrega, el Museu Comarcal de l'Urgell ha d'augmentar els seus fons museístics propis i, si és possible, incidir més en la comarca. La Ruta dels Castells no pot amagar la necessitat de restaurar monuments, com per exemple, els castells de Verdú, Montcortès o les Sitges. Amb tot això, cal que les infraestructures culturals esmentades es dotin de més personal i presupost, per tal d'atendre millor el patrimoni i la seva conservació i difusió. Per últim, cal que, malgrat l'esforç que fan, els consells comarcals s'impliquin més en el camp del patrimoni, i que totes les institucions públiques tinguin una millor coordinació quant a la planificació i la política de prioritats en el camp del patrimoni.

Tres dècades de cultura popular a l'Urgell i la Segarra, per Vicent Loscos, professor de l'IB Antoni Torroja de Cervera.

Abans de referir-me a les apreciacions personals del fet cultural –aquesta projecció intel·lectual que s'estableix entre l'observador i un determinat entorn– crec que cal convenir que tota activitat moguda per la inquietud humana ho és. Una senzilla reunió de persones per fer-la petar ja és un fet cultural. Com, sinó, hem de qualificar les famoses tertúlies de temps passats, avui convertides a ben organitzats fòrums, assemblees, trobades, etc.? D'altra banda, cada u de nosaltres sabem seleccionar, gairebé a tall de bisturí, allò que ens interessa d'entre la varietat que se'ns presenta com a interessant, donant lloc no solament a experiències particulars complementàries, sinó també a les sovint invocadores opinions per a tots els gustos.

Fins l'estiu de l'any 73, la Segarra i l'Urgell van ser solament un espai físic en els viatges de Lleida a Barcelona, amb les elementals impressions de geografia que permet l'ús del transport públic, les grises gebrades que venint de Barcelona anunciaven que ja ens atansàvem a casa, i el neguit de les atabalades màquines de tren, tibant entre Cervera i Sant Guim. Coneixia l'existència de Ràdio Tàrrrega i del monestir de Sant Ramon per les rifes d'un flamant Mercedes que cada any s'exposava a la plaça de Sant Joan. Mai no vaig veure *La Passió* de Cervera, que va ser durant molts anys l'oferta cultural més sonada a nivell popular.

A Tàrrrega encara cuejava la dictadura, quan

retornàvem dels anys seixanta, com d'un màgic túnel del temps, amb un tarannà ben jove. No vaig tenir dificultats a detectar aviat quelcom d'engrescador; per exemple, quan un Josep Vallverdú tenia allí molta més audiència que a Lleida (on, contràriament, badaven de bon grat les gràcies de La Trinca i els *Hermanos Calatrava*).

Va haver de passar un temps, però, perquè les fires del Teatre al Carrer donessin fama a Tàrraga per la convocatòria que avui continua mantenint, i el prestigi de les tres edicions de la Fira de l'Escultura. Com a mostres menys espectaculars tenim les diverses activitats centrades a l'Ateneu, per exemple, la BAT, de perllongada trajectòria; o altres de més difícil continuïtat, com el cine club La Lloca. Pels anys vuitanta, el Centre de Joves va organitzar tot un seguit de concerts, conferències i debats que cal esmentar. Entre els diversos intents de tirar endavant publicacions culturals, són ben reconeguts els de les gairebé homònimes *URTX* i *URC* per la seva continuïtat i elevat nivell. La primera d'elles està vinculada al museu i a l'arxiu comarcals, que des de finals de la dècada dels vuitanta són els més importants generadors i catalitzadors del moviment cultural a les nostres terres. En el seu haver tenim, per exemple, les històries gràfiques de l'Urgell i de Tàrraga.

El que vull destacar de Tàrraga, més que intentar una relació exhaustiva de fets, és una especial consciència de ciutadania i una disponibilitat humana que han facilitat a la pràctica el funcionament d'una bona quantitat de projectes. És així com moltes iniciatives, lògicament amb diversa fortuna, han vist la llum, i com bastants forasters s'hi han pogut incorporar amb una naturalitat inusual. Cal recordar, per exemple, que Els Comediants van madurar artísticament a Tàrraga al llarg d'una fructífera simbiosi amb la ciutat.

Però l'Urgell no s'acaba amb Tàrraga. La voluntat d'emular-la o, si més no, de no perdre pistonada, ha estat –i és– un fet remarcable tant a Bellpuig com a Agramunt. Aquesta rivalitat és positiva per a la comarca ja que ajuda a mantenir la seva heterogeneïtat. Bellpuig i Agramunt van aconseguir sengles instituts de batxillerat a través d'una dependència inicial del de Tàrraga, amb l'Institut de Batxillerat de Tàrraga-Bellpuig-Agramunt, que va funcionar entre els anys 73 i 78. Totes tres poblacions tenen també Escola de Música municipal, amb les seves corals, conjunts instrumentals, etc., i biblioteca pública. No hem d'oblidar, però, que a Tàrraga hi ha altres centres d'ensenyament, a més dels corresponents serveis comarcals de biblioteca, arxiu, museu... A Bellpuig hi ha hagut, com en altres pobla-

cions, una gran activitat teatral repartida entre diversos grups amb major o menor durada. Però el que puc referir millor se situa al voltant de la música. Les Sis Hores de Cançó Catalana a l'estil de les de Canet, van tenir tres convocatòries. Es feien a la primavera, allà pels anys del canvi, coincidint l'any 77 amb la Marxa per la Llibertat. Tot plegat, avui sembla un miratge. Un altre fet puntualment curiós i apreciable era el pub La Pessigolla –ara Psicodèlic, que feia sonar exclusivament música de Jazz. La Fontana era un bar polivalent, centre d'un grup de joves, amb iniciatives de teatre, concerts –s'hi podia tallar l'aire...– que aplegava la concurrència més representativa de Cervera en avall. Lamentablement, el fenomen Big-Ben va anar engolint progressivament aquestes inquietuds, de manera que La Fontana, que no era precisament un negoci, va haver de plegar.

Per la mateixa època s'organitzaven durant uns anys les festes de primavera. Les muntava el jovent de nou localitats –des de Belianes a Guimerà– de l'Urgell. Cada any, un poble diferent s'encarregava d'organitzar els actes, senzills però simpàtics, que començaven un diumenge al matí amb la sortida d'una comitiva d'estampa felliniana que recorria els pobles, a cop de timbal i tombarella, pregonant les festes a un auditori generalment invisible, ja que la gent dormia encara. Aquestes festes s'acabaven amb una sardinada.

Dins l'estil de les activitats esmentades a Bellpuig i tots aquesta pobles de l'Urgell, s'observa que fins a mitja dècada dels vuitanta hi va haver un moviment cultural –potser les esmentades seqüeles dels anys seixanta– que es pot completar amb la nostàlgia dels principis. Una relació comunicativa elemental, com l'alegria gratuïta que un diumenge al matí ens porta a una fireta de menuderies on tothom és conegut. L'ambient festiu de limitat pes específic, un bagatge lleuger que s'hagués pogut elevar a cotes superiors, però que va regular davant el fenomen de Mollerussa, i el de Tàrraga... Sense que la situació hagi canviat, els afanys culturals van actualment pel camí més segur de les iniciatives oficials amb objectius entorn del patrimoni, com ara la recuperació del molí d'oli de Belianes o la del castell de Verdú, que s'inclouen dins les clàssiques formes d'actuació municipal, i que a la llarga donaran el seu fruit. Mentrestant, i com en altres indrets ha passat, tota aquella iniciativa jove que a nivell local era un bé de Déu, ha quedat anestesiada –i sembla que per dies– i ha deixat pas a un comportament massificat i alienador que consumeix inconscientment aquest tresor que és el temps lliure.

Agramunt, la població que darrerament ha pres el relleu a Bellpuig en la seva rivalitat amb Tà-

rrega, s'ha distingit des que en tinc notícia per l'esperit d'iniciativa dels seus habitants, cosa que es tradueix en una considerable quantitat d'associacions i activitats, la referència de les quals ja és un tòpic. Si he de triar un botó de mostra, ho faria amb les dues cobles, infantil i juvenívola. Les paellades de Sant Joan i les fires del Torró i la Xocolata, des de finals dels vuitanta, van afegir l'ingredient que faltava per seguir l'exemple de Tàrrega; això és, concentracions festives de públic local i foraster. En un altre extrem, les mostres d'art individual que ja fa anys es van reunint de manera sorprenent als successius espais de Lo Pardal proporcionen a aquesta població un element intel·lectual de velada concomitància empordanesa. I encara es pot reforçar aquesta idea recordant l'existència de dos grups d'havaneres! L'Espai Guinovart, com a centre permanent d'exposicions de l'obra pròpia del pintor, i la galeria oberta a altres artistes també suposa una seriosa competència a les tres o quatre sales d'exposicions de Tàrrega. El nivell i la regularitat de la revista *Sió* no es troben fàcilment en poblacions de l'ordre d'habitants que té Agramunt.

La iniciativa dels agramuntins –una virtut composta d'astúcia i innocència– ha produït fets com els concursos de disfresses del Kipps, quan aquesta discoteca era la de més concurrència de la Catalunya interior, abans que aquest centre de gravetat passés a Mollerussa, o el Cinema Avenida, amb un projecte de quatre sales, de les quals en van funcionar tres amb normalitat, quan a Lleida no hi havia encara res de semblant... Això, en una població de cinc mil habitants, dóna fe d'una idiosincràsia que no deixarà de sorprendre'ns en el futur, i que ja aquest any s'ha manifestat amb l'èxit de la Fira del Torró, que s'ha magnificat amb actes com la inauguració de Lo Pardal 3, i la presentació d'un curiós Àlbum d'Agramunt, per enganxar-hi cromos de la història moderna de la vila. No passaria de ser un entreteniment infantil, si no fos el preludi manifest de la història gràfica local.

La Segarra bascula entorn de les poblacions de Cervera i Guissona. És terra austera, de cru paisatge mediterrani, que no amaga una riquesa proporcionada. Les diferències que s'evidencien entre les poblacions de Tàrrega, Agramunt, Cervera i Guissona arriben a la màxima expressió entre les dues més properes: Tàrrega i Cervera. "A Tàrrega comerciants, i a Cervera comediants", diu la dita, definint-les en funció d'un contrast ben manifest. A la Tàrrega dinàmica i oberta s'hi oposa una Cervera conservadora i enigmàtica. Les seves festes i celebracions traspuen un aire misteriós, quasi cabalístic: Isagoge, Aquelarre... La música de les Completes, de la festa del Sant

Misteri, sona estranyament a òpera italiana. El foraster, en definitiva, té la sensació d'haver de passar alguna mena de revàlida per tal de captar les moltes coses que, paradoxalment, han estat sempre a la vista.

La construcció del Gran Teatre en plena època franquista, i amb els corresponents interessos, no desmereix gens la gelosa dedicació dels cerverins a l'espectacle de *La Passió*. En aquest cas, una determinada circumstància va propiciar l'art dramàtic que, des dels clàssics grecs, és la manifestació més instintiva i generalitzada de la cultura popular. Per molt de temps, *La Passió* va ser el referent més important de Cervera, comparable al de les fires de Teatre, respecte de Tàrrega, si se salven les diferències temporals. A Cervera no es fa un Carnestoltes com el de Tàrrega i Agramunt, en canvi, però, la vena dramàtica dels cerverins ha quallat en la gent jove amb l'engrescadora faràndula de l'Aquelarre i tots els components esotèrico-festius que s'hi donen.

Juntament amb l'art dramàtic –o formant-ne de vegades un tot– tenim la música com a expressió generalitzada de la cultura. Tan absoluta és la meva generalització que sovint és considerada com un complement d'altres manifestacions artístiques, quan no com a simple ingredient ambiental. La component més important de la cerverina en tota aquesta etapa crec que ha estat la música, a través de les activitats propiciades pel Conservatori Municipal. Els espais de la Universitat i del Gran Teatre han facilitat els Cursos Internacionals de Música –d'incidència molt positiva entre el propi alumnat– i una considerable successió d'esdeveniments artístics. Per exemple, l'any 84 vam poder escoltar l'Orquestra Mundial de les Joventuts Musicals, amb Antoni Ros Marbà. El mateix any, el Ballet Reial de Flandes amb l'Orquestra del Liceu. I en poc temps, Tete Montoliu, Els Esquirols... És a dir, un ampli ventall d'estils amb ofertes que, en alguns casos, no es repetien a la província.

A més d'albergar els Cursos Internacionals de Música, la Universitat, amb les seves activitats pròpies, com a institut de batxillerat, UNED, lloc d'exposicions, conferències, etc., no ha deixat de ser el centre de la ciutat, i un lloc de renovat interès per als visitants.

Encara que centrada a Cervera –que pesa molt a la Segarra–, hi ha la col·lecció de llibres de la Biblioteca de Cervera i la Segarra, que des del *Llibre de Cervera*, de Duran i Sanpere, pretén recollir en quaderns monogràfics tot allò que es publiqui d'interès relatiu a la comarca. En els últims anys, però, s'han fet una sèrie de reunions a les Pallargues, amb el nom genèric de Trobada d'Artistes, que estan produint un rebombori considerable. S'hi segueix l'esquema de ponències i comunicacions entorn

a la relació o intercanvi artístic entre poble i ciutat. És d'esperar que aquestes reunions, que patrocina entre altres institucions l'Ajuntament de Plans de Sió, influeixin positivament en aspectes importants de la comarca.

Pel que fa a la resta de poblacions, la informació és escassa. Com a fet establert de reunió de gent jove, hi ha els concerts de rock que es muntan cada any a Hostafrancs –per un temps se'n va fer a Tarroja, però acostumaven a acabar a cops de puny– a l'estiu. Hi ve gent de més enllà de la comarca, cosa que ha fet que als indicadors de carreteres propers s'hi hagi afegit a mà el nom del poble que, com molts altres de les terres interiors, té quelcom de suggestiu per a un foraster.

A Guissona, per acabar, es conserva una tradició que en altres temps era comuna a moltes poblacions de la Segarra i de l'Urgell. La nit de Reis el jovent té per costum penjar cartells satírics, escrits sobre paper d'estrassa, a les façanes de les cases. Allò que en un principi eren missatges d'amor –i atesa la facilitat que hi ha actualment per aquest tipus de manifestacions– s'ha generalitzat en comentaris d'inspiració molt variada, que val la pena que continuïn produint-se en aquesta tradició popular.

Les publicacions a la comarca de la Segarra entre 1994 i 1998, per Josep M. Llobet Portella, professor del Centre Associat UNED de Cervera.

Un dels elements que permeten valorar el desenvolupament cultural de les poblacions és, ben segur, les publicacions. A més, el tipus d'obra pot indicar els aspectes culturals que tenen més interès per als lectors de les publicacions.

Pel que fa a la comarca de la Segarra, com a conseqüència de l'escàs nombre de poblacions amb una xifra d'habitants important, pràcticament només es publica regularment, almenys quant a obres d'una certa envergadura, a Cervera, Torà i, potser, Guissona, tot i que, excepcionalment, es pot fer en altres poblacions: Montoliu, Sant Guim de Freixenet, Sant Ramon, o fins i tot Tordera –només hi viuen una o dues famílies–, entre altres. Amb tot, és a la ciutat de Cervera on són produïdes la gran majoria de les obres de la comarca.

En l'actualitat, les dues institucions editores principals són, per aquest ordre, el Centre Associat de la UNED i el Centre Municipal de Cultura. La primera, només durant els últims cinc anys, ha publicat les obres següents:

- Actes de les II Jornades d'Educació (1994).

- Actes de les III Jornades d'Educació (1995).
- Actes de les IV Jornades d'Estudis d'Història (1995).
- *Palestra Universitària*, 7 (1995).
- Actes de les IV Jornades d'Educació (1996).
- *Palestra Universitària*, 8 (1996).
- *Palestra Universitària*, 9 (1997).
- Catàleg de l'exposició commemorativa del 25è aniversari del centre (1998).
- Actes de les V Jornades d'Estudis d'Història (1998).
- *Palestra Universitària*, 10 (1998).

Entre aquestes obres, la publicació més rellevant és *Palestra Universitària*, un anuari fundat l'any 1986 que té com a objectiu oferir, bàsicament, la memòria del curs anterior i articles de contingut científic relacionats amb els estudis que es realitzen a les facultats i escoles universitàries existents al centre.

D'altra banda, el Centre Municipal de Cultura també ha anat publicant diverses obres. La més important, però, és la *Miscel·lània Cerverina*. Creada l'any 1983, n'han sortit fins avui onze números. Actualment, aquest anuari conté les tres seccions següents: "Estudis", "Textos i documents" i "Ressenyes i notes bibliogràfiques".

Durant molts anys, l'anomenada Biblioteca de Cervera i la Segarra ha editat i divulgat un gran nombre de publicacions, especialment les destinades al gran públic.

Quant a la comarca de l'Urgell, la meua informació només em permet valorar la revista *Urtx*. Crec que és un anuari excel·lent tant per la forma com pel contingut, i que ocupa sens dubte un lloc destacat entre les publicacions similars catalanes. Em consta també que és consultat amb profit arreu de Catalunya. A més, com a publicació comarcal, crec que compleix amb encert la tasca de donar cabuda equilibrada tant als articles referents a les diverses poblacions urgellenques com als relatius a la ciutat de Tàrraga.

Situació actual de la cultura a les comarques veïnes de la Segarra i l'Urgell, per Josep Mora, arquitecte.

Se'm demana la meua opinió sobre la situació actual a les comarques veïnes de la Segarra i l'Urgell. En general es pot dir, sobretot si es compara amb una etapa anterior (fiquem la data de 1975), que ha millorat molt. En general es destinen més recursos a la cultura, des de les Administracions, tant local com provincial.

En l'àmbit de publicacions, les revistes anuals: *Miscel·lània Cerverina*, *Palestra Universi-*

tària i URTX són mostres de com hi ha molts temes a tractar en profunditat. A més, hi ha bastants revistes de tipus comarcal i local. És de destacar la col·lecció Natan que edita l'Ajuntament de Tàrraga i els col·leccionables de la revista *Sió* d'Agramunt. La publicació de llibres també ha augmentat. L'altre tema –i aquest sí que queda pendent– és les seves difusió i distribució.

En aquests anys s'han consolidat una sèrie de festes que han agafat un gran renom, com la Fira de Teatre de Tàrraga, l'Aquelarre de Cervera, el Rock d'Hostafrancs o les fires, com les d'Agramunt, de Guissona, de Guimerà, de la Fuliola, de Verdú, els cicles de música als castells, etc. Això fa que hi hagi una oferta lúdica interessant amb una bona participació de públic. Ara bé, en l'àmbit de les activitats culturals que tenen un caire més educatiu i de formació, hom constata una certa decepció per la manca de públic. El fòrum d'arqueologia de Guissona ha estat l'excepció.

Penso que en aquesta zona la gent treballa molt. Fa moltes hores de feina, i per tant, en les seves prioritats bàsiques no hi ha aquesta part formativa; només hi ha la de l'oci.

Amb les noves comunicacions es pot dir que de Tàrraga a Cervera hi ha deu minuts i que aquestes quatre viles, Agramunt, Cervera, Tàrraga i Guissona, estan a unes distàncies i a un temps semblants a una o dues estacions de metro de Barcelona. Per tant crec que és hora de pensar més en conjunt a l'hora de programar activitats. Per exemple, una activitat infantil (que en falten) una vegada al mes en cada una d'aquestes poblacions.

Crec que els consells comarcals de l'Urgell i la Segarra podrien editar conjuntament un programa d'activitats mensuals i d'aquesta manera ajuntar esforços. Ara crec que hi ha hagut una tendència amb les ràdios municipals a un localisme exagerat, de manera que ni un poblet de la vora de la vila agafa l'ona, en un segle en què la comunicació i el transport d'informació, en lloc de les persones, passarà al nou mil·lenni. Confesso que enyoro el poder de convocatòria que tenia Ràdio Tàrraga tot i les seves mancances dels anys seixanta-setanta.

En l'àmbit del patrimoni, en som rics. Els pobles petits conserven l'estructura urbana medieval, amb les característiques de les esglésies romàniques tardanes i de l'Escola de Lleida. A les viles, a causa del seu poder econòmic, amb esglésies gòtiques, com Cervera, i de llenguatge clàssic, com la de Tàrraga –amb la participació del famós fra Josep de la Concepció–, l'arquitectura ha estat inclosa en rutes de turisme com el cas de la Ruta del Ro-

mànic, dels castells. A més, les visites per conèixer la ciutat per èpoques que es fan a Cervera són una bona iniciativa per aprendre a saber valorar el que tenim.

En l'àmbit artístic, les noves sales d'exposicions són un bon motiu per felicitar-nos. Agramunt amb l'Espai Guinovart i Lo Pardal; a Tàrraga, amb les sales del Museu Comarcal, la Sala Marsà; a Verdú, Cal Talaveró; a Cervera. A Guissona projecten iniciar un nou museu lligat al parc arqueològic que volen fer; a les Pallargues...

Ja que s'ha proposat aquest encontre de dues poblacions cada dia més properes, convindria que es fessin més activitats coordinades i conjuntes. El suplement del diari *Segre, Tres de 13*, ho va intentar i no va tenir prou acceptació. Ara es torna a reprendre, desitgem que amb més sort. En canvi la revista *Segarra* en els anys seixanta parlava de Tàrraga en diverses ocasions i *Nova Tàrraga* també donava notícies de Cervera, més que el que es fa en l'actualitat d'una manera incomprendible.

Penso en Internet, com a conclusió, com a eina supracomarcal per fer una gran agenda per coordinar les activitats que es porten en aquestes dues comarques. És la divisió teòrica d'un mapa, però que en la realitat diària, en els àmbits de treball, de comerç, d'amistats hi ha una forta connexió.

L'estat de la cultura a la comarca de la Segarra, per Jordi Oliva i Llorens, historiador i president de la Fundació Jordi Cases i Llebot.

1. Hi ha molt poca sensibilitat en general.
2. No existeix una directriu clara entre les parts implicades. Es busca la immediata més que no pas la consolidació d'una política.
3. Cervera no exerceix la capitalitat en relació a la comarca i les institucions comarcals no fan res per unificar criteris.
4. Existeixen, de vegades, molts entrecans per als qui treballen generalment sempre de forma desinteressada en la cultura. D'aquesta manera no es potencien els animadors culturals i massa sovint se'ls ignora.
5. Es dóna més importància a allò que ens ve de fora més que no pas de la casa.
6. La cultura s'organitza atomitzadament, a nivell privat o semipúblic.
7. De les idees i projectes se'n parla, però no se

sap per quina raó, la seva realització sempre acaba resultant una utopia. Existeix, doncs, una gran dificultat per posar-se d'acord. Tanmateix, per manca de voluntat local, moltes iniciatives i projectes queden estancats (exemple: Parc Arqueològic de Guissona...) durant molt de temps.

8. Els diners (1% cultural) es deriven cap a altres camps que per a res ajuden la cultura. Així doncs, amb la possibilitat de contribuir a la recuperació del patrimoni, amb la instal·lació de la seu del consell comarcal al carrer Major, aquests es traslladen, ningú sap per què, a un edifici de fa cinquanta anys, amb diners destinats a la cultura.

9. La cultura és la parenta pobre. No hi ha iniciatives culturals que vagin en la direcció d'obtenir el suport del sector privat, i el sector públic a causa de les retallades no hi dedica res.

10. Molts ajuntaments ni tan sols es dignen a assignar partides pressupostàries en aquesta línia. Alguns fins i tot no tenen ni regidor de cultura.

11. Existeixen, funcionant més o menys bé, les infraestructures que ens han vingut imposades des de dalt (biblioteca i arxiu, preferentment), tot i que hi ha mancances com l'ampliació i flexibilitat d'horaris per tal de facilitar la tasca d'investigació (obertura els dissabtes al matí).

12. La cultura d'un cert nivell es porta, partint d'iniciatives diverses, a través d'entitats com el Centre Municipal de Cultura de Cervera o la Fundació Jordi Cases i Llebot.

L'actual situació cultural de l'Urgell i de la Segarra, per Josep M. Planes Closa, professor de l'IES Lo Pla d'Urgell de Bellpuig.

Considero francament positiva l'actual situació cultural a les comarques de l'Urgell i de la Segarra. Tenint en compte que són comarques amb un baix nivell demogràfic i que no tenen un gran centre urbà, les manifestacions culturals hi són nombroses i variades, sovint plenes d'imaginació, i l'oferta de vegades atreu persones d'altres indrets del país. Si ho comparem amb la situació que hi havia vint anys enrere, resulta innegable el progrés que hem tingut en aquest camp i els enormes esforços realitzats per canviar la tradicional atonia de la zona. Polítics, professionals i –sobretot– persones que treballen desinteressadament han bategat i bateguen diàriament per oferir productes dignes a les creixents demandes d'oci ciutadà, en gairebé tots els vessants.

De qualsevol manera, no podem acontentar-nos amb l'autocomplaença. La nostra impor-

tant oferta cultural, bé que permet sentir-se'n orgullós, encara pateix mancances. I, especialment, mostra alguns punts febles, determinades realitats preocupants. Al meu entendre, són:

1) Excessiu pes de la promoció pública (ajuntaments, consells comarcals, diputació, cultura de la Generalitat). Si no hi hagués les pertinents subvencions i els pressupostos oficials, moltes iniciatives no podrien realitzar-se. Les empreses i entitats privades estan poc posades en el camp cultural, i el mecenatge individual és molt escàs. Quan els diners públics s'acabin o quedin dràsticament retallats, què passarà amb la cultura comarcal?

2) Atenció limitada a les qüestions patrimonials i arqueològiques. Es vigila poc la conservació i l'entorn d'edificis, monuments, mobles, documents, imatges, ruïnes de valor històric. En ocasions, algunes restauracions no han estat gaire encertades. Generalment es deixa massa llibertat als particulars per fer obres o reformes en uns béns que són també d'interès col·lectiu.

3) "Desconfiances" excessives entre localitats (en especial, pel que fa a la dinàmica i polèmica Tàrrrega). Els nuclis importants col·laboren poc entre si i se centren bàsicament en el reforçament de la cultura local. Aquest "isolament" localista dificulta molt la realització de projectes comarcals ambiciosos i de gran volada.

4) Inclinació molt marcada per la cultura d'aparador, els actes al carrer orientats a la massa; una cosa que, prou ho sabem, dona vots i popularitat, entreté el públic poc exigent, però que banalitzava i fomenta productes superficials. En canvi, la cultura diguem-ne més "dura" i "seriosa", més "exigent", es troba amb notables dificultats per fer-se un lloc. La culpa d'aquesta situació no és tota dels polítics i dels promotors culturals de les nostres comarques; també hi té molt a veure la postura còmoda i poc amant de les exquisitats que tenen els nostres conciutadans, que són els primers a rebutjar ofertes culturals "elevades".

5) Poca vitalitat literària. Tenim poca gent que escriu, i els qui ho fan són massa sovint vistos pejorativament. En general, la nostra gent llegeix poc, i quan ho fan, s'inclinen per escriptors d'altres indrets. No hi ha tampoc suficients vies de publicació.

6) Quan es publiquen coses a nivell de comarca (i se'n publiquen bastants, més enllà de la literatura de creació), la difusió és molt baixa. Un apreciable nombre de publicacions passen absolutament desapercibudes o són conegudes només per uns pocs.

En definitiva, anem força bé, però encara podríem anar millor. Molta gent sacrifica estones lliures i dies de lleure per tirar endavant projectes i iniciatives. A molts pobles i viles hi ha gent absolutament incansable, sempre disposada a organitzar activitats. Aquesta és la gran esperança. Però hauríem de vetllar més pel nostre entorn, superar egoïsmes, col·laborar uns i altres, ser més selectius en moltes coses i veure d'implicar el capital privat en la promoció cultural. I augmentar el nivell de la gent, una de les coses que personalment més em preocupen.

Guissona: un clima enrarit, per Xavi Santemasses Benet, periodista, corresponsal del diari *Segre* a la Segarra.

Guissona esdevé avui una petita illa dins el panorama segarrenc. La presència d'un monopolisme empresarial incideix directament i explica el desenvolupament de tots els aspectes de l'entorn local, evidentment també el cultural.

D'una banda, és important destacar que ens trobem en el marc d'un municipi que durant tota aquesta centúria havia mantingut una població al voltant de les 2.500 persones, però en els darrers vint anys la població ha vist un creixement progressiu que l'ha portat a augmentar unes dues-centes persones. Enguany (1998) en un sol any, el nombre de veïns de la població s'ha vist créixer en quasi un miler de persones, passant de tenir una població de 2.700 a 3.700 habitants, cosa que suposa un increment del 28%.

El perfil del nou grup esdevé el d'un col·lectiu jove, majoritàriament d'homes amb un nivell d'estudis baix, i que viu en unes condicions d'habitatge i salari precàries o molt precàries. El seu interès per la integració cultural en la població és gairebé nul, i l'únic objectiu bàsicament se centra en l'interès econòmic. Per tant, podem afirmar que ens trobem amb una població amb un índex de creixement molt fort que en certa manera no assimila ni s'integra en l'entorn cultural i social local.

D'altra banda, la presència del monopolisme empresarial es manifesta també en altres aspectes, sovint de caire repressiu, que incideixen igualment en aspectes culturals. L'empresa dirigeix i designa els membres del consistori local, acapara i controla el comerç local i està posada en la resta d'activitats (construcció, habitatge, esport...).

Davant d'això, la reacció en el fenomen cultural de la població és doble. D'una banda, es mostra una inhibició absoluta per part de la

població davant qualsevol manifestació cultural. Les activitats són minses i de poc volum. D'altra banda, hi ha una bipolarització dels veïns "pro i contra" l'acció de l'empresa única. Bipolarització que és una constant en el conjunt de l'activitat local.

La principal manifestació de repressió que pateix la població es fa especialment palesa en la por en la qual viuen immersos els veïns, i es tradueix en manifestacions i declaracions plenes de secretismes, i altres fets aïllats i contundents de queixa i d'impotència en senyal de protesta. Doncs, si bé ningú s'atreveix a afrontar el problema directament, sí que trobem fàcilment fets puntuals –com les penjades de cartells reivindicatius de reis, les pintades als cartells d'entrada a la població i carreteres on no es pot llegir la paraula "Guissona", o algunes pintades pels carrers que són reparades urgentment per la brigada municipal– que expressen aquesta queixa.

La revista local va desaparèixer el 1992, i en el seu lloc s'està editant amb el suport de l'ajuntament una publicació de caràcter genèric que oblida totalment qualsevol compromís amb l'entorn local. Com la revista, ha anat desapareixent la coral i moltes altres entitats culturals. Així, ens trobem que les úniques activitats, mediatitzades o no, que tenen cabuda avui a Guissona són les de caire esportiu, en les quals és palès un nivell més que remarcable. En aquest sentit, cal dir que en els darrers anys únicament s'ha editat un llibret sobre el futbol local. És expressiu d'aquest fenomen el fet que l'única activitat de l'Ateneu Cultural és el ball, i les úniques entitats que disposen de certa autonomia i volum són el cercle de l'Associació d'Amics del Patrimoni Local i el Centre Excursionista Guissonenc. Aquest aniquilament de la vida local es constata igualment en la resta de temàtiques de la població; en aquest sentit només cal observar que en els darrers dos anys han tancat tretze comerços a causa de la competència abusiva que els està produint l'empresa única.

Estat actual de la cultura a l'Urgell. El patrimoni arqueològic, Oriol Saula Briansó, arqueòleg del Museu Comarcal de l'Urgell (Tàrraga).

Pel que fa a les intervencions arqueològiques, podem dir que en els darrers anys l'existència d'excavacions programades amb una periodicitat regular i un equip d'investigació al darre-re és pràcticament inexistent, tret de determinades intervencions esporàdiques i amb caràcter d'urgència, coordinades pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat, i pel que fa al terme municipal de Tàrraga, pel Museu Comar-

cal de l'Urgell a Tàrraga en coordinació amb l'esmentat Servei.

Els únics jaciments arqueològics d'època antiga que havien mantingut des dels anys setanta una certa dinàmica periòdica d'excavacions arqueològiques a la comarca o vinculats a aquesta són el Molí d'Espígol de Tornabous, vinculat en aquells moments a la Universitat de Barcelona, i el Pla de les Tenalles de la Móra, inicialment vinculat al museu.

El Molí d'Espígol de Tornabous, si bé s'ha aconseguit la fita important d'obrir-lo al públic, pel que fa a la continuïtat de les intervencions arqueològiques en el jaciment aquestes han restat pràcticament aturades des de principis dels vuitanta llevat d'intervencions puntuals per condicionar i habilitar el jaciment a la visita. Actualment no hi ha cap projecte global a l'entorn d'aquest jaciment, tot i ser un dels jaciments ibers més importants de Catalunya.

El Pla de les Tenalles de la Móra (dins de la Segarra, però propietat de l'Ajuntament de Tàrraga), després d'algunes campanyes d'excavació entre finals dels setanta i principis dels vuitanta, resta a l'espera de poder reiniciar algun dia els treballs d'excavació.

D'altres jaciments de la comarca d'interès evident que han pogut ser en un passat més o menys llunyà objecte d'intervencions arqueològiques programades o no, com és el cas del tossal del Mor (Tàrraga), la vila romana de Vilagrassa, Fogonussa (Sant Martí de Maldà), la vila romana del Vilet (Sant Martí de Maldà), la vila romana del Reguer (Puigverd), Maldanell, la necròpolis d'incineració d'Almenara, així com d'altres on mai s'han realitzat campanyes d'excavació, com pot ser la torre romana de Castellnou d'Ossó i molts d'altres, també resten a l'espera de possibles projectes d'intervenció arqueològica. Mentrestant corren el perill de ser afectats pel desgast que genera el pas del temps i molt especialment per la creixent transformació del territori, que és el perill principal del patrimoni arqueològic.

Pel que fa a l'estat de conservació dels jaciments, des de la confecció de la Carta Arqueològica de l'Urgell, l'any 1986, per part del servei d'Arqueologia de la Generalitat, aquests s'han vist periòdicament afectats per tota mena d'agressions antròpiques (replanaments de camps i d'altres obres, recerques clandestines, etc.) i per la pròpia erosió natural, especialment evident en jaciments parcialment excavats amb restes posades al descobert. En aquest sentit, malgrat el control periòdic que realitza el museu de Tàrraga a determinats jaciments urgellencs o de propietat municipal, com és el cas del Pla de les Tenalles de la

Móra, el museu no té competències específiques al respecte (per exemple, no té la carta arqueològica de la comarca malgrat que s'ha fet la petició repetides vegades); per altra banda els Serveis Territorials de Cultura de Lleida no donen l'abast pel que fa al control de tota la província de Lleida (amb un sol arqueòleg territorial) en matèria d'arqueologia, tot i la bona voluntat i l'interès que han mostrat sempre pel patrimoni arqueològic de l'Urgell.

La gallina dels ous un cop més és la manca de pressupost. Només tiren endavant els projectes apadrinats políticament i tot i amb això la seva continuïtat sempre es veu amenaçada pels retalls en matèria econòmica.

En l'actualitat, i dins del camp de l'arqueologia medieval, el Consell Comarcal de l'Urgell, amb els patronats dels castells de Ciutadilla i Maldà, i amb el suport de l'Institut d'Estudis Ilerdencs i del Museu Comarcal de l'Urgell, preveu tirar endavant l'excavació dels dos castells, pas previ a la seva restauració. L'Ajuntament de Guimerà, juntament amb el Servei d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida, ja fa vora deu anys que treballen en l'excavació i recuperació del castell de Guimerà i en un futur es projecta l'excavació i consolidació del monestir de Santa Maria de Vallsanta, quan ja havia estat objecte d'una primera campanya d'excavacions en la dècada dels vuitanta. Així doncs, malgrat els entrebancs i les limitacions, alguns dels projectes importants que l'Urgell tenia pendants de feia molt temps comencen a tirar endavant.

Les intervencions arqueològiques més usuals en els nostres dies són les que tenen un caràcter d'urgència. Són aquelles que vénen motivades per obres i transformacions en el subsòl que poden afectar els jaciments arqueològics. Pel que fa al terme municipal de Tàrraga, en el decurs dels darrers quatre anys s'han realitzat sis intervencions arqueològiques: pla del Perelló (1995), els Missatges de Claravalls (1996), convent dels Agustins (1996), cup de la plaça de Sant Antoni (1996), carrer de les Piques, núm. 45 (1998) i Molí del Codina (1997-1998), aquesta darrera, de sis mesos de durada. A part, s'han fet diferents seguiments d'obres públiques i privades en indrets amb possibilitat de localitzar restes arqueològiques, una d'elles al poblat ibèric del tossal Rodó, vora el límit del terme de Tàrraga amb el de Verdú, recentment comprat per l'Ajuntament de Tàrraga. A la resta de la comarca, en els darrers quinze anys, s'han fet excavacions d'urgència a la necròpolis romana de l'Oliva, al terme de Maldà (1997), en un forn romà a Sant Martí de Maldà (1984), als enterraments medievals de l'església de Sant

Pere de Bellver d'Ossó (1984) i al tossal de Santa Llúcia d'Almenara.

En molts casos, la construcció de carreteres, canals i obres públiques impliquen una destrucció de les restes arqueològiques un cop excavades i estudiades. En d'altres ocasions, i segons la importància i situació del jaciment, aquest es preserva i protegeix.

De cara a un futur no molt llunyà, el nombre d'excavacions arqueològiques d'urgència pot veure's incrementat a l'Urgell i comarques veïnes. La futura construcció del canal Segarra-Garrigues, així com les contínues modificacions de la xarxa viària de l'Urgell i la Segarra, poden afectar de forma notòria molts dels jaciments de les dues comarques.

El panorama general de l'arqueologia a l'Urgell tendeix en els propers anys a centrar-se en excavacions d'urgència i en monuments com ara els castells de Guimerà (que molt possiblement l'any 1999 finalitzarà l'excavació), Ciutadilla i Maldà (on es troba a punt de ser iniciada), el castell de Tàrraga (el projecte del qual es va portar a terme des del Museu Comarcal de l'Urgell a Tàrraga) i possiblement, en un futur, el convent de Vallsanta i d'altres monuments importants, com poden ser l'esmentada torre romana de Castellnou d'Ossó.

Això ens indica que el pressupost destinat a arqueologia (vingui de les institucions o vingui d'on vingui) es destina en un primer terme a estudiar aquells jaciments en perill de destrucció imminent per obres o per d'altres causes que poden afectar la integritat del jaciment, i en un segon terme es destina a aquells monuments amb nivells arqueològics que poden ser recuperats i, amb una prèvia consolidació i adequació, esdevenir centres d'atracció de turisme cultural. També es contempla en algun dels casos, a part de la recuperació de les restes en si mateixes, la simple recuperació d'un espai urbà per a usos públics diversos.

Aquesta doble orientació de l'arqueologia a l'Urgell, si bé és necessària i important, no és convenient que comporti deixar de banda projectes d'investigació de més gran abast, com és el cas del món iber (tema central de la sala d'arqueologia del Museu Comarcal de l'Urgell) o bé els assentaments romans de la zona, pràcticament desconeguts malgrat el gran nombre de jaciments documentats.

Els pocs mitjans econòmics i humans fan que ara per ara la orientació de les intervencions arqueològiques a la comarca no pugui abastar projectes més amplis per conèixer etapes concretes del passat històric. Possibles fórmu-

les per a poder assumir aquests projectes són la vinculació d'universitats i la creació d'equips interdisciplinaris imprescindibles en l'arqueologia actual.

Paral·lelament és indispensable un treball de conscienciació i informació de tots els municipis per tal de protegir d'una manera efectiva el patrimoni arqueològic i monumental de cada contrada.

Apunts sobre l'estat actual de les arts plàstiques a l'Urgell, per Domènec Serra Marsinyach, professor de l'Escola d'Arts Ondara de Tàrraga.

1. Orientacions estètiques: estils

Els estils plàstics dels artistes de l'Urgell són, en la seva majoria, de rel figurativa i es detecta un ampli ventall d'orientacions estètiques d'aquest predomini de la figuració:

a) La figuració més estricta, que inclouria des dels estils més realistes fins els clarament impressionistes (pintura, Francesc Rufes, Josep Balcells, Antoniotti, etc.; escultura, Miquel Gascón, Magí Sambola, Jaume Perelló, etc.).

b) Figuració expressionista (pintura, Lluís Trepapat, Miquel Solé, Benjamí Tous, etc.; escultura, Enric Orobitg).

c) Figuració amb trets surrealistes i onírics (Carmina Castelló, Domènec Serra, Jaume Perelló, etc.).

d) Figuració en la qual les formes són portades a la seva essència estructural o simbòlica (pintura, Josep Minguell, Montse Sabi, Jordi Colilles, Guinovart, Viladot, etc.; escultura, Antoni Boleda, Àngel Eroles, Xavier Vallés, etc.).

Crec que gairebé no hi ha exemples d'estils purament abstractes, entenent per tals els que renuncien totalment a referents reals (figura, espais interiors, objectes, paisatge urbà i rural, etc.) i es concentren en un joc plàstic purament formalista. Moltes obres i estils personals d'artistes urgellencs que a priori podrien ser classificats com a abstractes encaixen més aviat en la orientació *d*.

2. Mitjans i tècniques

Tant l'obra plàstica bidimensional (pintura, gravat, dibuix...) com la tridimensional (escultura, ceràmica...) és realitzada, gairebé exclusivament, amb mitjans i tècniques tradicionals. La pintura o el dibuix es realitzen sobre els

suports més usuals: plans i de format rectangular (tela, fusta, paper...). Les tècniques pictòriques emprades també són les més arrelades en la història de la pintura: oli, aquarel·la, gouache, collage, fresc (murals de Josep Minguell), etc. Hi ha poc interès a emprar mitjans i tècniques d'expressió de recent aparició: vídeo art, infografia, instal·lacions, performance, etc. L'escultura també es treballa, generalment, amb materials i tècniques clàssiques (pedra, fusta, metall, ceràmica...) i s'adapta a les estructures formals tradicionals: un volum sol o un conjunt escultòric. Tot i que hi ha algun exemple d'artista que basa la seva creació en algun dels nous mitjans de creació visual (Josep Giribet i la infografia) la majoria d'artistes no els fan servir mai o només de manera ocasional i complementària en la seva obra realitzada amb tècniques més tradicionals.

3. Difusió i comercialització de l'obra

Com que només existeix una galeria d'art privada (Cal Talaveró, de Verdú), els artistes, en el territori comarcal, exposem gairebé sempre en sales que depenen del Departament de Cultura de cada municipi, sales d'obra social d'entitats bancàries o en sales d'exposició temporal dels dos museus més importants de la comarca en l'àmbit de les arts plàstiques contemporànies: el Museu Comarcal de l'Urgell (Tàrrrega) i l'Espai Guinovart (Agramunt).

L'estat de la cultura a l'Urgell i la Segarra, per Joan Lluís Tous, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Tàrrrega.

La vida cultural d'una comunitat depèn de molts sumands però com a més decisoris en podríem triar dos, aquests:

- La població (individu, les persones, els grups i entitats) i les institucions polítiques.
- L'herència col·lectiva, tant la humana (tradicció i costums), com la física (paisatge, clima, monuments, urbanisme).

Cada un d'ells no té la mateixa transcendència en la suma final que conforma la qualitat, varietat i potència de la realitat cultural d'una comunitat.

Pel que fa al primer sumatori, no cal justificar massa la importància que l'actitud i aptitud dels ciutadans tenen a l'hora de confegir una societat culta. Si el grup de ciutadans interessats en el correu d'allò que és l'especificitat de l'ésser humà, l'esperit, és prou nombrós i actiu, possibilitarà una vida cultural comunitària fèr-

til i viva. Aquest activisme ciutadà contagiarà i esperonarà els més passius, potenciarà la incorporació dels joves i proporcionarà satisfacció a qui ja té l'hàbit de "consumir" cultura. Les comarques de la Segarra i l'Urgell són "exportadores" d'activistes i creadors culturals. Tenim massa a prop el potent focus centrípet de Barcelona. A més, aquí a les nostres contrades, tenim poques entitats privades amb la suficient capacitat econòmica com per jugar el paper de mecenes. Aquí, a les nostres dues comarques comptem amb poc "públic" que pugui consumir aquella quantitat mínima de "producte cultural" que garanteixi la "subsistència" de l'investigador, de l'artista, de l'estudiós. I per acabar de reblar el clau de les migrades condicions econòmiques i d'infraestructura, les institucions públiques més properes tenen poca capacitat de gestió i d'autogestió. Els ajuntaments no tenen massa capacitat econòmica. Els consells comarcals no tenen gens clar el seu paper, i a tot estirar gestionen diners finalistes, no tenen capacitat d'elaborar plans d'actuació propis, senzillament administren diners amb destinació predeterminada. Les delegacions territorials de la Generalitat són mers ens administratius que controlen més que no pas proposen. La Diputació és l'únic nivell de l'administració que gestiona diners del propi territori i arriba on pot o allí on convé. De tot això, es dedueix que hom, per poder desenvolupar tot el seu potencial cultural ha d'emigrar. Si algú fa carrera per aquí es pot ben considerar un privilegiat. Cada dia n'hi ha més, afortunadament.

Si fem reflexió sobre l'herència cultural que hem rebut, poques contrades de Catalunya disposen d'un llegat cultural tan ric com el nostre.

Segles ha, el sector primari d'aquestes terres de secà, l'agricultura i la ramaderia, propiciava l'existència de nissagues i cases pairals prou potents econòmicament com per a bastir casals i castells sòlids que es convertien en refugi de pensadors i artistes. Els cabalers, i molts hereus, feien carrera política i social a la capital sense oblidar les seves arrels. D'aquesta manera privilegiats i beneficis arribaven als nostres pobles.

De Sanaüja o Montclar fins als Omells de na Gaia o Vallfogona de Riucorb i de Freixenet de Segarra fins a Castellserà no hi ha poble, vila o llogarret, que no pugui presumir d'un castell, d'una ermita, d'una torre de guaita, d'una església romànica, gòtica o barroca. Al poble més petit hi ha la casa pairal, o cases pairals, que si fossin obertes a les visites ens deixarien bocabadats. En tenim ja una mostra amb els tres o quatre castells oberts al públic actualment.

Edificis o conjunts tan imponents com la Universitat de Cervera i el monestir de Vallbona de les Monges, les esglésies d'Agramunt, Verdú i Bellpuig, el jaciment d'Espígol, la lesso romana, castells, barris concrets, pobles sençers, conformen un patrimoni impressionant encara a mig estudiar, encara mal conegut.

El llegat de documentació escrita és tan impressionant que multiplicat per deu el nombre actual d'arxivers i les infraestructures tècniques al seu servei, tardaríem anys a posar-hi un mínim ordre, a donar-lo a conèixer. Prou fan els professionals intentant garantir-ne la conservació.

Els oferiments de col·leccions i llegats de pintura, literatura o obra científica ultrapassa les possibilitats dels actuals ajuntaments. Col·leccions importants fan cua esperant que la disponibilitat d'espai o mitjans econòmics i humans puguin oferir-los un lloc digne i segur.

Figures de les arts, la política i les ciències que han sortit d'aquestes contrades, i que han manifestat explícitament la seva condició d'urgellencs o segarrencs, no han estat encara prou estudiades ni pregonades.

Diuen que Déu dona faves a qui no té dents. En aquest cas els nostres avantpassats ens han deixat tant, i de tanta vàlua, que no tenim les "dents" econòmiques ni humanes suficients per pair-ho.

Evidentment, pitjor seria no tenir res per pair, però si hom és conscient de tanta riquesa hom sent un desassossec que l'aclapara i entristeix.

El que ens cal és una bona llei de mecenatge que esperoni el capital privat a invertir en el lloc on es genera la riquesa.

Mentrestant, anirem fent tots el que ja estem fent, tot el que puguem i més.

La cultura a Cervera: un intent de diagnòstic, per Max Turull Rubinat, professor de la Universitat de Barcelona.

Intentar escriure una diagnosi sobre la cultura en una determinada societat (municipi, comarca, etc.) no és pas cosa fàcil ni evident. Per donar resposta a l'amable invitació de Jaume Espinagosa en el marc de la seva anàlisi sobre l'activitat cultural a la Segarra i a l'Urgell, em centraré, sense cap afany de pretendre abraçar-ho tot, en algunes de les grans línies del que podria ser un diagnòstic cultural de Cervera.

La primera gran dificultat bé donada pel mateix concepte de cultura, ja que si prenem l'accepció més genèrica, el diccionari defineix la cultura com "el conreu dels coneixements i les facultats de l'home". Hom s'adona, doncs, que, certament, moltes són les activitats que poden ser qualificades de culturals. A banda de les activitats, hi ha, també, les associacions o les institucions en el marc de les quals es desenvolupen les activitats culturals. Particularment m'interessa aquella cultura que està al servei dels homes; aquella que té per finalitat última millorar la qualitat de la vida dels ciutadans d'una comunitat. No m'interessa la que no està al servei d'aquest objectiu, o sigui, la que ni serveix per omplir el temps d'oci –o sigui, la que entretén–, ni la que no té una utilitat pràctica més immediata.

Així les coses i simplificant potser en excés, podríem dir que a Cervera hi ha dos grans circuits culturals: aquell que brolla espontàniament de la mateixa societat (bé sigui de manera individual, bé sigui en agrupacions i associacions), i aquell altre que és induït per les administracions públiques, particularment per la Paeria. Tots dos tenen projecció social, ja que el concert que organitza una entitat privada –com és el cas d'una coral– no va adreçat únicament als seus associats sinó a tota la ciutat. Però si tots dos circuits tenen dimensió pública, només el segon circuit té titularitat pública. Em centraré en aquest segon circuit, ja que és aquell que, pel fet de ser de titularitat pública, afecta tot Cervera i és susceptible de ser objecte del que podem qualificar d'una política cultural; és una xarxa cultural, per tant, que pot ser modelada, orientada i adreçada a aconseguir certs objectius. Si tenim en compte que normalment la Diputació no actua unilateralment i per iniciativa pròpia sobre la ciutat en l'àmbit cultural i que les activitats culturals del Consell Comarcal de la Segarra són escasses (a banda de les competències que té assignades sobre la Biblioteca Comarcal i l'Arxiu Històric), podem dir que el circuit cultural públic el forma, a Cervera, una constel·lació d'organisme que depenen de la Paeria. A banda del Conservatori Municipal de Música i del Patronat Municipal Duran i Sanpere, que tots dos organismes tenen funcions culturals molt importants però força concretes –música i museus respectivament–, l'activitat cultural a Cervera pivota, des de fa uns quants anys, al voltant del binomi format per la conselleria de Cultura de la Paeria i pel Centre Municipal de Cultura (organisme autònom dependent, com s'ha dit, de la Paeria). Penso que aquest model binari ha funcionat, en general, raonablement bé i ha donat bons resultats –sospesin-se, sinó, les activitats que organitza el CMC al final de l'any–, si bé també ha mostrat, en certes ocasions, els seus límits. Com

es veurà, eludeixo referir-me als centres d'ensenyament, institucions culturals per antonomàsia, ja que la seva dinàmica i la seva problemàtica és d'una altra naturalesa.

L'activitat cultural dels dos nuclis als quals m'he referit –Paeria i CMC, però també la dels altres–, pot oscil·lar entre dos pols extrems: el de la dinamització cultural (conferències, presentacions, cursos i d'altres activitats que poden ser qualificades d'efímeres) i el de la infraestructura cultural o activitats que tendeixen a perdurar en el temps o a deixar una petjada material (catàlegs, publicacions, estudis, recerques, etc.). Al meu entendre, una bona política cultural d'àmbit municipal hauria de contenir elements dels dos grups i hauria d'evitar de caure tant en un extrem com en l'altre. Seria una política cultural errònia, per superficial i, en el fons, poc fructífera, la de dedicar esforços i recursos només a la dinamització cultural, tot i que l'aparença externa fos, precisament, la d'una gran activitat cultural; i seria igualment desequilibrada una política que només incentivés accions duraderes i no es traduís en activitats tangibles de consum cultural. Entenc que cal un equilibri, no necessàriament simètric, entre els dos pols. Cal tenir present, però, que si bé les activitats de dinamització cultural estan a l'abast de moltes associacions ciutadanes, en canvi els projectes més ambiciosos, tant en infraestructures materials com en accions duradores, sovint –encara que no sempre– només estan a l'abast de les institucions públiques (Paeria), i a elles els pertoca de dur la iniciativa en aquest àmbit, el que no treu, evidentment, de col·laborar amb iniciatives privades que avancin en una mateixa direcció. Qui, si no, per exemple, hauria d'iniciar la confecció d'un llibre blanc de la cultura a Cervera que analitzés la situació de la cultura a la nostra ciutat i oferís propostes i línies d'actuació; qui, si no la Paeria o el CMC (o la iniciativa privada amb el seu suport), haurien de desenvolupar una política editorial gens rendible si només s'avalués amb paràmetres econòmics i no socials; qui, si no, pot impulsar la confecció d'un extens i complert catàleg del patrimoni històric cerverí; i, en fi, a qui pertoca, si no a la Paeria, de dotar Cervera de les infraestructures materials pròpies d'una ciutat com la nostra (museu, sala de conferències i d'exposicions, espais per reunions d'associacions, etc.)? Amb tot, hi ha una estreta consciència de què avui un dels principals problemes de Cervera –i que no és només un problema “cultural”– és la conservació del valuós patrimoni històric amb que compta la ciutat. Però es tracta de conservar, preservar i rehabilitar el patrimoni monumental no amb un afany merament o exclusivament estètic, sinó com una de les grans actuacions estratègiques per la Cervera del futur. No cal ser un gran

expert per apuntar que viure en una ciutat agradable, amb senyals d'identitat diferenciats respecte d'altres ciutats i amb un entorn urbà en bon estat, ha d'ajudar a enfortir el sentiment d'identitat amb Cervera i ha de col·laborar en la cohesió social tan necessària per a una vida comunitària més rica.

Segons el meu parer, Cervera està raonablement ben servida d'aquelles activitats culturals que entren dins de l'àmbit de la dinamització. En canvi, el sector de les infraestructures i de les activitats de *longue durée*, de llarg abast (duradores), es presenta més irregular i amb alguns buits importants. Satisfes necessitats i omplir aquests buits requereix obrir un debat públic i una actuació reflexiva, decidida i concertada entre la Paeria i el Centre Municipal de Cultura.

9. EPÍLEG

El proppassat mes de novembre de 1998 la Unesco feia públic un extens document de quatre-centes vuitanta-vuit pàgines titulat *Informe mundial de la cultura. Cultura, creativitat i mercats*.⁴⁵ Nosaltres aprofitem aquesta oportunitat per a exposar-ne les conclusions que hem considerat més adients, pensant en el treball que hem elaborat.

- “[...] les veus de les persones de tot el món que expressen els seus punts de vista directament. Diuen que estan moderadament satisfets amb les seves vides, i que se senten a gust amb les seves famílies i les comunitats locals. Aplaudixen el progrés, però tenen por del futur (atur, delinqüència, drogues i medi ambient). Voldrien que els seus fills fossin tolerants, però no confien gens en el món més gran. Són partidaris de la democràcia, però critiquen alguns dels seus resultats.”
- “La globalització i la creixent interdependència internacional presenten nous reptes i oportunitats per a la cultura i les polítiques culturals arreu del món. Aquests reptes són ambientals, polítics, socials, humans i culturals (en el sentit estricte). [...] la funció de la cultura veurà incrementada la seva importància en la discussió de les polítiques de desenvolupament, sobretot de plantejaments alternatius al desenvolupament i els seus diferents models. La cultura s'invoca sovint per explicar tant els èxits com els fracassos del desenvolupament.”
- “La important prova presentada en aquest informe que l'existència de les institucions democràtiques no està relacionada amb les diferències culturals comporta un clar senyal: els polítics no poden rebutjar la democràcia emparant-se en la pròpia cultura; no poden utilit-

zar les característiques i les tradicions culturals com a excusa per no institucionalitzar estructures polítiques democràtiques i participatives de la presa de decisions, oberta a veus i interessos diferents.”

- “Les polítiques culturals s’han d’integrar amb les polítiques econòmiques i governamentals, de manera que els valors culturals locals i nacionals es reconeixin en la gestió de l’economia. Hi ha molt de marge per a l’experimentació amb formes creatives de resolució de conflictes que fomentin la igualtat en lloc de la discriminació, i la convivència en lloc de la violència.”

- “En el sistema global d’intercanvis culturals estan desapareixent algunes cultures. Però a mesura que desapareixen algunes formes de cultura, n’apareixen de noves a nivell local. La desaparició de les velles formes culturals és perfectament coherent amb una rica varietat de noves formes de vida humana. S’haurien de fomentar les actituds i establir les lleis i les institucions que reconeguessin múltiples veus i agents, i aportessin formes per tractar les diferències i les interpretacions plurals i parcials del món. Hauríem d’aprendre a valorar la varietat de les formes humanes de vida social i cultural; i en tant que aquestes diferències complissin les restriccions d’una ètica global, en concret el respecte dels drets humans bàsics, hauríem de celebrar la varietat cultural i alegrar-nos-en.”

- “Els polítics han de repensar l’Estat, la comunitat i les polítiques i les institucions internacionals per permetre a les poblacions locals escollir les seves llengües, les seves aliances i els seus estils de vida, sempre que l’aplicació d’aquestes eleccions l’adoptin les pròpies comunitats locals o microregionals. Al mateix temps, s’haurien de crear les institucions que estimulessin un diàleg entre els líders de diferents grups culturals per negociar els intercanvis i promoure un millor coneixement mutu. El diàleg intercultural esdevé una línia política d’acció principal que s’hauria d’aplicar segons els estils de gestió i organització locals. És important que les comunitats locals i els seus acords administratius, i els governs municipals, provincials i departamentals o estatals assumeixin la responsabilitat fonamental d’aquest diàleg i garanteixin que no s’erigeixin murs artificials per aturar el flux de discurs intercultural.”

- “La política cultural hauria de mirar més enllà de l’èmfasi purament nacional i prendre, a més, una perspectiva més àmplia, internacional, interregional i global. S’haurien de desenvolupar noves associacions entre governs, empreses, associacions voluntàries privades i altres accionistes. L’impacte positiu de la globalitza-

ció sobre la creativitat local, en tant que obre els mercats, s’hauria d’identificar i fomentar.”

- “[...] Les ciutats, els indrets més multiculturals del futur, haurien de desenvolupar formes perquè les persones que parlen llengües diferents i tenen fidelitats diferents puguin conviure en pau.”

- “Els ajuntaments i els municipis poden fomentar les comunitats urbanes pacífiques i pròsperes reforçant la seva ajuda a les iniciatives locals. [...] poden fomentar noves expressions de l’art que intensifiquin la dinàmica del diàleg local-global. Els artistes de tot arreu desitgen expressar les seves identitats personals i culturals, i en expressar-les creen tendències globals. El nou indret per a la creació d’art és el mercat global. Els polítics han de garantir que els artistes puguin participar en els mercats globals en expansió.”

- “L’anàlisi de tot aquest informe mostra que la cultura va molt més enllà del camp tradicionalment assignat als ministeris de cultura. De fet, la cultura està relacionada amb la creació artística i amb les qüestions ètniques i indígenes, però també té dimensions socials i polítiques. És important pel que fa al disseny i l’aplicació de models de desenvolupament econòmic, la construcció de democràcies estables, com a garantia que les diferents cultures puguin conviure sense conflicte violent o guerra i proporcionar un sentiment de confiança, associació i solidaritat que és necessari per a qualsevol societat perquè les persones cooperin per al seu benestar. Això requereix una educació dels ciutadans del món que estan arrelats en la seva cultura local, així com dels cosmopolites patriòtics que són fidels a les seves famílies, els seus veïns, les seves comunitats, els seus països i la humanitat en cercles concèntrics cada cop més amplis. No hem d’oblidar que si no tenim més respecte per tots els éssers humans en plena educació, el que fem és socavar la defensa del respecte multicultural.”

10. AGRAÏMENTS

En primer lloc vull expressar el meu sincer agraïment a la Fundació Jordi Cases i Llebot d’Hostafrancs per la invitació a realitzar aquesta ponència i poder-la presentar a les jornades La Segarra i l’Urgell, tan a prop i tan lluny, celebrades a Cervera els dies 18 i 19 de desembre de 1998. He de concretar aquest reconeixement en les persones de Jordi Oliva, president de la fundació, i Max Turull, membre de la junta directiva.

Un treball de les característiques d’aquest que

presentem no es podria dur a terme, si més no, en unes condicions suficientment dignes i que captin l'interès dels lectors, sense la desinteressada i imprescindible col·laboració d'un seguit de persones i de les institucions on desenvolupen la seva tasca professional. A totes aquestes persones, el meu profund regregrament per la seva ajuda tècnica i per la seva amabilitat i paciència envers les meves reiterades demandes d'informació. A Teresa Garcia i Francesc Gasull, tècnics de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga, i a Marta Vergés, interventora de l'Ajuntament de Tàrraga. Del Consell Comarcal de l'Urgell, al gerent, Jaume Granyó; a l'interventor, Joan Josep Martorell; a la tècnica de turisme Ester Corbella, i a Judit Barquets. De l'Ajuntament de Cervera, al regidor de Finances, Jaume Niubó i a Rosa Castells. Del Centre Municipal de Cultura de Cervera, a la presidenta, Blanca Cuñé, i a la tècnica de cultura, Estela Gómez. Del Consell Comarcal de la Segarra, al president, Francesc Buireu, i al gerent, Antoni Pallés. A la regidora de Cultura de l'Ajuntament d'Agramunt, Maria Teresa Freixes. De l'Ajuntament de Bellpuig, al regidor de Cultura, Xavier Berenguer, i a Jordi Guasch. A Carme Asensio, directora de la Biblioteca Central Co-

marcal de Tàrraga. A Gener Gonzalvo, director de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga. A Dolors Montagut, directora de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera. A Maria Alba Minguell i a Roser Torruella de Central de Disseny Tàrraga. A Joan Salat, president del Patronat de La Passió de Cervera. A Montse Ortíz de l'Aquelarre de Cervera. A Roser Novell, secretària de l'Escola Municipal de Música de Tàrraga. A Narcís Saladrígues i a Roser Trepà, director i secretària, respectivament, del Conservatori Municipal de Música de Cervera. A Joan Sunyer, de l'Associació del Patrimoni Artístic i Cultural de Torà. Als periodistes Albert Pont (*Nova Tàrraga i Segre*), Josep Bertran (*La Mañana i Sió*) i Xavier Santesmasses (*Segre*). I finalment vull manifestar que estic en deute amb, els companys que han tingut l'amabilitat i han fet l'esforç intel·lectual de manifestar la seva qualificada opinió sobre distints aspectes del món cultural de l'Urgell i la Segarra: Josep Borrell, Josep M. Bosch, Glòria Coma, Blanca Cuñé, Joan Duch, Teresa Garcia, Gener Gonzalvo, Vicent Loscos, Josep M. Llobet, Josep Mora, Jordi Oliva, Josep M. Planes, Xavier Santesmasses, Oriol Saula, Domènec Serra, Joan Lluís Tous i Max Turull.

NOTES

° Ponència presentada a les jornades "La Segarra i l'Urgell, tan a prop i tan lluny", el dia 19 de desembre de 1998, a la Biblioteca Josep Finestres de Cervera. L'acte fou organitzat per la Fundació Jordi Cases i Llebot d'Hostafrancs. Volem agrair molt sincerament a la Fundació Jordi Cases i Llebot el seu consentiment per poder publicar aquest treball al núm. 12 d'URTX. *Revista cultural de l'Urgell*.

¹ FONTANA, Josep: *Introducció a l'estudi de la història*. Barcelona, 1997, Crítica. Pàgs. 265-266.

² GINER, Salvador; Lluís FLAQUER; Oriol HOMS; Sebastià SARASA: "La societat catalana a la cruïlla", dins *La societat catalana*. Barcelona, 1998. Institut d'Estadística de Catalunya. Pàg. 26.

³ Vegeu el Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans, el Diccionari de la llengua catalana de l'Enciclopèdia Catalana i Josep FONTANA, op. cit., pàg. 245.

⁴ FONTANA, Josep: op. cit., pàg. 280.

⁵ *L'Avenç*, núm. 229. Octubre de 1998. Pàg. 7.

⁶ GINER, Salvador (dir.): *La societat catalana*. Barcelona, 1998, Institut d'Estadística de Catalunya, pàg. 785.

⁷ GUIBERNAU, Montserrat: "Nacionalisme, cultura i societat a Catalunya" dins de GINER, Salvador (dir.), op. cit., pàgs. 796-797.

⁸ CASTELLS, Manuel: *La era de la informació. Economia, sociedad y cultura. La sociedad red*. Madrid, 1998, Alianza Editorial, vol. 1, pàgs. 513-514.

⁹ CASTELLS, Manuel: *La era de la informació. Economía, sociedad y cultura. El poder de la identidad*. Madrid, 1998, Alianza Editorial, vol. 2, pàg. 33.

¹⁰ CARDÚS I ROS, Salvador: "Del món global a la colla d'amics", diari *Avui*, 13 de novembre de 1998, pàg. 44.

¹¹ PUIG TÀPIES, Ermengol: "Ciutat versus poble", dins *d'Intercanvi artístic entre poble i ciutat. Segona trobada d'artistes a les Pallargues*. Els Plans de Sió, 1997. Ajuntament dels Plans de Sió i la revista *Coses Nostres*, pàgs. 81, 83 i 84.

¹² *Estadístiques culturals de Catalunya 1995*. Barcelona, 1997. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, pàgs. 200-204.

¹³ *Estadístiques culturals...op. cit.*, pàgs. 186 i 187.

¹⁴ Vegeu l'Anuari estadístic de Catalunya dels anys 1996 (pàg. 445), del 1997 (pàg. 456) i del 1998 (pàg. 473), editat per l'Institut d'Estadística de Catalunya. També el diari *Avui*, del 13 de novembre de 1998, pàg. 44.

¹⁵ Dades facilitades per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga.

¹⁶ Dades facilitades pel Consell Comarcal de l'Urgell.

¹⁷ Dades facilitades per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament d'Agramunt.

¹⁸ Informació facilitada per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Bellpuig.

¹⁹ Dades facilitades per les regidories de Cultura i Finances de la Paeria de Cervera. El canvi de noms d'algunes partides pressupostàries és responsabilitat de l'autor.

²⁰ Informació facilitada per Jordi Oliva, president de la Fundació Jordi Cases i Llebot.

²¹ *URTX. Revista cultural de l'Urgell*, Tàrraga, 1997, Museu Comarcal de l'Urgell - Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga, núm. 10, pàgs. 252-254.

²² Dades extretes de la publicació *Estadístiques culturals de Catalunya - 1995*, Barcelona, 1997, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, pàgs. 53-57. I dades facilitades pel Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la

Generalitat de Catalunya. El desglossament dels BIC és nostre.

²³ Dades facilitades per l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera.

²⁴ Dades facilitades per l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga.

²⁵ Dades tretes de les estadístiques de públic elaborades pel Servei de Museus del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Les dades d'Agramunt ens les han facilitades a l'Espai Guinovart.

²⁶ Dades facilitades per la Central de Biblioteques de Lleida, a través de la Biblioteca Central Comarcal de Tàrraga.

²⁷ Informacions facilitades per Joan Salat, president del Patronat de la Passió de Cervera. També podeu consultar la publicació *Crist, misteri de passió*, Cervera, s.d.

²⁸ Vegeu *Història gràfica de l'Urgell*, Columna / Consell Comarcal de l'Urgell, 1993, pàgs. 359.

²⁹ Vegeu *Guia Històrica de Cervera*, Cervera, 1993. Centre Municipal de Cultura.

³⁰ Per a més informació consulteu el llibre *Aquelarre de Cervera*, Cervera, 1997, Segarra Actualitat i Centre Municipal de Cultura, 79 pàgs.

³¹ Per a les festes populars de l'Urgell podeu veure la *Història gràfica de l'Urgell*, op. cit., pàgs. 353, 354, 359, 366, 367, 368, 369, 379 i 383.

³² Informació extreta del fulletó turístic La Segarra, editat pel Departament d'Indústria, Comerç i Turisme de la Generalitat de Catalunya, any 1997.

³³ ALAY, Albert: *Catalunya al llindar del Segle XXI*, Barcelona, 1995, Enciclopèdia Catalana, pàg. 92.

³⁴ A la portada del núm. 1 de l' *Agenda Cultural de l'Urgell* es feia la següent declaració d'intencions: "Amics lectors, aquesta nova agenda que teniu a les

mans és el resultat d'una unió d'esforços, d'institucions i de recursos humans i tècnics. Les dues agendes que publicaven el Consell Comarcal de l'Urgell i l'Ajuntament de Tàrraga, respectivament, s'han unit amb la finalitat d'aportar a tots els ciutadans una major informació sobre les diferents activitats socioculturals i esportives que es desenvolupen a cada municipi de la comarca." S'acaba demanant la col·laboració de les diferents entitats i que utilitzin aquest nou mitjà informatiu i propagandístic.

³⁵ Dades facilitades per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga.

³⁶ Informacions donades per Narcís Saladrígues, director del Conservatori Municipal de Música de Cervera.

³⁷ Informacions facilitades per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga.

³⁸ Informació donada per Dolors Brescó, membre de l'Associació de Joves d'Hostafrancs.

³⁹ Algunes d'aquestes dades ens han estat facilitades per l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal, gràcies a les gestions del seu vicepresident Albert Pont, director de *Nova Tàrraga*.

⁴⁰ *El Pregoner d'Urgell*. Núm. 459. Bellpuig, 21 de novembre de 1998, pàg. 11.

⁴¹ *Economia i Cultura a Catalunya. Estadística bàsica, edició 1998*, op. cit., pàg. 104.

⁴² *Estadístiques culturals de Catalunya 1995*, op. cit., pàg. 85.

⁴³ *Economia i Cultura a Catalunya. Op. cit.*, pàgs. 132, 133 i 134.

⁴⁴ *Idem. Id.*, pàgs. 28, 32, 33, 164 i 165.

⁴⁵ *Informe mundial de la cultura. Cultura creativitats i mercats*. Barcelona, 1998. Centre UNESCO de Catalunya, pàgs. 343-346.